

Planinski vestnik 5

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1987

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1987

5

letnik LXXXVII izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Nekoč bi šli radi v čiste gore	193
	Prijateljski gorski pozdrav	194
Tomaž Vrhovec	Zakaj štafeta?	196
Miro Pavlin	Smer poti: v svobodo	198
Jaromir Wolf	Generacije gornikov iz Češkega raja	200
	Ali je K-2 »streha sveta«?	203
Janko Humar	Po zmagi	205
Igor Jamnikar	Sedem dni El Capitana	206
	Menlungtse, nepreplezani Everestov sosed	209
Drago Ulaga	Kondicijske priprave na planinsko turo	212
Damjan Slabe	Bleščava Zlatorogovih rogov	214
Marjan Bradeško	Sprehodi po majskih vrtovih	216
V. Hrovatič	Vračanje na prehojena pota	218
Edo Torkar	Od Kotelj do Belih vod	219
Dudley Stevens	Nasveti gorskega vodnika	221
Darja Pogačnik	Kakšne bodo gore brez gozdom?	224
Marjan Kralj	Golšasti golobi	225
Albin Černjač	Varovanje poklicnih skrivnosti?	227
	Odmevi	229
	Iz planinske literature	232
	Društvene novice	235

Slika na naslovni strani: **Popolna bojna oprema v El Capu**

Foto: Igor Jamnikar

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9. p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšek, Tone Strojim, Tone Skarja, Nevenka Vogelcnik in Božo Zorko. Predsednik izdajateljsko-založniškega sveta Ante Mahkota. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna naročnina je 5000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih, prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

NEKOČ BI ŠLI RADI V ČISTE GORE

MARJAN RAZTRESEN

Gore propadajo. Drugače biti ne more: ko propada vsa narava, ko umirajo gozdovi, ko z dolгими transporti potujejo z enega konca Evrope na drugega strupeni plini, ko nevedé in tudi vedé zlivamo v zemljo škodljive snovi in celo strupe, ko je kraško ozemlje tako onesnaženo, kot še ni bilo nikoli v vsej zemeljski zgodovini, ko nam pred očmi izumirajo živali in rastline, gore, ki so del narave, ne morejo biti izjeme. Najprej smo jih nastlali z odpadki, zdaj se je nadnje zgrnila sila svetovnega onesnaževanja.

Močna gibanja »zelenih« po svetu, ki neusmiljeno napadajo onesnaževalce narave in s prstom kažejo celo na največje in najvišje mogočnike, če sodijo v to kategorijo, so dala ljudem, pa čeprav niso prepričani »zeleni«, najresneje misliti. Marsikje že prihaja celo v človeško podzavest, da je treba nemudoma nekaj storiti (in natančno vemo, kaj), ker drugače kmalu ne bomo imeli ne zdrave vode ne zdravega zraka ne zdrave zemlje, ki bi nas hranili in nam dali živeti.

Planinci smo bili vedno ljubitelji in prijatelji narave in naj bi bili zdaj še njeni varuhi. Marsikje po svetu so se že lotili prav rigoroznih ukrepov, s katerimi naj bi te gore najprej ozdravili.

Na Bavarskem, na primer, so v nekaterih gorskih predelih krajevne ali občinske oblasti preprosto poleg vsega drugega, kar pomaga uničevati naravo, prepovedale tudi plezanje. To je seveda povzročilo med plezalci veliko negotovanja. V razprave se je vključila tudi nemška planinska zveza in tako je pred časom prišlo do pogovorov med bavarskimi planinci, bavarsko deželno zvezo za varstvo ptic, vlado Spodnje Bavarske in bavarskim državnim ministrstvom za razvoj in varstvo narave. Pri teh pogovorih so aktivno sodelovali tudi nemški vrhunski alpinisti. Po tehtnih razpravah so predlagali, naj bi pač glede na opazovanje stanja plezalske predele v deželi razdelili na take, kjer bi bilo plezanje vsak čas dovoljeno, kjer bi zaradi zaščite živali bilo časovno omejeno in kjer bi bilo zaradi varstva vsega živega sveta, rastlinskega in živalskega, vse leto prepovedano.

Bavarski deželni urad za varstvo okolja je zato financiral raziskovalno nalogo in izvedbo zaupal inštitutu za Alpe v Münchnu, ki naj bi v dveh letih natančno raziskal vse vidike teh predlogov. Raziskave bodo potekale predvsem v najlepših predelih tamkajšnjega gorskega sveta, tam, kjer je onesnaženje že vidno, ob vodah in v alpskih dolinah. Alpiniste je ministrstvo prosilo, naj mu sporočajo svoje izsledke, poleg

tega pa naj bi z razumevanjem sprejeli delo Münchenskega inštituta, ki nikakor ni naperjeno proti plezanju, kot so posebej poudarili. Nemška planinska zveza je ob tej akciji poslala vsem svojim alpinističnim odsekom in društvom vprašalnike o pogostosti obiskov v posamezne predele gorá in jih prosila, naj ji posredujejo svoja opažanja o spremembah v »svojem« delu gorskega sveta ter stare dokumente in fotografije, ki kažejo to pokrajino drugačno od sedanje. Ministrstvo za varstvo okolja je hkrati prosilo vse ljubitelje gorskega sveta, naj pošljejo svoje predloge, kako naj bi omilili pošastne vplive, ki prihajajo v gore.

V nekaterih predelih Zvezne republike Nemčije so že predlanskim prepovedali plezanje v nekaterih stenah. Pravijo, da se je stanje po dveh letih popravilo in da letošnje poletje ne bo toliko omejitvev, kot jih je bilo še lani.

Vsekakor pa bo še vedno veljala v Južnem Pfalzu uradna prepoved uporabljanja magnezije. Alpinisti in plezalci razumejo takšne prepovedi: prav zdaj naj bi se odpovedali vsemu, kar bi lahko pripeljalo do novih nesporazumov z vlado in do — čeprav še tako malenkostnega — onesnaženja gorske narave. Takšen ukrep je še drugače koristen: mladi nemški plezalci so zaradi prepovedi uporabe magnezije plezali brez nje — in tudi tako preplezali nekatere najtežje smeri.

Ponekod so nemški plezalci sami opazili, kako so njihove gore že degradirane. Zato so v enem izmed najlepših predelov v Pfalzu postavili napisno tablo z naslednjo vsebino: »Naravni spomenik, pred katerim stojite, je močno ogrožen. Zato prosimo, da se plezanju odpoveste.« Od tega ukrepa si obetajo predvsem to, da v tem predelu ne bodo popolnoma izumrle nekatere ptičje vrste.

Teže kot z alpinisti bo doseči sporazume s turističnim gospodarstvom. »O tem, kdaj bo odslej zima, bomo odločali mi,« je pred kratkim napovedal neki poslovnež v švicarskem zimskošportnem središču Les Collones, kjer so že lansko zimo uredili tri kilometre dolgo smučarsko progo iz umetnega snega. Računajo, da je zdaj v Evropi že več kot tristo snežnih topov, največji del v Alpah, med njimi pa jih je, na primer, devet v znamenitem zimskošportnem središču Val Thorens v Franciji, ki so računalniško vodeni in začnejo bruhati sneg, brž ko ponoči pade temperatura pod tri stopinje pod ničlo.

Kar zadeva turistično gospodarstvo in smučarski šport, je to koristno, saj se smučarska sezona s tem podaljša in je med sezono dovolj snega ne glede na to, ali je padel izpod neba ali ne. S stališča

varstva gorske narave pa so snežni topovi zelo vprašljivi: vsekakor morajo nekako vplivati na tla, vegetacijo in vode, na človeka in na živali. Sprememba naravnih letnih časov zahteva večjo porabo električne energije in vode. Po poročilih, ki jih je objavila CIPRA (Mednarodna komisija za varstvo Alp), imajo nekatere take naprave moč do 2000 kilovatov in obratujejo do 500 ur v sezoni. Porabe vode je ogromna: z enim kubičnim metrom vode je mogoče zasnežiti šest kvadratnih metrov 20 centimetrov na debelo. Ker takih količin vode na smučiščih in v gorah najpogosteje ni, jo morajo ob velikanski porabi energije pripeljati tja gor iz doline. Poleg tega ne smemo pozabiti na hrup, ki ga oddajajo v naravo ti stroji in s tem motijo gorskim živalim (da o smučarjih ne govorimo) nočni mir.

Nikakor pa še ni preiskano, kako stalno predolga in preveč snežena (umetna) zima vpliva na vode v dolini, na kmetijsko izrabo zemlje na smučiščih in okrog njih in na občutljive gorske ekosisteme, ki se z uvedbo strojev — tujkov v njihovo okolje skoraj gotovo morajo podreti.

V Nemškem planinskem društvu so prepričani, da je »strel iz snežnega topa strel na lastno domovino«, ki s takimi kratkotrajno gospodarsko ugodnimi posegi košček za koščkom propada.

O tem turistična industrija kajpada ne premissljuje. Vendar bi morala vedeti, da bo s propadanjem narave prav hitro propadala tudi sama: prav redki so tisti turisti, ki bi želeli iti na počitnice v propadajočo deželo.

Avstrijski planinci bodo letošnjo planinsko sezono nadaljevali že lansko leto začeto politiko: sklenili so, naj bi se njihove kočice in planinska zavetišča ne spreminjala v gorske hotele, naj v njihovih gorah ne bi več zidali novih koč, naj bi stare prenavljali zelo previdno, naj bi predvsem gradili učinkovite čistilne naprave za odpadne vode, naj bi se dogovorili o enovitem uničevanju smeti okrog koč, naj bi kočice oskrbovali s takimi transportnimi sredstvi, ki najmanj onesnažujejo naravo in naj bi predvsem začeli veliko akcijo proti bližnjicam v gorskem svetu.

Tako kot pri nas v Sloveniji se je tudi v avstrijskih planinskih kočah zadnji dve desetletji marsikaj spremenilo, pogosto — na žalost — ne na bolje. Potem ko so do bližine nekaterih planinskih koč potegnili žičnico, so se kočice spremenile v prave hotele s hotelsko (tudi gostinsko) ponudbo. Sklenili so, da Avstrijska planinska zveza odslej ne bo finančno podpirala tistih planinskih koč, ki so postale planinske gostilne, še bolj kot doslej pa bo skrbela za prava planinska zavetišča.

Nad vse pomembno je, da so avstrijski planinci časovno obdobje od leta 1987 do

1996 razglasili za desetletje praktičnega varstva okolja v gorah.

Spomnimo se nekaterih naših planinskih koč: ko so jih postavili, jih je letno obiskovalo po kakšnih sto (ali največ nekaj sto) planincev, medtem ko gre zdaj to število v tisoče in desetisoče. Prvi obiskovalci teh koč gotovo niso tako zelo obremenjevali gorskega okolja kot ga sedanje množice takih in drugačnih planincev. Četudi bi planinci odnesli s seboj v dolino prav vse, kar so prinesli na goro, bi tam zgoraj zaradi množice še vedno ostali zelo vidni sledovi: v planinskih kočah, kjer so včasih redkim gostom postregli s skromnim prizgikom in skromno pijačo, je zdaj na izbiro dolga vrsta jedi in pijač, že ob pomivanju posode pa nastane ogromno odpadkov. Poleg tega je treba kočico razsvetljevati, kar skoraj povsod po Evropi delajo z bencinskimi ali naftnimi agregati, ki prav tako znatno obremenjujejo gorsko okolje.

Kako bi bilo, če bi namesto bencinskega agregata vsaj pri nekaterih kočah proizvajal elektriko mlin na veter, vetrnica, ki bi

namesto komentarja

PRIJATELJSKI GORSKI POZDRAV

Ni še tako dolgo tega, ko smo na gorskih poteh dan za dnevno spoznavali nove znance. Čisto tako je bilo kot včasih pri nas na kmetih: kogarkoli si srečal, z vsakomer si se pozdravil, se za kratek čas ustavil, poklepetal z njim o vremenu in letini, o načrtih in poteh tod okoli, in nato nadaljeval svojo pot, kot je nadaljeval svojo novi znanec.

Takrat drug mimo drugega nismo hodili, kot da sploh ne bi nikogar srečali. Nismo nemara celo obrnili glave drugam, samo da nam prišleca ne bi bilo treba videti.

Pravzaprav smo se pogosto kar razveselili takega samotnega pohajča: ko se je pot vlekla v dolgočasje, ko so bile premissljene že skoraj vse misli, ko bi se bilo kar prijetno ustaviti, ni bilo ničesar, zaradi česar bi se lahko. Pa je prišel nasproti neznanec — in zdaj je bil to dovolj velik vzrok za kratek počitek.

Takrat smo natančno vedeli, kako je s pozdravljanjem: mlajši je vedno pozdravljal starejšega, moški je vedno prvi nagovoril žensko, če sta se srečala dva moška približno enakih starosti ali skupini podobnih let, se je vedelo, da prvi pozdravi tisti, ki gre navzdol, s

jo bilo sicer mogoče od daleč videti in bi vsaj nekoliko kazila pejsaž, zato pa bi bila tako pridobljena energija zares čista? Prav tako bi bilo mogoče pridobiti energijo iz sonca, tako električno kot toplotno.

Največ preglavic povzročajo varstvenikom gorske narave in oskrbnikom planinskih koč smeti. Še nikjer namreč niso popolnoma uredili tega problema, kot ga niso s čiščenjem odpadnih vod, ki marsikje, celo v narodnih parkih, onesnažujejo celo lepa alpska jezera in jezerca.

Toda četudi bi iz planinske kočje ne prihajala v naravo nobena nesnaga, bi se gorska narava zaradi kočje tudi daleč iz njenega vidnega polja vsaj nekoliko spremenila: do vsake planinske kočje namreč pelje planinska pot, ki je kljub vsemu nekakšen poseg v naravo. Posebno velik poseg so bližnjice, ki si jih delajo skupine planincev. Marsikje začne zaradi prepletenih poti voda odnašati tenko plast zemlje, erozija se razširi in lahko ogrozi celo pobočje. — Sicer pa pravijo, da bližnjice posebno za starejše planince niso zdravstveno priporočljive, o čemer je že mogo-

če prebrati kakšno medicinsko študijo ali poljudno razpravo.

Tudi slovenski planinci smo se načelno že zdavnaj odločili, da bomo storili vse za ohranitev gorske narave. Marsikaj smo doslej že storili, toda gore kljub temu propadajo hitreje, kot se uresničujejo naši »moralni bomo« in »treba bo«.

Saj bi bilo pravzaprav žalostno spričevalo naše planinske vesti, če bi morali upravni organi za nekaj časa zapreti dele naše gorske narave, da bi si opomogla — od nas, ki na vsa usta pripovedujemo, kako jo imamo radi.

O vsem tem bi lahko premišljevali na gorskih poteh, ki bodo prav kmalu oživele, in takoj predlagali rešitev. Pa ne samo najožjemu krogu planinskih prijateljev, ampak kar najvišjim predstavnikom organov, ki bi lahko kaj storili za izboljšanje stanja — ali bi to po uradni dolžnosti celo morali storiti.

Ali ne bi bilo lepo nekoč spet hoditi po zares neomadeževanih slovenskih gorah in gričih?

hriba dol, in da odzdravi tisti, ki se vzpenja, ki gre svojemu vršacu nasproti.

Tudi za izogibanje se je takrat dokaj natančno vedelo, kakšna so gorska cestna pravila: če je bila pot ozka, če je bila okolica prepadna, če je bilo na obeh straneh steze vse na gosto poraslo, ni bilo nobenega dvoma, da se bo mlajši umaknil starejšemu, močnejši šibkejšemu, moški ženski. Nihče ni pričakoval drugače, kot da se bo tisti, ki se mora umakniti, ustavil na takem delu poti, kjer je bilo primerno stojišče in kjer nasproti prihajajoči ni ničesar tvegati, ko je šel mimo prijaznega neznanega planinskega tovariša.

Takrat se je tudi natančno vedelo, kaj mora storiti močan in izkušen planinec, če sedi v planinski koči pa vodnik kakšne planinske skupine sporoči, da je spodaj nekje omagal bodisi pod lastno težo bodisi pod pretežkim bremenom manj izkušen planinec. Naj je bila družba še tako prijetna in vreme še tako neprijetno, so se izkušeni planinci oblekli in opremili in šli na pomoč, ki je bila navadno kar se da cenjena in nagrajena vsaj z zahvalnimi besedami, če ne še celo s kozarčkom ostrega, vsekakor pa s prijateljstvom. To je bilo včasih v naših gorah samo po sebi razumljivo.

Zdaj ni nič več.

Razmeroma redki so na naših planinskih poteh tisti, ki še pozdravljajo po starih navadah. In še več: vse pogoste-

je se dogaja, da ljudje na gorskih poteh niti ne odzdravljajo več, pa najsi bi jih pozdravil starejši od njih ali celo ženska.

Z izogibanjem na ozkih in nevarnih poteh je isto: pogosto ljudje galopirajo vsak v svojo smer in se potem prerivajo na izpostavljenih krajih.

Marsikateremu izkušenemu in na pomoč pripravljenemu planincu se je zdaj leta že zgodilo, da je rad prišel na pomoč onemoglemu gorskemu popotniku, ki je precenil svoje moči, ko pa sta prišla v planinsko kočjo (onemogli seveda brez nahrbtnika, ki mu ga je prinesel na pomoč pripravljeni planinski tovariš), se do takrat onemoglemu ni zdelo vredno niti z besedico zahvale poplačati trud dotedanjega neznanca. Avtor teh vrstic je to že večkrat doživel — nekdo mu je nekoč celo rekel, da je bila njegova dolžnost pomagati, ker da je takšna planinska etika...

Zdaj se začenja sezona planinskih izletov: najprej bodo oživele poti v sredogorju, čez dober mesec tudi v našem visokogorju. Kako prijetno bo srečevati dotakratne neznanke, ki bodo s pozdravom in nekaj besedami, pa čeprav bodo fraze, postali planinski tovariši!

Pravi planinci se bomo tudi letos pozdravljali na samotnih gorskih poteh. Tako smo pač navajeni.

Če v dolinah ljudje (vsaj omikani) upoštevajo nekakšne splošno veljavne norme, naj bi jih tudi v gorah.

KAKO SE JE ZGODIL ODHOD Z VRHA TRIGLAVA

ZAKAJ ŠTAFETA?

TOMAŽ VRHOVEC

Štafete mladosti 1987 je odšla na pot po Jugoslaviji prav z vrha Triglava. Po vseh peripetijah in škandalih ob pripravi odhoda štafete mladosti iz Slovenije, ob vseh globokomnih odločitvah vsakršnih komisij in odborov so javnost in občila pričakovali, da bo tudi odhod štafete mladosti nekaj posebnega.

Do konca Kurje vasi v Radovni so nas pripeljali z dvema miličniškima terenskima avtomobiloma. V roverju, s katerim sem se peljal, nas je bilo osem, četudi je registriran le za pet oseb. Pred nami se je po klancih od Mojstrane do Radovne pozibaval z nahrbtniki in smučmi preobložen land rover; tudi v njem je bilo dvakrat preveč potnikov. Na koncu Kurje vasi je bilo tričetrt metra snega. Bil je trd, dopoldansko sonce je vrhno plast nekoliko odhajalo, bilo je prijetno toplo. Ko smo se končno vsi zmašili iz avtomobilov, si razdelili prtljago in smuči ter naredili pse na smuči, smo se počasi odzibali po dolini navzgor: nahrbtniki so bili zvrhano polni opreme, nekaterim so odpovedovale vezi na smučeh, drugim izposojeni čevlji niso dobro pristajali na nogo.

Radijska ekipa — tehnik in novinar — je bila na daleč vidna. Le oni so si bili namreč priskrbeli za to priložnost nove reklamne vetrovke in puloverje, vsi ostali smo pač uporabljali svojo staro in preizkušeno obleko in opremo. Ker so vsem

Nizozemci po YU smeri na Makalu

Nizozemci nameravajo letošnjo pomlad, kot objavlja revija *Berrigids*, glasilo Kraljevskega nizozemskega planinskega društva, v svoji prvi, februarjski številki letošnjega letnika, po jugoslovanski smeri priplezati na 8480 metrov visoko himalajsko goro Makalu. V nizozemski odpravi bo le pet alpinistov, in sicer 27-letni Edmond Orner, 28-letni Jean Moerman, 26-letni Edwin van Nieuwkerk, 26-letni Hillie de Vries in 28-letni Joost Ubbink. Kot je v reviji posebej poudarjeno, so jugoslovanski alpinisti prvič poskusili priplezati na vrh Makalu leta 1972, na drugi odpravi leta 1975 pa jim je ta poskus uspel, ko je imed 21 članov naše odprave prišlo na vrh kar sedem alpinistov. V reviji je poleg tega navedeno, da so doslej po tej smeri prišli na vrh le Jugoslovani in da bo morebitni nizozemski uspeh prva ponovitev te smeri. Nizozemci bodo poskusili priti na vrh v »napol alpskem slogu«.

padli v oči in zaradi enotne opremljenosti so bili radijci že takoj na začetku deležni prenekaterih pikrih bodic.

Bilo nas je kar veliko; miličniki so nas pripeljali v Radovno kar trikrat. Skozi Krmo je v dolgi, nekajkrat prekinjeni koloni v majhnih skupinah in posamič hodilo in smučalo 48 gornikov: dvanajst alpinistov, enajst mladinskih vodnikov, pet vojakov in častnik planinske brigade, radijski novinar in tehnik, filmski snemalec, dvanajst reševalcev in pripravnikov postaje GRS Mojstrana in štirje planinski funkcionarji. Mimo Zasiške planine in potem po zasneženi cesti do zatrepja Krme so se nekateri že utrudili.

Vrhove Tosca in Vernerja so opoldne zakrili oblaki, južni veter je prek Konjskega sedla valil megle, sneg je drobil in ga je v vrtincih nosilo prek pobočij. Višje ko sem se vzpenjal, močnejši je bil veter. Ko sem se skupaj s še nekaterimi gorniki povzpел na rob Ržkih podov — nenadoma sem se znašel med prvimi v koloni —, so bili sunki vetra že tako močni, da nas je občasno kar prestavljalo. Živi sneg je zasipal smučino in gaz, stara smučina je bila poledenela in psi so včasih kar na lepem popustili. Med Ržjo in Kalvarijo je veter bril najmočneje: sneg je prodiral za vrat, v čevlje, za rokave, v ušesa. Povsem oblačno je že bilo, vrh Kalvarije je bil že v megli. Tistih dvesto metrov višine od Kalvarije do Kredarice se je vlekle kot že dolgo ne.

Topel čaj je bil kot balzam, peč, ki so jo meteorologi zakurili že dopoldne, je le šibko ogrevala jedilnico, zunaj je bilo okoli pet stopinj pod ničlo, sunki vetra pa so bili do 25 metrov na sekundo. Ko se je temnilo, so od časa do časa prihajale skupinice reševalcev, vodnikov in alpinistov. Ob pol desetih zvečer nas je bilo vseh 48 na Kredarici.

Štafetno palico so pripeljali dopoldne s helikopterjem, tako kot meteorologa Rekarjevega Janka in Frenka Zupančiča, ki sta spet prišla za štirinajst dni na delo. Gartnerjeva Nejc in Janez sta za nekaj dni podaljšala svojo izmeno, tako da so nam s skupnimi močmi potem tri dni kuhali in nam postregli.

Potem je dva dni snežilo. Peč se je počasi grela, na njej je bilo nekaj deset parov nogavic, mokre srajce, rokavice, notranji čevlji in puloverji. Okoli peči se je vedno trlo vsaj deset premrzlih nosilcev štafete, po hodnikih in sobah se je po stenah izlo-

Dne 21. marca 1987 na vrhu Triglava: zasnežen Aljažev stolp ter deset alpinistov z zastavo in štafetno palico, ki je ta dan začela svojo letošnjo pot po Jugoslaviji.

(Foto: Stane Belak)

čalo ivje, tesen stik hrbta s pečjo je tako prijetno del. Igrali smo tarok in opravljali znanice.

V petek popoldne, še med sneženjem, so mojstranški reševalci poskusili priti na Mali Triglav. Do pod stene, do tja, kjer so na letni poti prvi klini, so gazili dve uri. Potem ko so opremili prve raztežaje s fiksno vrvjo, ko so gazili po snegu do pasu, se je splazila kloža in tri odnesla proti ledeniku. Na srečo jim ni bilo hudega. Za ta dan so odnehali. Ko so se vsi prezebli, s snegom obloženi in utrujeni vrnili na Kredarico, se je okoli peči nabral nov venec prezeblih hrbtov.

V Bohinju se je med tem nabrala že dobra stotnja novinarjev, dopisnikov in tehničnega osebja. Vsi so si želeli priti k nam na Kredarico, nas pa sta obdajala nepredirna megla in snežni metež. Napadlo je skoraj meter novine.

Alpinisti — dogovorjeno je bilo, da bodo ti prvi nosilec štafete — so se zvečer odločili, da drugega dne poskusijo priti na vrh Triglava.

V soboto zjutraj je bilo jasno, a hladno. Veter je ponoči zbrusil klože po triglavskih pobočjih, na grebenih pa so bile velike opasti. Pet navez — v njih so bili prekaljeni, previdni in trmasti gorniki — si je utrlo pot do vrha. Radijski prenosi z vzpona na vrh so pričarali nekaj alpinističnega vzdušja tudi dolincem. Še helikopterjev let okoli vrha, posnetki v potrdilo, da so naši prijatelji res prišli na vrh.

Smučanje v dolino ni bila šala. Meter novega snega je mnogokateremu smučarju delal preglavice, tistim močnejšim in spretnjšim pa je pršeča se novina nudila izjemen smučarski užitek. Štafetna palica je bila lepo spravljena med škatlo za popotnico, mokrimi rokavicami in vetrovko.

Zakaj torej štafeta? Da gre nekaj iz rok v roke, da vsakdo na tem pusti svoje prstne odtise, da se tako prenese moj pozdrav in dobra misel drugim ljudem, s katerimi živim, pa jih ne poznam. Tudi zato, da se od časa do časa kaj več sliši in zve o alpinizmu, o planinstvu, o gorništvu, da naša javnost v resnici zve, s čim in kako se pravzaprav ukvarjamo, kako trmasti smo in kaj cenimo.

Pa zato, da se zve, kako pršič šumi, kako veter tuli in kako ledena zrnca prodirajo za ovratnik in se tam tope.

SMER POTI: V SVOBODO

MIRO PAVLIN

Mesec maj 1944. leta se je že prevesil v drugo polovico. Ozke grape in strma pobočja bohinjske kotline so bila vsa v snežno belem cvetju. Med cvetočimi jablanami in hruškami so samevale kmečke hišice, raztresene vasice, žuboreli narasli potočki in se zlivali v vijugavo Savo Bohinjko.

Mi partizani Gradnikove brigade smo tega leta doživljali že tretjo pomlad: marca med cvetočimi češnjami v spodnji Vipavski dolini, aprila na Cerkljanskem, zdaj tretjo pod vznožjem očaka Triglava.

Pred dnevi smo osvobodili ves zgornji bohinjski kot in uničili vrsto nemških sovražnih postojank. Padla je Srednja vas, za njo Ribno, Koritno in Zgoranje Gorje.

Dva dni smo že počivali na prelepi gorski planini Uskovnice. Bila je kopna. Iz tal so poganjale prve zelene trave, med njimi pa beli telohi in modri žafrani in vijoličasto vresje je medilo.

Sonce je mirno plulo skozi nakodrane oblačke. Iz ozke Savske doline pod nami so vele tople pomladne sape in odmaknile belino snega visoko v vrhove belih nazobčanih gora.

Sredi venca snežno belih gora je med kopastimi meglicami kipelva v nebo naša pravilna gora Triglav, simbol našega odpora in slovenske samobitnosti.

Prestregla nas je neugodna novica.

Nemci so izvedli zračni desant na Drvar in napadli vrhovni štab z maršalom Titom. Zaenkrat smo vedeli samo to. Novica nas je pretresla in globoko smo se zamislili. Dva dni pozneje smo zvedeli, da desant ni uspel, da je vrhovni štab rešen in maršal Tito tudi.

Komandant Ratko Marjanović, Titov kapetan, doma iz vzhodne Bosne, je pogledal v belega orjaka in nam nenadoma dejal: »Na Triglav bomo šli! Ne z brigado, temveč izbrana skupina. Ni klonil naš vrhovni štab, tudi mi ne bomo. Neuspeh nemške ofenzive bomo proslavili tako, da bomo nanj ponesli zastavo naše nove porajajoče se domovine.«

Zazrli smo se v divja, z globokim snegom obložena ostenja našega očaka Triglava. Bil nam je blizu, tako rekoč pred nami, ves očarljiv in veličasten.

»Jaz grem gor!« je dejal načelnik brigade Oton Vrhunec-Blaž Ostrovhar, drzen borec in ljudski pesnik.

Štabni pisar Srečko Perhavec, študent iz Maribora in vipavski rojak, je pogledal vame in dejal:

»Miro, pojdi z nami, smučarja sva in planinca.«

Šest let mlajšemu Srečku sem se rahlo nasmehnil in mu prikimal. Bela gora me je vabila.

Še vodiča smo potrebovali. Martin Škantar-Žvan iz bohinjske Srednje vasi nas bo vodil. Pred vojno je bil triglavski vodič, poznal je vse steze in čuda naše najvišje gore.

Skupina je bila nared. Na pot bomo šli jutridan po kosilu — brez vrvi, derez, cepinov in toplih vetrovk. Ponesli bomo s seboj vsak kos kruha, pol kilograma sira in suhe hruške.

Drugega dne smo odšli na pot. Gozd, opojno dišeč po pomladi, je bil že za nami. Vzpenjali smo se v pobočja razpotegnjenega Tosca, si brisali potna čela, se pogovarjali in pogosto sedali v rušje ob poti.

Žvan nas je grdo pogledoval. Molčal je in hodil pred nami dobrih petdeset metrov. Zanj smo hodili silno počasi. Zdel se mi je kot gams, lahek, prožen in hiter. Strmina ga ni dajala.

Šel je zadnjič na goro, dasiravno tega ni vedel. Nekaj dni pozneje bo z obveščevalno patroljo padel v nemško zasedo na Mošenjski planini. Nemci bodo pobili vseh sedem partizanov in jih pometali v ogenj. Žvanovih oči, v katerih se je lesketala jutranja zarja, nisem nikoli pozabil. Mesec dni pozneje bo padel Srečko, znan iz partizanskih mitingov kot »Trebušnik«. Življenje bo izgubil v Cerknem ob eksploziji partopa. Dva dni se bo boril z smrtjo, tretji dan pa se bo bolno nasmehnil in rekel:

»Toto je fino« — in izdihnili.

Smrt bo doletela tudi Blaža Ostrovharja, komandanta Dolomitskega odreda: dvajset dni pred koncem vojne. Ranjen se bo ustrelil sam.

Od skupine sem vojno preživel samo jaz, dasiravno sem se do velike zmage v Gorici neštetokrat srečeval s smrtjo.

Na koncu še vedno kopne in zložne poti smo na Velem polju ugledali Vodnikovo kočjo. Bila je zaprta, toda Žvan je hitro našel ključ in stopili smo vanjo. V njej je bil red, vsaka stvar je bila na svojem mestu.

Ogledoval sem razstavljenе očnice. Lepe so bile in tri sem si vzel za spomin. Preživele so štiri desetletja in še vedno jih hranim za spomin.

Po kratkem premoru smo zopet zaklenili kočjo in se podali naprej. Začele so se naše prve težave. Gručevna pot se je začela strmo dvigati navkreber in naleteli smo na prve ledene pragove, na zamrzli

sneg in visoke zamete. Nema lokrat smo padli in se nehote vprašali, kaj bo šele gori, kjer je še trda zima. Obutve nismo imeli najboljše, Blaž je nosil celo škornje. Senca Mišeljskega vrha je že prekrila Velsko dolino pod nami, ko smo dospeli do doma Planike. Sameval je sredi globokega snega, s severne strani zameten prav do strehe.

Stopili smo vanj. V kuhinji smo našli drva, na polici čaj. Zakurili smo in se lotili skromne večerje, skuhalii lonec čaja in ga popili brez sladkorja.

Zmračilo se je. Ob medli leščerbi nam je stekla sproščena partizanska beseda in ni je hotelo biti konca. Največ je govoril Blaž, najmanj pa Žvan.

Preden smo legli k počitku, sem stopil na plano. Jasno nebo je osvetljevala polna luna, vrh se je bleščal v njenem sijaju, le čez raztrgane robove Malega Triglava je vlekel rahel severnjak.

Prebudilo nas je sonce, ki je vstajalo iz štajerskih gora. »Na pot,« je dejal Žvan, »dokler je sneg še trd!«

Zavili smo proti zasneženi steni Malega Triglava. Žvan je hodil pred nami. Sneg ni bil posebno trd, pogosto se nam je vdrl do kolen, Zagrizli smo se v oledenelo steno in se korak za korakom vzpenjali proti grebenu. Žvan nam je pripravljaval varne stopinje, pomagala nam je tudi pletenica, ki je tu in tam molela iz globokega snega. Prispeli smo do grebena, ki vodi z Malega na Veliki Triglav. Obstali smo kot vkopani in se zgrozili: pot nam je zapirala dvometrska snežna streha, ki se je rahlo upogibala proti jugu. Z obeh strani strehe sta padala grozljiva prepada. Spogledali smo se in onemeli.

Žvan nas je nekaj časa opazoval, nato pa odsekano dejal: »Gremo dalje!«

»Kam?« je vprašal Blaž.

»Na Triglav menda! Vrh je tam gori,« mu je odgovoril Žvan, »pot pa vodi prek te snežne strehe.« Kot maček je zajahal streho, z rokami preizkušal njeno trdnost — in že se nam je režal z druge strani.

»Trdna je, ne bo se vam vdala. Pojdite čez drug za drugim!«

Na vrsti je bil Blaž. Globoko je zajel sapo kot skakalec, preden se požene v vodo, okobalil streho in v grobni tišini prejahal nevarni greben. Uh, je vzdihnil, si obrisal potno čelo in se zvrnil v sneg.

Tudi midva s Srečkom sva srečno prejahala streho in pri tem zaužila veliko dozo strahu. Bil sem moker po vsem telesu. Ne, to ni bila nobena šala!

Pot proti vrhu nam je bila odprta, ponekod celo kopna. Premagali smo še zadnjo strmino in ugledali vrh z Aljaževim stolpom, ki je bil s severne strani zameten do vrha.

Stali smo na vrhu Triglava!

Zadihani, oznojeni, neizmerno srečni in zadovoljni. Izpolnil se mi je moj davni sen:

stopiti na našo najvišjo goro; mati mi tega ne bi dovolila.

Srečko je razvil zastavo naše nove domovine; nosil jo je ovito okoli telesa. Podarile so nam jo mladinke iz Srednje vasi. Pritrdil jo je na stolp in v lahнем jutranjem vetru se je povila proti jugu. To je bila prva partizanska zastava na našem najvišjem vrhu — zastava naše nove socialistične domovine.

Zapela je Blaževa hitrostrelka, razpočila se je moja ročna bomba, prinešena z daljne Sutjeske, in grom je udaril med zaledenelo steno. Sprožil je mogočen snežni plaz, ki je s silnim truščem zgrmel v dolino Vrat.

Srečko nas je slikal, večkrat, vendar zaman. Slike so izginile med junijsko cerkljansko ofenzivo.

Ponosno in vsi srečni smo stali ob Aljaževem stolpu. To je bilo tridesetega maja 1944. leta. Povedali smo okupatorju, da je gora naša, slovenska, in ni je sile, ki bi lahko uničila naše želje po svobodi in miru.

Iz spominske knjige v stolpu smo razbrali, da je po kapitulaciji naše domovine stopilo na teme našega očaka Triglava 28 nemških vojakov in šest oficirjev. Za njimi smo se vpisali tudi mi, in to s pravimi imeni. V rubriko, kam gremo, smo vpisali: V svobodo.

Sonce se je močno upiralo v sneg, pod debelo snežno odejo je šumela voda. Od Velikega Kleka sem so se valile kopaste megle in se nam bližale.

»Sestopiti moramo, skrajni čas je,« je rekel Žvan.

Še enkrat smo s pogledi objeli vse gore naokoli, skoraj dve tretjini slovenske zemlje, Jadransko morje, in se previdno podali nizdol do snežne strehe. Kako veseli bi bili, če bi je ne bilo!

Prešli smo jo srečno brez nezgode, dasiravno nam je zopet povzročila nemalo strahu. Bila je za nami. Sredi globokega snega pod nami je kot mala igračka samevala naša kočica in nas vabila.

Ozrl sem se še enkrat na snežno streho. V življenju mi je ostala v trajnem spominu. Brez drznega vodiča Žvana je ne bi nikoli prešli.

Pri sestopu z Malega Triglava bi skoraj prišlo do nesreče. Blažu je na poledeneli polici zdrsnilo. Padel je in se na našo grozo zakotrljal v globino. V zadnjem trenutku se je ujel za žico, ki je molela iz ledu, in tam obstal. Žvan je bil hitro pri njem in ga potegnil na pot.

Blaž je prebledel in zadihano rekel:

»Res je, da je Triglav samo eden, lep in mogočen, toda tudi jaz imam samo eno glavo. Raje bom šel petkrat na juriš kot še enkrat v ledu na Triglav.«

Po gnilem snegu smo končno prišli do naše kočice. Konec je bilo naših težav. Ostale so za nami in pot do planine Uskov-

nice je bila za nas partizane le še gola formalnost.

Iz kočje smo prinesli žimnice, legli nanje in se predali toplim žarkom. A ne za dolgo. Žvan je imel prav. Z vrha so nenadoma pridrveli temni oblaki, nas zavili v mrak in vsula se je gosta sodra. Odšli smo v kočjo, pojedli zadnje ostanke svoje borne hrane in se pripravili na odhod v dolino.

Megle so se po nekaj minutah razblinile in posijalo je sonce, zrak je zadišal po zmrzlini. Odšli smo proti dolini. Ko je sonce zahajalo za Mišeljskim vrhom, smo prispeli v štab brigade.

Borci in starešine so nas prisrčno pozdravili in nam postregli z dvojnimi obroki hrane, komandant Ratko pa nam je prinesel celó žganja.

Vsevpred smo pripovedovali o našem vzponu na teme ledenega Triglava. Zopet je bil Blaž tisti, ki je največ govoril. Pripovedoval je o čudni snežni strehi, nagnjeni proti prepadu, o padcu in srečni rešitvi. Tudi midva s Srečkom sva pripovedovala in spet pripovedovala, le Žvan je molčal.

Zanj je bil pohoč na Triglav nekaj vsakdanjega, za nas doživetje prve vrste.

MAJA 1897. LETA SE JE ZAČELO PLANINSTVO NA ČEŠKEM

GENERACIJE GORNIKOV IZ ČEŠKEGA RAJA

DR. JAROMIR WOLF

Leta 1987 mineva spoštovanja vrednih 90 let od 1897. leta in 80 let od 1907. leta. To je matematično kajpada čisto preprosto, prav tako pa ni niti najmanj vznemirljivo dejstvo, da obe obletnici nista prav nič pomembni za zgodovino človeštva. Vendar je z obema obletnicama povezan začetek gorništvá na Češkem.

Toda preden se bomo podali na zavite stezice zgodovinskega odkrivanja, se spomnimo zgodbe o prihodu praočeta Čeha na goro Říp (459 m), čeravno Čehi sicer niso prav radi hodili v gore. Neradi so zapuščali širne planjave, posejane z ječmenom in hmeljem in zato bogate s pivom; v začetku so prebivali le sredi Češke in sredi rodovitne nižine Moravske. Obmejna gorovja so bila nenaseljena.

Za gore pa so Čehi vedeli. Na primer: prvo pisano sporočilo o Tatrah najdemo v Kosmovi kroniki (iz približno leta 1120), kjer piše, da je češki knez Boleslav II. razširil meje dežel »prav do gorá za Krakovom, ki se imenujejo Tritri...« In v poglavju o tatranskih zlatokopih navaja leta 1719 Buchholtz st.: »Tujci, kot na primer Italijani, Švicarji, Čehi, Šlezijci in Poljaki, pridno delajo v rudnikih.«

Za prvega češkega plezalca Witold H. Pařyski v Enciklopediji tatranski označuje Viktorja Lorenza iz Kroměřiřa, ki je delal kot inženir v Krompáhu. Leta 1875 se je z vodnikom Janom Driečnym Rumanom ml. povzpél v Visokih Tatrah prvič na Žabje sedlo v Mangusovi dolini in leta 1877 z istim vodnikom preplezal za tiste čase najkrajšo smer na Gerlach. Leta 1897 je naslednji Čeh, Karel Drož, izdal v Ružembergu prvi češki gorski vodnik, po Tatrah. V istem času razvijajočega se zanimanja za naravne lepote in za turizem sta 1. junija 1879 patriarh češke poezije, pesnik Jaroslav Vrchlicky, in Vojta Naprstek, pro-

pagandist severnoameriřkih Indijancev ter pobornik za ženske pravice, organizirala z ameriřkim damskim klubom prvo odpravo v Prachovske skale. To je bila prva češka turistična ekspedicija v skalna gorstva Češkega raja, žal pa manjkajo podatki o tem, ali so člani odprave priplezali na nekatere skalne stolpe.

Leta 1893 so Slovenci, bratski slovanski narod, ustanovili Slovensko planinsko društvo v Ljubljani, ki se zdaj imenuje Planinska zveza Slovenije. Tedaj so začeli češki hribolazci obiskovati Julijske Alpe, edine slovanske visoke gore v tedanji Avstroogrski, kamor so po proglasitvi monarhije leta 1867 spadale tudi Češka, Moravska in Šlezija. Visoke Tatre so bile tedaj, žal, v drugem, madžarskem delu Avstroogrske monarhije.

Štiri leta po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva, leta 1897, so v Pragi ustanovili njegovo češko podružnico in leta 1902 dodatno še češkoslovaški akademski odsek. Češka podružnica je imela leta 1899, se pravi komaj dve leti po ustanovitvi, že 180 članov in je razvijala bogato društveno in publicistično dejavnost. Izdajala je časopis Alpski vestnik, ustvarjala češko alpinistično izrazoslovje ter organizirala sklad za postavitvev češke planinske kočje na Ravnah (1842 m) pod najvišjim vršacem Kamniřkih Alp, pod Grintavcem. Do avgusta 1899 so zbrali kar veliko vsoto 1371 zlatnikov in 7 krajcarjev, tako da je bila kočja leta 1900 že odprta in še zdaj služi svojemu namenu, leta 1907 pa so postavili naslednjo češko planinsko kočjo, Koritniřko kočjo.

Plezalno tehniko so praški gorniki začeli vaditi na skalah v dolini Šarke, ki je zdaj del Prage. Na to plezalno šolo, kamor se je danes mogoče pripeljati v nekaj minutah z metrometro ali tramvajem, spominja še zdaj opis vstopa na Malí Razor: »Ko že mislimo, da bomo šli po žlebu navzdol,

nam Komac reče, da moramo na desno, po globoki zeleni poči, ki nas spominja na nekatere predele naše plezalne šole v Šarki.«

Kako prelepi so bili takrat časi, nam kaže citat iz opisa vstopa v široko peč v Martuljku (dr. Viktor Dvorsky):

»Bežimo pred družbenim redom in ureditvijo, za posteljo si izberemo travo ali rušo, blazina nam je kamen, nikogar ni treba prositi za dovoljenje, zakurimo ogenj, ne da bi premišljevali, čigava so drva, ki si jih nabereimo. Vračamo se k naravi, iz katere smo prišli in ki se ji je večina ljudi že odtujila.«

Društveni člani so organizirali odprave čeških turistov v dežele »južnih slovanskih bratov«, da bi s tem pospeševali skupni boj za svobodo in slovansko vzajemnost. Tako so maja 1899 pripravili s posebnim brzovlakom odpravo, ki je štela 58 članov. Na Reki so se vkricali na parnik Pannonia in obiskali Split, Dubrovnik in Kotor. V glavnem mestu Črne gore, ki je bilo takrat še Cetinje, jih je sprejel sam »po milosti božji knez in gospodar Črne gore« Nikola s kneginjo Mileno. Obiskali so še Mostar in Sarajevo (kamor so iz Čeških Budejovic za njimi poslali nekaj sodov piva), nato so se odpravili še naprej v Banja Luko, Zagreb in Ljubljano. Od tod so odšli na izlet na Šmarno goro. Med člani te velike odprave so bili med drugim češki izumitelj in poslovnež František Křížik, Jan Otto, založnik Ottovega znanstvenega slovarja, in Jan Buchar, direktor šole v Jilemnicí iz Krkonoš in eden izmed ustanoviteljev češkega smučarskega gibanja. V po-

ročilu, ki ga je o tem objavil Časopis turistov, beremo:

»Prijatelji Planinski piparji kakor tudi člani Slovenskega planinskega društva z gospodom predsednikom profesorjem Orožnom in s slovitim slovanskim alpinistom gospodom Kocbekom na čelu so s svojim širokim znanjem Čehom omogočili pravičen in poglobljen pogled na stvar. Še posebej so nam prijazno pojasnjevali, ko se je pred nami odprla prekrasna panorama z očakom Triglavom. Zvečer so v Narodnem domu pripravili zabavo. Pri večerji je igrala vojaška godba naslednje melodije: Parma — Bela Ljubljana, valček; Zajc — Večer na Savi, fantazija; Zajc — V boj, zbor iz opere Zrinjski; Christoph — Za svobodo in čast, koračnica.«

Za prvega predsednika češke podružnice Slovenskega planinskega društva so izvolili profesorja Karlove univerze zdravnika dr. Karla Chodounskega, ki ga je slovenski kraj Jezersko zaradi njegovih zaslug proglasil za častnega krajana. Profesor psihatrije zdravnik dr. Vladimír Vondraček je o tem možu v svojih spominih zapisal: »Ure in ure je svoje družabnike po dežju neusmiljeno vlačil po gorah in hvalil, kakšna lepota da je to.« — Sam je preverjal nekatere zdravstvene metode in s planinstvom krepil svojo odpornost. Okopal se je na kliniki gorskega zdravilišča, potem pa je nag legel na posteljo pri odprtem oknu in celó pomolil noge ven. Vendar je posredovala cesarskokraljeva policija, »naj takoj odstranijo mrliča z okna«. Tako je bil prvi med številnimi gorniki, ki so pozimi spali na lesenih balkonih. Sicer pa je tudi Radan Kuchar (ki je skupaj z Zdenom Zibrinom kot prva češka naveza preplezal leta 1961 severno steno Eigerja) v hladnih jesenskih nočeh prespal — nag in privezan z vrvo — v grmu suhega brinja v skalnem masivu Cigan na Grobi skali. Ko listamo po knjižicah, ki so jih napisali prvi češki gorniki o svojih vzponih in razmerju do gorá, čutimo tedanja češko realnost:

»Gorniški šport je za telesno zdržljivost težavna panoga, gotovo pa je njena prednost ta — in glede tega je mnogo pred drugimi športi —, da deluje vzgojno. Človek se v boju z neizprosno naravo v težavnih pogojih privadi pravilno odmerjati svoje moči, navadi pa se tudi na disciplino. Prisotnost tovariša ga naposled navaja k odgovornosti in samopožrtvovalnosti.« (Dr. J. Čermak)

Turisti in gorniki pa se kljub asketski filozofiji niso odrekali posvetnim užitek. Na občnem zboru v Meščanski praški besedi so 4. marca 1899 ponudili mozgovo juho, vltavskega krapa na modro, govejo pečenko v smetanovi omaki s cmoki, belice z mešano solato in sir. Pili so plzensko pivo in vina izbranih sort. Igrala je elitna godba gospoda Reichla naslednji spored: korač-

nica Vlastenka, fantazija iz opere Evgenij Onjegin, valček in Nežna vijolica, mazurka. Kako je vse to ustrezalo socialnorazrednemu značaju razvijajočega se modernega športa, saj vemo, da so bile prve olimpijske igre moderne dobe leta 1896 v Atenah? Med 180 člani Češke podružnice SPD v rubriki »poklic« zamenjamo delavce. Delavski razred je imel v tistih časih popolnoma druge skrbi kot plezati po gorskih vrhovih. Mar naj se čudimo, da je bilo za delavce plezanje po gorah popolnoma nezanimivo in poleg tega še egocentričen luksus? Prebivalci pod gorami pa so seveda za plačilo plezali po robéh in vrhovih kot najeti vodniki in nosači. Julius Kugy, tržaški poslovnež in pomemben planinec tedanjega časa, je o dejavnosti čeških gornikov v Julijskih Alpah govoril zelo laskavo:

»Gore okrog Martuljka so postale v letih 1904 do 1910 delovno območje praških plezalcev. Dr. Čermak in dr. Dvorsky ter vrsta pomembnih sodelavcev so brez vodnika ali pa s Trentarjem Jožetom Komacom opravili okrog Suhega plaza zares sistematično raziskovalno delo.«

Medtem so se začeli v lepem češkem mestecu Jičín shajati študentje pod vodstvom J. Hendrycha in so celo ustanovili plezalni odsek Prahov. Na skalah iz peščenjaka so pridno vadili plezalno tehniko, se 4. oktobra 1907 odpravili v bližnje Prahovske skale in opravili prve pristope na zelo visok skalni steber, ki ima več imen, Menih, Vitez, Skalna molitev in Roka, pač odvisno od tega, s katere strani ga gledamo. Tistega dne sta na njegov vrh priplezala J. Hendrych in J. Kubin, in sicer skozi zaporedje kaminov, ter tod potegnili smer, ki so jo pozneje ocenili z II. težavnostno stopnjo in jo imenovali »Normalna«.

Tako se je začelo gorniško odkrivanje Prahovskih skal, ene izmed turističnih privlačnosti češke dežele. Pohiteli pa so tudi nemški plezalci iz Dresdna, da bi opravili »Erstbesteigung« na osamele Krkavske skale. Josef Janeba, avtor doslej edinstvene monografije Plezalne vaje v Prahovskih skalah 1930—1934, pravi o tej skalaški odpravi: »Vzpon se je sicer posrečil, Erstbesteigung pa nikakor. Gotovo so bili karšeda presenečeni, ko so na vrhu našli češko zastavico.«

Tako so v slovenskih gorah in v češkem krednem gorstvu nastale nove generacije plezalcev, ki so opravile veličastno delo, eno od zadnjih dejanj pa so trije osemti-sočaki Jaromira Stejskala, rojaka iz vzhodne Češke in aklimatiziranega Bratislavčana — ali pa himalajca, težko je reči. To je dolga doba devetdesetih let in še daljša vrsta gornikov. Saj ime generala zdravstvene službe zdravnika dr. Jaromira Pečirka, prvega predsednika precej pozneje (1924) ustanovljenega Kluba čeških alpinistov (pozneje češkoslovaških), ki je v

cesarskokraljevi službi avstroogrškega pomorskega ladjevja dvakrat plul okrog Zemlje in poznal gorovja vseh predelov sveta, še zdaj živi v Pečirkovem stolpu Prahovskih skal. In plezalci radi po plezanju v zaslojenem, a slavnem Kapelniku (Stebru; op. prev.) namočijo suhe ustnice v bistrem hudourniku, ki je dobil ime po Kofošenskem, slavnem popotniku, »katerega predavanje na družabnem večeru o Himalaji leta 1899 je bila prava poslastica za alpinistične kroge«.

Popoln seznam vseh imen, ki so se v teh devetdesetih letih zapisala med stene, stebre, kamine, počli, previse in kote ne samo Piskovskih skal in neomajnih vrhov Tater, bi napolnil vse strani ene številke Planinskega vestnika. Za vse naj se spomnimo imena Rudolfa Ota Baušaja.

Bil je trdoživ tehnični plezalec, iznajdljiv smučar, igravec in trener rugbyja, publicist in redaktor, neumoren učitelj novincev v gorništvu, izumitelj smučarskih voskov »velox«, eden izmed predsednikov češkoslovaškega gornišva, kadilec pipe s kratkim ustnikom (primernim za plezanje v stenah), navdušen propagandist gornišva in vedno zelo eleganten športnik — gentleman z rdečim šalom okrog vratu, kakršnega je nosil Louis Trenker. Njegovo ime poznajo starejši in stari ter od mladih in najmlajših tisti, ki včasih listajo po njegovem gorniškem vodniku Skalni stebri na Muškem. Gotovo je ta knjižica ena izmed najbolj vabljivih med vsemi knjigami češke gorniške literature dejanj. Uporablja udarne prispodobne, kot »krušljiva skala in varljiv korak«. V njej je opisan tudi vzpon na steber Vlaste Štaflove.

To je izredno markantna gornica; v nekaterih vodnikih so po njej poimenovali Iglo v Patriji v Visokih Tatrah »Vlastin stolp«. Pisateljica Vlasta je bila soproga slikarja Otokarja Štafla, ki je impresivno slikal Visoke Tatere.

Tudi to je del zgodovine češkega gornišva. Prav tako tudi ime Joska Smitka, ki je bil skupaj z še drugimi ustreljen v Terezinu le nekaj dni pred osvoboditvijo. Ljubil je svobodo in skalni Češki raj, kjer se je skrival in bežal pred gestapom.

Ime R. O. Bauš je postalo povezava med generacijo »gospodov« iz Češkega odbora Slovenskega planinskega društva iz konca devetnajstega stoletja in med novo generacijo dvajsetega stoletja, posebno še njegove druge polovice, med generacijo, ki je ponesla češkoslovaško zastavo na vrh sveta. Verjetno pa tega imena ne pozna več tista generacija, ki že ne govori več o varljivih korakih, temveč predvsem o stenah, v katerih je mogoče preplezati X. težavnostno stopnjo. Pa čeprav tudi ta generacija raste na stebrih peščenjaka v tistih predelih dežele, ki jo pesniško imenujejo Češki raj.

MOUNT EVEREST NAJ NE BI BIL VEČ NAJVIŠJI NA NAŠEM PLANETU

ALI JE K-2 »STREHA SVETA«?

Mount Everest morda vendarle ni najvišja gora na svetu. Podlaga za to domnevo so merjenja, ki jih je minulo poletje opravila neka ameriška alpinistična odprava na himalajskem vrhu Karakorumu-2 (K-2) na pakistansko-kitajski meji. George Wallerstein, profesor astronomije na univerzi ameriške zvezne države Washington v Seatlu, je s temi podatki šele zdaj seznanil javnost. Pravi: »Po naših meritvah je K-2 deset metrov višji od Mount Everesta.«

Wallerstein je bil eden izmed osmih ameriških alpinistov, ki so nameravali med lanskim majem in septembrom pripelzati na K-2. Vodja odprave Lance Owens, ki živi v kalifornijski Pasadeni, je dejal: »Ni nam uspelo priti na vrh. Premočno je snežilo in neprestano so se prožili plazovi.«

Medtem ko so na območju vrha divjali močni snežni viharji, je Wallerstein na višini 4000 metrov, kjer so si alpinisti uredili bazni tabor, postavil merilno napravo, s katero je lahko lovil signale s satelita, imenovanega GPS Navstar. Te satelite so poslale v vesolje ameriške oborožene sile, z njihovo pomočjo pa lahko ameriška letala in ladje do metra natančno ugotovijo svoj položaj.

Več trdko že prodaja prenosne aparature, s katerimi lahko geodeti v nedostopnih predelih Zemlje lovijo podatke iz tega satelita. Iz teh podatkov je mogoče ugotoviti geografsko dolžino in širino ter višino zelenega objekta ali zemeljskega predela.

K-2: Ali meri »samo« 8610 metrov ali pa je najvišji na svetu?

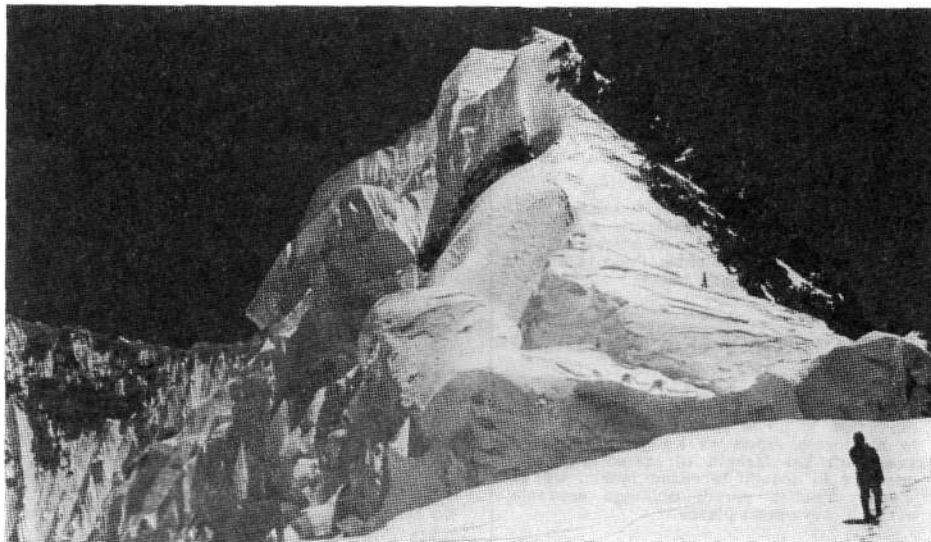
Te merilne vrednosti nato služijo kot izhodišča za zemeljska merjenja.

K Wallersteinovi ekspedicijski opremi je sodila tudi taka aparatura. Najprej je mislil, da gre za napako, ko se je izkazalo, da je uravnava, na kateri je bil postavljen bazni tabor, skoraj 300 metrov višje, kot je bilo označeno na uradnih zemljevidih. S pomočjo merilne priprave, ki je lahko lovila signale z Navstara, je nato Wallerstein ugotovil natančne položaje več točk v okolici in z laserskim daljinskim merilcem izmeril razdalje med temi točkami. S teodolitom, merilnim aparatom, ki ga sicer navadno uporabljajo za zemljemerska dela, so nato v jasnih dneh izmerili kote od teh točk na vrhove treh gorá, med njimi tudi na K-2, ter do znane trigonometrijske točke globoko v dolini. Iz teh kotov je Wallerstein naposled izračunal višino gorskega vrha.

Profesor astronomije, ki po izobrazbi sicer ni geodet, zdaj pravi: »Iz teh podatkov smo izračunali, da naj bi bil K-2 zdaj visok 8858 metrov. To je deset metrov več, kot je uradna višina Mount Everesta.«

Wallerstein je pri svojih izračunih — kot je običajno pri znanstvenih merjenjih — upošteval vse možne odklone, pa naj bi šlo za nenatančna odčitavanja ali za nenatančnosti, ki so posledica nepreciznih instrumentov. Pravi: »Višina 8858 metrov je po teh meritvah najnižja, saj sem upošteval vse možne napake. Možno pa je, da je vrh gore še višji.«

Uradna višina K-2 je zdaj 8610 metrov, to vrednost pa so določili sredi 19. stoletja.

Pakistanska vlada je dala vrh pred desetimi leti na novo izmeriti brez satelita in le z geodetskimi metodami, ki so vezane na zemeljsko površje. Takrat so ugotovili, da je K-2 višji. Te meritve so sporne, poleg tega pa pakistanski zemljemerji niso nikoli trdili, da je K-2 višji od Mount Everesta na nepalsko-kitajski meji.

Toda kako visok je zdaj v resnici Mount Everest, je popolnoma nejasno. Britanski geodeti so v minulem stoletju ugotovili, da je njegova višina 8839 metrov. Leto dni, preden sta kot prva človeka stopila na njegov vrh Sir Edmund Hillary in Šerpa Tenzing Norgay, kar se je zgodilo 29. maja 1953, je indijska vlada sporočila, da je dala goro na novo merit, takrat pa so namerili, da je Everest visok 8848 metrov plus ali minus tri metre razlike zaradi različne višine snega na vrhu. Ta višina velja odletelj kot uradna. Obstaja še tretja višina, 8885 metrov, vendar je ta višina od vseh zdaj še najbolj sporna.

Wallerstein je dal Mount Everestu še eno priložnost. Meni namreč, da bi izmerjena višina po metodi, kakršno je uporabil v Karakorumu, verjetno dala tudi na Mount Everestu popolnoma drugačne vrednosti. Razprave o tem, katera gora je zdaj v resnici streha sveta, bi bile po njegovem prepričanju dokončno končane šele takrat, ko bi merilne priprave Navstar lahko prinesli na vrhova obeh gor. Ti instrumenti tehtajo zdaj 75 kilogramov, to pa je teža, ki bi jo celo vrhunski alpinisti pri ledenem mrazu in drugačnih preprekah in nevarnostih zdaj komajda lahko prinesli v višino skoraj 9000 metrov.

Sicer pa so nekatere svetovne tiskovne agencije posredovale javnosti celo še večjo višino, ki naj bi jo po novem imel K-2. Po teh podatkih naj bi bil vrh te gore celo za 38 metrov višji, kot je sedaj uradno Everest, in naj bi bil visok celih 8886 metrov. To pomeni, da bi se K-2 nenadoma »povišal« kar za 276 metrov.

Po teh poročilih naj bi pakistanska vlada zdaj sporočila, da je v zadnjih letih dobila drugačne podatke o višini obeh vrhov, tako Mount Everesta kot K-2.

Najbolj so se novice o novih merjenjih K-2, ki naj bi bil najvišja gora sveta, razveselili Italijani. Takoj so povzeli to novico in jo, kot poroča Primorski dnevnik, razbobnali, da bolj res ne bi bilo mogoče. Zakaj so to storili, je povsem jasno. Italijana Lacedelli in Compagnoni sta namreč kot prva človeka stopila na to goro (ki je menda najtežji osemstisočak) 31. julija 1954. Upravičeno jo zato imenujejo italijanska gora, saj so prav Italijani to goro največkrat oblegali in nato vztrajnost okronali z uspehom.

Prvi osvajalec Mount Everesta Edmund Hillary se ob tej novici ni preveč razburil in je kratko komentiral, da bi morali v tem primeru popolnoma spremeniti zgodovino himalajizma. Lacedelli in Compagnoni pa sta šaljivo med vrsticami dejala, da sta kar pričakovala kaj takega.

Ali gre v tem primeru za eno od številnih senzacionalističnih novic, ki se ciklično pojavljajo in nato povzročajo hudo kri med predstavniki tistih držav (ki jim manjka humor), ki so te vrhove prvi osvojili?

Drugačne polemike so o najvišjih gorah med nekaterimi geografi, ki menijo, da Mont Blanc ni najvišja gora Evrope, ampak da je to Elbrus, ker se Kavkaz le podaljšuje v Azijo. Spet drugi pravijo, da ni najvišji vrh Avstralije Mount Kosciusko, ampak da je višja Carstens Pyramid (5030 m) na Novi Gvineji, ki da prav tako spada k Avstraliji.

Pravzaprav pa so tudi pri nas občasno razprave o tem, ali je Triglav najvišja gora Jugoslavije. Vsakih nekaj let se pojavijo novice, da sega v naši državi najvišje pod nebo Korab, vendar se te vesti potem vedno znova izkažejo kot neresnične.

O vseh teh domnevah smo vprašali geodete iz Republiškega geodetskega zavoda v Ljubljani, ki so nam povedali: »Zelo majhna je verjetnost, da bi zdaj ugotovili bistvene spremembe višin najvišjih gor. Čeprav so izmere v Himalaji ali Karakorumu verjetno manj natančne, kot so izmere naših gor, ki so mnogo bolj dostopne kot Himalaja, pa ni velika verjetnost, da bi se geodeti pred leti za toliko zmotili.«

Ob tem je vsekakor zanimivo, da so bile pri nas dolgočasne razprave o tem, koliko je pravzaprav visok Triglav, ki je nesporno najvišja jugoslovanska gora. Še pred dobrim desetletjem je veljalo in je pisalo na vseh zemljevidih, da je visok 2863 metrov. Natančni geodeti so takrat namerili nekaj decimetrov več. Zdaj velja uradna višina Triglava 2864 metrov. Ko so višino te naše gore predlaskim zadnjic merili, so namerili celo nekaj decimetrov več kot 2864 metrov.

Drugič na K-2

Češkoslovaški alpinist Josef Rakončaj je že drugič pripeljal na 8611 metrov visoki K-2, to pot kot član italijanske odprave pod vodstvom Agostina da Polenze. Prvič je stal na vrhu te gore pred tremi leti.

Izraelci prvič v Himalaji

Prvič v zgodovini se je konec minulega leta v Himalaji pojavila izraelska odprava. Osem alpinistov, ki jih je vodil geolog Doron Erel, je načrtovalo vzpon na Kangčuntse (7678 m; znan tudi kot Makalu II); zaradi neizkušeneosti pa so dosegli le višino 7400 m, kjer so morali odnehati zaradi obilnega sneženja, neviht in nevarnosti plazov.

DNE 22. APRILA 1985 SE JE SMRTNO
PONESREČIL BORUT BERGANT

PO ZMAGI

JANKO HUMAR

Večer. Osma ura je proč. Slavje se pre-
zgodaj umirja in smeh na obrazih ni več
iskren.

Deveta je minila. Iz sprejemnika še vedno
nobenega glasu. Le prazna tišina noči.
Tudi na dvojki še niso ulovili ničesar.
Sta mar pozabila, da so v bazi, v taborih
na gori, prijatelji, ki ju čakajo? Sta tako
zaposlena s sestopom, da se nimata časa
oglasiti? Se jima je pokvaril aparat? Morda
so crknile baterije, saj pri več kot trideset
stopinjah mraza na grebenu to ne bi bilo
prav nič nenavadnega? Morda pa sta že
davno v štirici in se bomo jutraj le na-
nasmehnili svojim strahovom?

Pod veliko streho naše kuhinje počasi
zmanjkuje besed. Drug za drugim kap-
ljamo v šotore in pogled se izogiba mrač-
ni, sršeči vršni kupoli Jalung Kanga, zlo-
vešče obešeni visoko med zvezde v mirno,
spokojno noč. Omama zmagooslavja in
čanga se razblinja v ostrem himalajskem
zraku, v srcih pa vedno močnejše gloda
črv, ko se odpravljamo spat.

* * *

Jutro. Vso noč nobenega glasu. Potem
vzklik:

»Prihajata!«

Silvo je prvi zagledal dve tako dolgo pri-
čakovani piki. Toda kje?! V ozebniku nad
štirico! Bivak brez opreme nad 8000 metri!
Daljnogled kroži od enega do drugega.
Tudi Tone vidi dva. Sam najdem samo
enega, pa skušam verjeti Silvu in si izbiti
blodnje prenapetih živcev iz glave. Drugi
je verjetno dosegel tabor, še preden sem
dobil daljnogled v roke.

Šerpe zažigajo daritev himalajskim bogo-
vom. Jutro je mirno in umito, dim se dviga
strmo proti nebu. Le tu in tam žarki vsta-
jajočega sonca pozlatijo zastavico snega
na grebenu. Tudi v bazi je mrzlo, roke
iščejo toploto v globinah puhatih žepov,
pogledi pa so uprti v šotor štirice, ki je
skril tudi tisto sestopajočo piko, ki sem jo
videl. Peter, Filip in Johan gredo na trojko.
Vsi drugi smo predaleč, samo opazujemo
lahko. Senčna črta se prek štirice počasi
umika navzdol, vedno nižje v steno.
Le kaj se dogaja tam gori?

Iz radia pa še vedno nobenega glasu...
Osma proč. Spet imam daljnogled pri
očeh. Od šotora se odlepi pika. Samo
ena. Zastonj čakamo. Samo ena! Počasi
se oddaljuje, drugega ni nikjer. Je ostal
v šotoru? Je tako izčrpan, da ne more
sestopiti sam? Pomrznjen? Vsi vemo, kaj
pomeni noč brez opreme nad 8000 metri,

Borut Bergant-Čita v baznem taboru pod Jalung
Kangom

(Foto: Tone Skarja)

Misel, strašna in nesprejemljiva, se plazi
med nami, pa si je nihče ne upa izreči
na glas.

Majhna črna pika počasi, a vztrajno se-
stopa. Praznina med njo in štirico je
vedno večja, vedno bolj prazna. Bela,
mrzla, vpijoča.

Filip in Peter sta že krepko nad 7000 metri.
Divjata navzgor. Johan zaostaja. Vso noč
so prebedeli pri radiu na dvojki; tam je
bil boljši sprejem. Pa tudi oni niso ulovili
ničesar. Niti ene same kratke, majhne, tako
težko pričakovane odrešujoče besede. Ugi-
bamo vse mogoče; še tako majhna bilka je
dovolj, da bežimo pred slutnjo, ki se skriva
v Tonetovih besedah:

»Alpinista, ki skupaj zlezeta na vrh osem-
tisočaka, ne sestopata ločeno!«

Pol desetih. Majhna črna pika sestopa
hitreje. Čez vsa nevarna, izpostavljena le-
dena pobočja je že, samo še položna
uravnava jo loči od roba skalnate stene.
Pogled zaman tava od nje do štirice in
nazaj. Ničesar ne najdemo, le bela prazni-
na je vedno večja, grozljiva, vedno bolj
prazna.

Filip je že na trojki. Samo uredil se bo,
sporoča, potem gresta s Petrom naprej.
Konec pogovora. Črna pika se izgubi v
skalnih in Filip izgine v kaminu. Peter mu
sledi.

Pol enajstih. Vsi so nazaj na trojki. Ra-
dijska postaja se ponovno oglasi. Še zad-
nja iskrica upanja tli v pogledih, uprtih v
sprejemnik.

»Čita je zdrsnil že včeraj,« se je oglasil
Tomo...

Konec je. Konec upanja, želja, hrepenenj.
Vse se je zrušilo kot hišica iz kart.

»Slišali ste,« izdavi Tone, »konec eksep-
dicije!«

Ustnice so krčevito stisnjene in tišina je
taka, da boli. Nihče noče razkazovati solz,
ki lijejo iz oči. Na vse konce tabora se
raztepemo in nemi, gluhi balvani vpijajo
bolečino. Čitaaaa! Pesti se onemoglo
stiskajo in zamegljene oči prazno zro v
neusmiljeno jasen dan.

POSTLANA POSTELJA V NAVPIČNI STENI

SEDEM DNI EL CAPITANA

IGOR JAMNIKAR

Od 20. avgusta do 23. oktobra lani je bilo v ZDA šest slovenskih alpinistov. Prvo polovico časa so plezali v Coloradu in v Hudičevem stolpu v Južni Dakoti, drugi del pa v Kaliforniji. Igor Jamnikar (AO Matica Ljubljana) in Matjaž Rauhekar (AO Jesenice) sta plezala v steni El Capitan smer Pacific Ocean Wall, ki je po tehničnih težavah do zdaj najtežja, kar so jih plezali Slovenci v Severni Ameriki.

* * *

18.—20. SEPTEMBER

Vozimo se proti Kaliforniji, deželi sanj in predvsem meki za alpiniste. Naš cilj je seveda Yosemite valley in za naju z Matjažem glavna stena El Capitan. Tu so splezane najtežje tehnične smeri na svetu. Z Matjažem že nekaj dni ne govoriva o natančnih plezalskih načrtih. Odločitev naju zelo muči. Najraje bi šla kar na morje. Pacifik je z avtom samo tri ure daleč vzhodno od Yosemitev.

Ko smo en mesec plezali v Coloradu in Hudičevem stolpu (Devils Tower), sva se nekoliko dogovorila, da najprej splezava lažjo smer v Half Domu in nato še eno težko v El Capitanu, težjo od vseh, kar so jih Slovenci kdajkoli splezali v Severni Ameriki.

Matjaž med praviljičnimi stolpi v državi Utah »postrelj« cel film in ko začne sonce toniti med stolpe, me vpraša: »Kam greva najprej, v El Cap ali Half Dome?« Odgovorim mu: »V Half Dome že ne grem, je predaleč do tja!«

21. SEPTEMBER

Že dva dni sva v Yosemiteh pa še vedno nimava vse opreme. Ves dan sva porabila za nakupe v trgovini in od plezalcev iz Evrope in Japonske, ki odhajajo domov. Dobiva tudi nekaj koristnih informacij o smeri. Matjaž si sponodi še alpinistično posteljo. Sposojevalnina je 25 dolarjev, če jo z vrha prineseva nazaj, ali 30, če jo vrževa čez steno, jo dan kasneje poiščeva in nato vrneva. Seveda jo bova vrgla, sva se oba strinjala.

Stena El Capitan je visoka 1150 metrov in je od tal do vrha popolnoma navpična. Najina smer poteka nekoliko desno od sredine, kjer je stena visoka okoli 1000 metrov, spodnja polovica pa je nekoliko previsna. Stena je tudi zelo znana med padalci, ki skačejo z vrha in šele nekje na

sredini odpirajo padača. Polete so prepovali, ker so Američani z vrha skakali celo s kolesi in motorji. Zaradi visokih kazni sedaj skačejo samo še ponoči in v zgodnjih jutranjih urah.

23. SEPTEMBER

Opremljava prve štiri raztežaje, da bo šlo plezanje potem bolj gladko. Obešam nase opremo in postajam vse težji in težji. Na sebi imam toliko opreme, kot še nikoli doslej. Med železjem se počutim kot srednjeveški vitez in tudi moje kretnje so temu primerno počasne. Matjaž predlaga, naj začnem jaz, ker sem mnogo težji od njega in bom zaradi svoje teže lažje vlekel transportne vreče navzgor. Transportne vreče s hrano, vodo, spalno opremo in rezervno plezalno opremo vlečem preko škripca, tako, da si pomagam s svojo težo. Kar dobro nama gre. Odločiva se, da bova po štirih raztežajih vse vrvi zvezala skupaj, se nato spustila dol in se dobro spočila. Ker se bova potem najedla že pod steno, bova tvorila manj hrane in vode. V steni se močno pozna vsak kilogram teže manj.

24.—26. SEPTEMBER

Čisto nenadejano pride naslednji dan vihar in dodobra namoči steno ter pobeli vrhove. Kako prav nama de! Potem pa se kar naenkrat sredi dneva zjasni. Matjaž uporabi vse svoje prepričevalske sposobnosti in me prepriča, kako pravi trenutek je, da preplezava prve štiri raztežaje, v steni prespiva in naslednje jutro začneva zares. S prižemami se povzpneva po vrveh gor, kjer imava še vso opremo, in tam prespiva.

Ko zjutraj pogledam izpod svojega »šotora« na postelji, dež veselo pada in stena se nama smeji s svojim mokrim leskom. Matjaž si vseeno izbori raztežaj višje, nato pa se po vrvi spusti nazaj k meni. Odločiva se, da se spet vrneva na tla in pustiva vse tukaj na koncu četrtega raztežaja. Zdi se nama malce bolj skrito pred dežjem kot raztežaj višje. Spodaj naju že čakajo prijatelji in nama povedo, da sta točno te dni pred enim letom v tej smeri 25 metrov pred vrhom umrla dva Japonca. Zelo dobro za najino razpoloženje, si misliva.

29. SEPTEMBER, 1. DAN

Končno pride tisti dan, na katerega sva čakala. Rečeva si: »Pot nazaj do najinih šotorov, prijateljev in sladoleda je samo

prek vrha!« Te obljube nama ni težko izpolniti, saj je vrnitev po šestem raztežaju zaradi previsnosti stene nemogoča. Najprej morava po vrvi nazaj gor. Zdaj je na vrsti Matjaž. Pravi, da se počuti kot Tarzan z gorenjskih vrhov. Takoj za njim se po vrvi s prižemami vzpenjam še jaz. Čeprav ves dan zelo hitiva, ta dan končava plezanje v temi, tako da si ne morem ogledati, kaj me čaka naslednji dan.

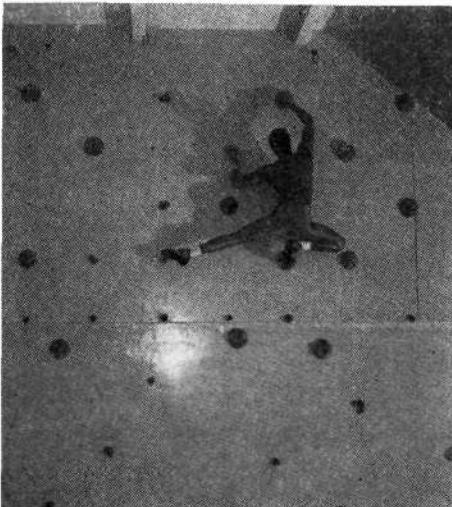
Plezanje v tej steni poteka tako, da je en plezalec v vodstvu ves dan. S pomočjo tehničnih sredstev (klini, zatiči, krempeljci, bakrene glavice...) se vzpenja plezalec navzgor do naslednjega stojišča, so-plezalec pa se po vrvi vzpenja za njim in iz stene pobira opremo. Ta čas prvi potegne gor z drugo vrvjo transportne vreče in postelji. Naslednji dan se plezalca zamenjata.

30. SEPTEMBER, 2. DAN

Ko se zjutraj zazrem navzgor, se končno zavem, da je ta dan odločilen. Tudi skica smeri mi pravi tako. Težave so skrajne, še najteže je s psiho. Gibljem se previdno in počasi kot lenivec na veji. Niti enega sunkovitega giba. Še dihati si ne upam pošteno. Tukaj pokažejo vse svoje zmogljivosti bakrene glavice in hudičevi krempeljci.

Za konec dneva me čaka še nihajna prečka. Sprva plezam po ploščah, v katerih so samo nakazane poči. Na koncu poči je pred mano samo še plošča, gladka kot steklo. Tu vpnem vrv in Matjaž me spusti za približno 15 metrov nižje. Niham sem in tja. Visim v plezalnem pasu in stojim pravokotno na steno. Tečem na vso moč

Marsikje na svetu že imajo »alpinistične telovadnice«, v katerih vadijo predvsem prosti plezalci

sem in tja. Ko mi po nekaj poskusih ne uspe, ugotovim, da sem pretežak, saj mi vsakič zmanjka le po en meter do majhne poličke. Ustavim se in skoraj vso plezalno opremo, ki jo imam za pasom, spustim k Matjažu. Nato znova pričnem teči levo in desno. Ko gledam navzdol, se počutim kot ptica. Uspe mi.

1. OKTOBER, 3. DAN

Ko se zbudiwa, vreme ne obeta nič dobrega. Matjaž zleze en raztežaj in ko se po vrvi s prižemami vzpnem za njim, sva že na eni od dveh polic v smeri. Z vrvnimi manevri sva tako zaposlena, da niti ne opaziva, kako je začelo snežiti. Na srečo kmalu neha in samo še piha. Za konec dneva mora Matjaž splezati še prečko v levo, ki jo mora premagati v glavnem s hudičevimi krempeljci. Povsem sva že navajena plezanja in začudeno gledava ljudi pod steno, kako lahko sploh hodijo, ko je vse tako ravno.

2.—3. OKTOBER, 4.—5. DAN

Spet sem na vrsti jaz. Imam dva lažja raztežaja in na koncu je še en težak za »psiho«, ki zahteva zelo precizno plezanje. Ta večer sva na najbolj izpostavljenem stojišču doslej. Spiva točno sredi ogromne navpične plošče. Ameriški plezalci so tod zavrtali kar šest svedrovcev. Po večerji se nama nabere nekaj smeti od hrane. Vse skupaj dava v vrečo in Matjaž jo spusti iz roke. V lepem letu pade daleč stran od stene.

Približno 650 metrov visoko sva.

Kako se vsako jutro vodilni v navezi veseli plezanja! Ne toliko ekstremnih težav, kot tega, da bo naslednji dan spet drugi v navezi. Matjaž zabije nekaj bakrenih glav in se uspešno »pregoljufa« čez težko mesto. Pleza po tanki poči, ki poteka rahlo v desno. Edini sledovi, ki so jih pustili za seboj plezalci pred nama, so malo odkrušena skala. Ves čas gledava navzdol. Občutek imava, kot da bi se vozila v letalu. Drevesa in avtomobili so le majhne pike.

Zvečer prispeva na drugo polovico v smeri. Primeren kraj za opravljanje vseh mogočih potreb. Postelji si obesiva čisto nad tla police, tako da se počutiva kot doma. To je najin najboljši bivak. Pred spanjem sediva na robu police in z nogami mahava v dolino. Pojéva še zadnjo konzervo ananasa in zaželiva lahko noč plezalcema na desni v smeri Sanjsko morje (Sea of Dreams). Fanta opravičata četrto ponovitev te smeri, ki je druga najtežja v El Capitanu. Padce imata na dnevnem redu. Ta dan je eden od njihuj padel 40 metrov. Tukaj se skoraj vsi padci končajo v prazno, zato je škoda le to, da bo moral že sple-

Pred onesnaževanjem niso varni niti doslej popolnoma nedostopni predeli gorskega sveta. Prosti plezalci, ki so sposobni zlesti skoraj povsod, so si ponekod krajšali čas z »umetniškim« izživljanjem ali pa so se vsaj podpisali v steni, ki so jo »premagali«. K nam doslej vsaj taki vplivi še niso prišli — in upamo, da ne bodo.

zane metre plezati še enkrat. Soplezalcu pa je zlomilo roko v dlani, ker mu jo je vrvi potisnila ob rob postelje.

4.—5. OKTOBER, 6.—7. DAN

Zjutraj veselo ugotoviva, da bova naslednji dan že na vrhu, če bova zelo pridna. Spet sem na vrsti jaz. Sprva je lahko, nato pa postane malce težje. Na koncu drugega raztežaja, ko pripravljam stojišče, mi pade vponka iz roke. Leti 40 metrov po zraku in prileti Matjažu na glavo. Popoln zadetek! Takoj ga vprašam, zakaj ne nosi čelade. Matjaž pa se jezi in si briše kri z vratu in oči, da sploh kaj vidi. V tej steni nihče ne nosi čelade.

Nato imam samo še en raztežaj, ki je zelo zahteven. Plezam po majavi luski, za katero ne vem, kako da se sploh še drži stene. Na koncu plezam s klini in vsakič, ko zabijem naslednjega, mi spodnji, ki v njem visim, zleze malo ven. Tik pred večerom si privoščim še padec. Nič hudega! Pristanem v Matjaževem naročju. Odločiva se, da bova spala kar tukaj. Z baterijo v roki si ogledujem bakreno glavico, ki je popustila pod mojo težo.

Zadnji dan Matjaž hiti na vso moč. Za začetek ima prečko po hudičevih krepeljcih. Zabije še eno bakreno glavico in že so mimo težave tega raztežaja. Kmalu sem za njim. Tudi fanta na desni strani sta že zelo blizu vrha.

Imava le še dva raztežaja. Na desni že vidiva čez rob stene. Kmalu ga doseževa. Sva na koncu 28. raztežaja, na vrhu 1000-metrške smeri — in večer sedmega

plezalnega dne je. Ko vidiva na vrhu borovce in stezo med njimi, se nama zdi, ko da sva prišla na luno. Srečamo se s plezalcema iz Sanjskega morja, čestitamo si.

Fanta sta bila v steni trinajst dni, od tega sta tri dni zaradi viharja samo ležala v posteljah. Zadnja dva dni sta bila brez hrane. Nama je ostalo še nekaj hrane in vode. Vse to pojem in popijemo skupaj na vrhu pod borovci. Zares smo veseli.

6. SEPTEMBER

Na vse zgodaj Matjaž pravi, da ima mogoče danes rojstni dan. Ker nihče natančno ne ve, kateri dan je danes, mu kar čestitamo. Šele po nekaj urah v dolini ugotovimo, da mu bomo morali naslednji dan še enkrat.

SLOVARČEK:

raztežaj — dolžina vrvi
hudičevi krepeljci — posebni kavlji, ki jih plezalec zatika za luske in tako napreduje
bakrena glavica — deset do trideset centimetrov dolga jeklenica, ki ima na enem koncu zanko za vponko, na drugem pa bakreno bunkico, ki jo raztolčemo s kladivom na skalo in potem največkrat drži človekovo težo
postelja — aluminijast okvir z napetim blagom v sredi. Vse skupaj visi na posebnih jermenih. Preko je navadno še šotor iz nepremočljivega blaga proti dežju in vetru
prizema — posebna naprava, ki gre po vrvi samo gor, dol pa ne. Plezalec ima dve in ju izmenično pomika po vrvi. Tako napreduje navzgor
svedrovec — poseben raztezni klin, ki ga plezalec zavrtja v skalo. Ti držijo okoli dve toni. Podobne uporabljajo tudi v gradbeništvu.

SNEG NA EVERESTU

Na (uradno) najvišji gori sveta Mount Everestu sta lansko jesen plezali dve odpravi po nepalski »normalni« smeri: znani francoski »dirkač po osemtisočakah« Eric Escoffier, ki je malo pred tem v Tibetu pripeljal na Šišo Pangmo (8013 m), in klasična odprava, ki jo je vodil Fredy Graf in organiziral Max Eiselin (oba iz Švice), sestavljena iz 25 udeležencev, od katerih jih je imelo 13 izkušnje s plezanjem na osemtisočake in sedem izkušnje z drugih odprav. Poleg alpinističnega cilja je imela ta odprava, ki so jo sovodili trije zdravniki, še drugačen cilj: ugotoviti psihologijo ljudi v izjemnih visokogorskih razmerah.

Dne 25. septembra so vodja odprave Fredy Graf, francoski gorski vodnik Serge Koenig in šerpa Chuldim Dorje pripeljal na južni vrh Everesta (8760 m). Ura je bila 16.30, ko se je morala trojica 88 metrov pod glavnim vrhom odločiti za vrnitev. Greben do glavnega vrha, ki ga je v normalnih razmerah mogoče prehoditi v manj kot eni uri, je bil pod debelo ojejo novega snega, na obeh straneh pa je bilo polno nevarnih opasti.

Nadalje so prišli do nekakšne višine le še nekateri nosači, ki so na južno sedlo nesli opremo in hrano. Dne 14. oktobra so se odločili za dokončen sestop v bazni tabor.

Tudi majhna odprava Erica Escoffierja, ki je bil odlično aklimatiziran zaradi uspešnega vzpona na Šišo Pangmo, zaradi česar je na Everestu izredno hitro napredoval, se je morala v višini približno 8600 metrov obrniti zaradi obilice novega snega in se odpovedati vrhu.

BONINGTONOVA ODPRAVA BI HOTELA VIDETI TUDI JETIJA

MENLUNGTSE, NEPREPLEZANI EVERESTOV SOSED

Chris Bonington se je letošnjega 28. februarja lotil svojega najnovejšega in morda najbolj vabljivega podviga. Ta vodilni britanski plezalec je 27. februarja zvečer pripotoval v Oslo, da bi obnovil zanimivo zvezo z vodilnimi norveškimi plezalci, naslednje jutro pa je s svojimi tovariši poletel na Kitajsko. Čez dva tedna bo že plezal na Menlungtse, še neosvojeni vrh blizu Everesta, ki še danes velja za eno najbolj bleščečih se plezalskih trofej. Kot pravi Bonington, je to »prečudovita gora«. Mik Menlungtseja je prvi odkril vražji pustolovec Eric Shipton leta 1951, ko je proučeval Everest, kar je dve leti kasneje pripeljalo do njegovega zmagovitega vzpona nanj. Shipton se je podal na prepovedano pot iz Nepala v Tibet, ki je bil takrat nedostopen zahodnim plezalcem. Naletel je na osamljeni vrh, ki se je skoraj navpično dvigal iz ledenika: »Njegove veličastne granitne stene, blede in gladke kot spoliran marmor, so se sleherni večer bleščale kot korale.«

Britanski plezalec Peter Boardman si ga je ogledal še z boljše razgledne točke — s sosednjega vrha Gauri Šankarja leta 1979. Videl je »mogočni beli obelisk iz snega in blede rožnatega granita, katerega oblika se lahko kosa z Matterhornom«. Od vseh vrhov na tistem območju je bil »Menlungtse najbližji in najlepši«.

Iščoč deviške vrhove bi si plezalci ne mogli želeti boljšega. Leta 1984 je Bonington, ki je ugledal Menlungtse med svojim uspešnim vzponom na Everest v sedemdesetih letih, poslal kitajski vladi pismo, v katerem je prosil za dovoljenje, da se s svojo odpravo povzpne nanj.

Prejel je nič kaj opogumljajoč odgovor: kitajska vlada je odpisala, da še nikoli ni slišala za Menlungtse. V resnici je bilo tako, da je Bonington užalil Kitajce, ki imajo raje svoja imena in ne marajo tistih, ki so si jih za njihove gore izmislili Zahodnjaki. Shipton je krstil vrh Menlungtse po bližnji Menlungovi poti, medtem ko ga Kitajci imenujejo Quiao Ge Ru. Zato je Bonington zaprosil še enkrat, tokrat za dovoljenje za vzpon na Quiao Ge Ru, diplomatski odnosi so dobili ljubeznejši ton in Kitajci so privolili.

»PLEZANJU SE NE BI ODPOVEDAL«

Boningtona je odgovor presenetil in vzdostil. »Bolj vznemirjen sem kot pred katerokoli svojo prejšnjo odpravo,« je de-

jal. Dvainpetdesetletni mož se je odpravil na Menlungtse v kriznem času, ko vsi na trdno zemljo navezani smrtniki razmišljajo, kako bi kar najbolj udobno končali svojo kariero. A možak je v imenitni telesni kondiciji, s svetlimi očmi in športno brado. Že petindvajset let je na čelu britanskih plezalcev.

Med svojim dvajsetim in tridesetim letom je pomagal postaviti nova merila za plezanje v Snowdoniji in Lakelandu skupaj z legendarnim Donom Whillansom. Potem se je posvetil Alpam in postal prvi Britanec, ki je preplezal severno stran Eigerja. Ta gora je postala znana zaradi strašnih nesreč vpricho novinarjev, ki so jih videli skozi teleskope hotela na Kleine Scheideggu.

Boningtona so nato premamili himalajski vrhovi. Vodil je tri odprave na Everest in druge na K-2 in Anapurno. S svojimi tovariši je drzno utiral nove poti po najbolj nedostopnih stenah, na primer po jugozahodni strani Everesta in južni strani Anapurne. Zaradi dolžnosti, ki jih ima voditelj odprav, pa se ni nikoli mogel pridružiti končnim osvajalcem, tako da se mu je najvišja gora sveta izmikala, dokler se ni leta 1985 povzpel nanjo po tradicionalni smeri čez južno sedlo. Takrat je bil najstarejši človek, ki se mu je to posrečilo.

Bonington je utiral pot britanskim plezalcem tudi drugače: spretnost, s katero je zbiral denar za to dejavnost, ki ne pri naša dobička, je postala vzor. Kratek čas je bil oficir v vojski, nekaj časa je delal kot trgovec z margarinom, a je kmalu ugotovil, da je prodaja padla, kadar se je pustil zapeljati goram.

Sklenil je ostati samo plezalec in si služiti za življenje z najrazličnejšim početjem. Postal je dovršen pisatelj z devetimi knjigami v tekočem jeziku, med katerimi je nekaj pravih uspešnic. Njegova predavanja so zasedena do zadnjega kotička, poleg tega pa so se mu poplačali tudi »roparski pohodi« na televizijo in film. »Še kar uspešen sem,« pravi zadržano, »in še kar dobro zaslužim.«

Podjetna Boningtonova dejavnost je sprva vzbudila sovražno razpoloženje med drugimi plezalci, ker se jim je zdel preveč defenziven in preoster glede denarja. Dolžili so ga celo, da izkrivlja svoj cilj. A sčasoma je postal bolj sproščen in danes ga njegovi tovariši vsi po vrsti občudujejo, tako zaradi njegovih dosežkov kot zaradi športne podobe, ki jo uteleša.

Skupaj s svojo družino, ženo Wendy in dvema mladoletnima sinovoma, živi v preurejeni pastirski koči na severnem pobočju Lake Districta. Wendy se je navadila na njegovo pogosto odsotnost in ve, da bo zmeraj tako. Vsako leto je zdoma od štiri do pet mesecev.

Najbolj nelagodno se Bonington počuti zaradi občutka krivde, ker izpostavlja svojo družino neizpodbitnim nevarnostim svoje-ga poklica. Prepogosto je bil prav on tisti, ki je moral sporočiti o smrti tovariša: Iana Clougha na Anapurni, Micka Burka, Joeja Taskerja in Petra Boardmana na Everestu. »To je tvegana igra. S tega stališča ni opravičila, da vpletam vanjo Wendy. A plezanje imam tako rad, da ga ne bi mogel pustiti.«

Če ne štejemo teh zadržkov, je še zmeraj navdušen za plezanje kot le kaj. »Skrbelo me je, če bo moja žilavost popustila, a ni. Še zmeraj plezam enako dobro kot nekoč. Naučil sem se iz vsega, kar sem doživel v preteklosti, uživam v tem, kar počnem zdaj, in se veselim tistega, kar me čaka v prihodnosti.«

PRIJATELJ ELIASSEN

Odprava na Menlungtse kaže prijetno Boningtonovo lastnost, da zna najti prijatelje v tekmovalnem svetu mednarodne plezalske elite. Prijateljstvo v tej odpravi je nastalo med norveško odpravo na Everest leta 1985.

Ker Norvežani še nikoli niso skušali splezati na Everest, so za svetovalca povabili izkušenega Boningtona. Ta se je obotavljal, saj se je njegov prejšnji poskus leta 1982 končal s smrtjo Boardmana in Taskerja, ki sta izginila visoko na severovzhodnem grebenu v okoliščinah, srhljivo podobnih tistim, v kakršnih sta leta 1924 izginila Mallory in Irvine.

A zmagala je naravna in globoka želja, da bi osvojil najvišji vrh in na koncu je lahko Norvežanom hvaležen za marsikaj. Bil je vsaj deset let starejši od večine svojih tovarišev in je tik pod vrhom precej zaostajal za njimi, enkrat pa celo omedlel in se zgrudil v sneg. Norvežan Odd Eliassen, tesar, mu je pomagal na noge, ga spodbujal in mu obljubil, da bo ostal preostanek poti z njim. Bonington ga ima odtlej pristrčno rad in pravi: »To je eden izmed najbolj prijaznih, najboljših ljudi, s katerim sem kdaj plezal.«

Ko je dobil dovoljenje za vzpon na Menlungtse, je najprej pomislil na to, da bi se mu oddolžil. S seboj je povabil dva Norvežana: Eliassena in Bjorna Nyhred-Lunda, bolničarja iz Osla, ki je verjetno najboljši norveški plezalec in po Boningtonovem mnenju »silno skromen in nesebičen mož«.

Četrti v tej razmeroma majhni skupini je Jim Forheringham, zobozdravnik in Boningtonov sosed v Lake Districtu. Skupaj sta plezala v Alpah in Himalaji. Za pomoč so povabili še dva druga Norvežana: Torgeirja Fosseja in Helgeja Ringdala, poslovneža, ki sta se že udeležila potovanja do baze pod Everestom med norveškim vzponom na najvišji vrh sveta leta 1985 in sta kar poskočila od veselja, ko so jima ponudili priložnost, da se še enkrat odpravita na to pot.

Norveška zveza je povrh pomagala rešiti težave s financiranjem odprave. Potrebovali so 45 000 dolarjev. Bonington je poprej znal pripraviti prvorazredne britanske družbe do tega, da so financirale njegove podvige, a za vzpon na »neznatn vrh«, kakršen je Menlungtse (7187 metrov v primerjavi z 8848 metrov visokim Everestom), jih ni moglo navdušiti niti njegovo ime.

FINANCIRANJE

Nekaj časa se je ukvarjal z mislijo, da bi prodal mesta spremljevalcem v odpravi, ki bi šli z njimi do baznega tabora in bi se jih celo dalo prepričati, da bi nosili tovor. Na koncu pa se je Helge Ringdal domislil boljšega. Pregledal je seznam svojih poslovnih partnerjev in izbral tiste norveške družbe, ki imajo s Kitajsko poslovne stike ali pa si jih želijo. Te so prispevale denar za odpravo. Med njimi je bergenska banka, ki ima podružnico v Pekingu, kitajska geofizikalna družba Geco, mešano norveško-kitajsko podjetje za seizmologijo, hidrocentrala Norsk in Družba 17, ki prodaja Kitajcem ladijsko opremo.

Ringdal je za pomoč poprosil tudi številne pomorske, izvozne in raziskovalne družbe, med njimi Fjellstrand, prevozniško družbo Osco, družbo Skeie, Stord Bartz, skupino Ulstein, banke in finančne ustanove, kakršne so banka Christiania in Eksportfinans, letalsko družbo SAS... Prepričal je celo Europe's Business Newspaper, da je pristal na sodelovanje, Boningtonova poročila z odprave pa bodo izhajala edine v Financial Timesu.

Bonington je medtem pritiskal na svoja poslovna znanstva. Med britanskimi družbami, ki so obljubile, da bodo prispevale potrebščine in storitve, so Dan Air, družba za opremo Newcastle, Berghaus, pa tovarnarji na območju Lake Districta in lokalna farma, ki izdeluje sir cheddar.

Celo za človeka z Boningtonovimi izkušnjami so zadnji dnevi pred odpravo vročični. Bonington je bil teden dni pred odpravo v Londonu, da je uredil še zadnje zadeve z ITN, potem pa se je udeležil turneje s predavanji, da bi pomagal zbirati denar za bivak v Alpah, ki bo hkrati spomenik leta 1985 umrlemu Donu Whillansu. A brž ko bodo člani odprave prispeli

do vznožja gorá, se bodo lahko osredotočili na svojo nalogo.

Ker Menlungtseja še nihče ni premagal, je v tej odpravi veliko neznank. Prvi cilj je urediti bazni tabor na pašniku, kjer se pasejo jaki, ob vznožju zahodne stene Menlungtseja. Člani odprave bodo prebili v njem deset dni, da se privadijo nadmorski višini in se seznanijo z južno in severno steno. Bonington je natančno proučeval fotografije, ki so jih posneli med odpravami na sosednje vrhove, in presodil, da vodi verjetno najbolj obetavna pot po neznatnem gorskem grebenu v sredini južne strani. Greben je videti stršansko strm. Bonington upošteva plezalski pregovor, da »ne moreš nikoli vedeti, kako težka bo pot, dokler ne stopiš nanjo«. »Verjetno bo treba preplezati 1525 metrov po skalah in ledu, kar bo zahtevalo visoko stopnjo tehnične izvedenosti. A ta pot ima veliko prednost: je razmeroma varna«, kot pravi Bonington.

»Varno« je za plezalce in neplezalce nekaj povsem različnega. V tem kontekstu pomeni, da plezalcem ne grozijo plazovi, saj pobočij tega grebena ne pokriva sneg in nad njim ni ledenih opasti. A kot pravi Bonington, ni nobena odprava na Himalajo brez tveganja. Le da je to v tem primeru videti »zmerno in sprejemljivo«.

»USPEH V HIMALAJI NI NIKOLI ZAGOTOVLJEN«

Glavna ovira bodo verjetno močni ledeni vetrovi, ki jih bodo v predmonsunskem obdobju pozdravili že takoj na začetku. Bonington se tolaži z dejstvom, da se ne bodo podajali v tako imenovano »cono smrti«, nad 7930 metrov, kjer pomanjkanje kisika povzroči neizprosno telesno oslabelost. S primerno previdnostjo, pravi, so njihove možnosti »srednje dobre do dobre«, a »uspeh, zlasti še v Himalaji, ni nikoli vnaprej zagotovljen«.

Odprava ima za nameček še en cilj. Na ledeniku blizu Menlungtseja je Eric Shipton leta 1951 posnel znamenito fotografijo jetijeve stopinje. To je še zmeraj edini pomembni dokaz, da obstaja jeti, pol človek in pol žival. Zadnje čase so nekateri strokovnjaki izrazili dvom o stopinji in se začeli spraševati, ali ni morda odtis več šap ali nog hkrati ali pa, upoštevaje nagnjivi Shiptonov smisel za humor, celo ponaredek, šala.

Bonington ni med tistimi, ki dvomijo. »Prepričan sem, da je nekaj,« pravi. S svojimi tovariši bo imel vseskozi odprte oči, da mu ne uide kakšen nov dokaz. Prizna pa, da bi bil, če bi videl jetija, pred »hudo etično dilemo«.

Bi razbobnal novico po svetu ali bi pustil ubogega, starega jetija živeti v miru?

(Financial Times)

Rallye šerp

Pred hotelom Trangoška v Nizkih Tatrah na Češkoslovaškem se je 11. oktobra lani zbralo na drugem rallyju šerp 13 visokogorskih nosačev iz CSSR, ki so morali z bremenom 60 kilogramov prehoditi štiri kilometre dolgo pot z višinsko razliko 640 metrov. Na tekmovalju, ki so mu prisostvovali številni planinci in obiskovalci planinskih koč, so sodelovali nosači, ki marsikje še zdaj oskrbujejo visokogorske planinske postojanke v CSSR ali pa so oskrbniki v njih. Prvi je to pot prehodil Viktor Beranek iz koč pod Rysmi v 59 minutah in 49 sekundah. Takole optani so šli češkoslovaški šerpe proti cilju

Obnavljanje planšarij

Kot poroča v tretji številki letošnjega letnika mesečnik za propagando naravnih lepote, cestnega prometa, turizma, gornišva, jamarstva, varovanja narave in narodopisja »Krasny Slovenska«, ki izhaja v Bratislavi na Slovaškem, so se na Slovaškem lotili obnavljanja senikov in staj v svojem visokogorju. Enako kot pri nas so ti objekti tudi na Slovaškem propadali, zdaj pa bodo postopoma obnavljali planšarije na tistih planinah, kjer začasno ne pasejo več. Če se za tako obnovljene planšarije še vedno ne bodo zanimale pašne skupnosti iz bližnjih krajev, jih bodo uporabili kot dodatno turistično ponudbo. Planšarije bodo — podobno kot na naši Veliki planini — postale družbene počitniške hišice, v katerih bodo preživljali počitnice ali konec tednov ljubitelji gorske narave.

KONDICIJSKE PRIPRAVE NA PLANINSKO TURO

DRAGO ULAGA

V reviji »Telesna kultura« je pred časom izšel članek, ki opozarja na to, da se je treba in kako se je treba telesno pripraviti na planinsko turo. Ker smo prepričani, da »Telesne kulture« večina planincev ne bere, z dovoljenjem urednice te revije ponatiskujemo ta zanimiv sestavek, ki naj bi ga pred začetkom planinske sezone prebral vsak »priložnostni« planinec. (Op. ur.)

* * *

Deset tisoči Slovencev imajo navado, da se odpravijo proti koncu poletja ali na pragu jeseni na večdnevno planinsko turo v visoke gore. Število nočnin v planinskih kočah, ki stoje v višini nad 2000 metrov nad morjem, potrjuje, da gre zares za veliko število organiziranih in neorganiziranih planincev, ki se ne bojijo dolge in često zelo naporene poti, samo da bi doživeli veličastnost gorskega sveta in morda še potrjevanje samega sebe. Leto za letom gredo na Triglav velike skupine, po sto žensk, po tristo železarjev in podobno, med katerimi je navadno tudi nekaj začetnikov ali tako imenovanih nekdanjih planincev.

Težnja ljubiteljev planin, da se vzpenjo kar moč visoko, bi bila razveseljiva in hvalevredna, če bi bili za izredne fiziološke obremenitve kondicijsko pripravljene, pravilno opremljeni, dovolj izkušeni in v duhu alpinizma vzgojeni. Glede vsega tega pa so še velike vrzeli, zato je namen tega sestavka, da bi prispeval predvsem k odpravljanju tistih pomanjkljivosti, ki se nanašajo na fizično kondicijo.

Vsakdo naj bi hodil v naravo, na izlet, v gore in tudi na večdnevne ture, vendar svoji zmogljivosti ustrezno. Potrebna je preudarna postopnost: najprej krajši izleti po lažjem svetu, nato izleti v gore, visoke 500, 800 metrov in tako dalje, nato šele na tisočake. Ko je človek za večurno hojo in vzpon z nahrbtnikom utrjen in izurjen, naj se loti zahtevnejših podvigov. K zrelosti sodi, da človek v ničemer ne pretirava in da si zna ustvariti kolikor toliko jasno sliko tako o zahtevnosti izbrane planinske ture kakor tudi o svoji sposobnosti. V gore ne hodimo zato, da bi lahko pošiljali prijateljem in znancem razglednice s štampiljkami najvišjih alpskih vrhov, temveč predvsem, ker vse bolj radi beremo iz nikoli prebrane knjige narave, ker si želimo novih moči, telesnih in duševnih. Hodimo, ker v tem uživamo, ker nas bivanje v prvobitni naravi osrečuje.

ANALIZA VZPONA NA TRIGLAV

Je vsakdo sposoben za vzpon na Triglav (2864 m)? Tudi človek, ki je hudo rejen in ima morda 10, 20 kilogramov nad normalno težo? Tudi ženska, ki nosi leto in dan tesne modne čevlje z visokimi petami in ni bila letos niti na Kumu, Klopnem vrhu, Begunjščici, Poreznu, Ratitovcu niti kje drugje na kakšnem zahtevnejšem izletu? Tudi poslovni človek, ki hodi samo še od svojega stanovanja do garaže, sicer pa se samo vozi?

Planinska tura konec avgusta ali prve dni septembra bi naj bila nadaljevanje in vrhunec celoletne gorniške in športne dejavnosti, ne pa začetek in konec.

Kakšno obremenitev pomeni na primer vzpon na Triglav iz Mojstrane? Predvsem: hoditi je treba ves dan in se vzpeti z nadmorske višine 650 metrov (Mojstrana) na višino 2864 metrov (Aljažev stolp), kar pomeni razliko 2214 metrov. Gibalno zamenarjenega človeka utruja že izlet na Šmarno goro (667 m); v našem primeru je obremenitev približno šestkrat večja, vrh tega pa mora biti človek naslednjega dne spet sposoben za nadaljevanje ture, morda za sestop proti Pokljuki in Bledu ali proti Bohinju.

Pri analizi obremenitve upoštevamo razdaljo v kilometrih, višinsko razliko v metrih in seveda tudi kakovost terena ali poti. Razlika je, če hodimo po prožnem svetu, kakršen je ponekod na Pohorju, ali pa če stopamo po grušču, gibljivem kamenju in stopinjah, vsekanih v skalo.

Pri oceni obremenitve je treba upoštevati še težo visokih planinskih čevljev in težo nahrbtnika. Če je kdo navajen hoditi po ravnem, v lahkih čevljih in brez nahrbtnika, s tem še ni rečeno, da je usposobljen tudi za visoke gore.

Zlasti zahtevno je vzpenjanje navkreber. Marsikdo čaka na dvigalo že, če je treba, na primer, iz pritličja v tretje nadstropje, kar pomeni 55 stopnic po 0,17 metra — po tem takim skupno višinsko razliko dobrih devet metrov. Če bi šli desetkrat v tretje nadstropje (kar je po neki znanstveni raziskavi minimum vsakdanje obremenitve za krepitev srca), bi se vzpeli skupno 93,50 metra. Da bi premagali višino 1000 metrov, kar je neredko enodnevna obremenitev na planinski turi, bi morali več kakor stokrat v tretje nadstropje. Čeprav lahko raztegnemo hojo iz doline na visoko goro na ves dan, je vendarle jasno, da mora biti človek hoje vajen, da mora biti izurjen in utrjen. Kakor je po-

trebna določena splošna telesna priprava za uspešno in prijetno igranje nogometa ali za udeležbo na partizanskem maršu, tako je potrebna tudi ustrezna priprava na zahtevnejše planinske podvige.

KOMPONENTE TELESNE SPOSOBNOSTI

Za dobro fizično kondicijo ni značilno le to, da je človek primerno močan, vzdržljiv, gibljiv ter da je v svoji motoriki izurjen; biti mora predvsem popolnoma zdrav in ne nazadnje — imeti mora normalno telesno težo. Če je kdo preveč rejen, če tehta, na primer, pri višini 1,70 metra več kot 70 kilogramov, se mora omejiti v uživanju hrane in pijače in odmeriti več časa za fizično delo, hojo, šport in podobno.

Za planinca je zlasti pomembno, da je vzdržljiv. Kaj je pravzaprav vzdržljivost? Vzdržljivost je komponenta telesne sposobnosti, ki označuje daljše trajanje aktivnosti z nezmanjšano intenzivnostjo. Lahko bi tudi rekli, da je vzdržljivost odpornost proti utrujenosti. Vzdržljiv je človek, ki lahko hodi ure in ure, ne da bi se utrudil. Vzdržljiv je tekač, ki lahko teče četrt ure, pol ure ali tudi dlje. Vzdržljivost je odvisna zlasti od organov za oskrbovanje tkiv s kisikom (od srca, ožilja in dihal), pa tudi od ekonomične tehnike gibanja. Da bi bil planinec vzdržljiv, mora veliko hoditi. Ne zadostuje izlet konec tedna; najbolje bi bilo hoditi (po opravkih) vsak dan, bolj zahtevno dvakrat na teden, prav posebno zahtevno pa konec tedna.

Kdor veliko hodi po valovitem svetu (navkreber in navzdol), si polagoma okrepi ustrezne mišice. Razvije si vzdržljivostno moč (pravijo ji tudi repetitivna moč), pri hoji navzdol pa amortizacijsko moč. Za pravilno tehniko vzpona in sestopa je treba veliko vaje.

Če se je gornik odločil za rabo palice, ene ali dveh, se mora tudi na to navaditi. Raba palice pomeni izdatno pomoč tako pri vzpenjanju kakor tudi pri sestopu. Človek hodi v resnici s pomočjo »vseh štirih« — taka hoja je lažja, po fiziološkem učinku na gibalni aparat pa mnogostranska. Če smo se namenili, da bomo vzeli na planinsko turo palico, je treba to seveda upoštevati tudi pri vadbi. Palico uporabljaj s pridom le tisti, ki je na to navajen.

Iz povedanega je razvidno, da sta vzdržljivost in primerna mišična moč osnovni komponenti telesne sposobnosti planinca. Kaj pa gibljivost? Pri pripravah je dobro misliti tudi na gibljivost, zlasti v kolkih. Često je treba postaviti stopalo bolj visoko, kakor smo vajeni pri vzpenjanju po hišnih stopnicah doma. Normalna gibljivost v kolčnem sklepu, gležnju, kolenu in hrbtenici je planincu samo v prid. Zato bi bilo prav, da bi se odločil za redno jutranjo

gimnastiko, pri kateri bi delal tudi nekaj vaj za povečanje ali ohranjanje gibljivosti v sklepih in hrbtenici.

SREDSTVA IN METODE SPLOŠNE TELESNE PRIPRAVE

Če smo se odločili za visokogorsko planinsko turo konec poletja, je priporočljivo, da živimo kot športniki ali kot izobraženi in osveščeni privrženci športne rekreacije. Da bi imel človek dobro fizično kondicijo, priporočajo strokovnjaki jutranjo gimnastiko vsak dan, vrh tega pa izkoriščanje sleherne priložnosti za gibanje, za tako imenovano nevidno treniranje. Dolgo stati je strup za noge, dolgo sedeti je strup za notranje organe. Kdor mora delati stoje, naj išče priložnost, da bi sedel ali se razgibal, kdor mora delati sede, naj vstaja in napravi nekaj korakov, če le more. Zlasti pomemben je odnos do vsakdanje hoje, to je do hoje po opravkih. Hodimo lahko lagodno, lahko pa se tudi potrudimo, da hodimo živahno, hitreje, z daljšim korakom. Tako ima lahko vsaka hoja hkrati značaj športnega treniranja. Ko se pripravljamo na planinsko turo, ne čakamo na dvigalo — sleherno priložnost izkoristimo za treniranje po stopnicah. Lahko bi si doma oskrbeli nizko pručko in primeren stol, da bi vadili tako imenovani steptest, da bi se vzpenjali po stokrat in tisočkrat, bolj smotno, a tudi bolj prijetno pa je, da se odločimo za aktivnosti v naravi, za obiskovanje trimskih stez, za hojo v naravi, za izlete.

Naš sestavek kajpada ni namenjen vrhunskim planincem, temveč tistim ljubiteljem, ki nameravajo konec poletja za tri, štiri dni v gore in morda tudi na kak zahtevnejši vrh. Razen vsakdanje gimnastike in pravičnega odnosa do vsakdanje hoje po opravkih jim priporočamo vadbo po trikrat na teden. Glede na krajevne razmere in želje je lahko ta vadba kaj različna. Lahko se odločijo za treniranje hoje po Cooperju, lahko pa tudi za športno igro, kakršna je, na primer, odbojka. Če bi, na primer, v terek vadili hojo po valovitem svetu na 6 do 12 km, v četrtek odbojko ali nogomet, v nedeljo pa opravili izlet zdaj na Kum, zdaj na Mrzlico, zdaj na Blegoš itd., bi bili vsekakor na dobri poti. Važno je, da so iz tedna v teden športno aktivni in da se pri obremenitvah čim bolj približujejo tistim obremenitvam, ki jih čakajo na turi. Če bodo na turi prehodili na dan 10 do 15 km in se vzpeli 600 do 800 metrov, je treba to pri pripravah upoštevati.

Kdor gre pravilno opremljen, mnogostransko treniran in duševno pripravljen na planinsko turo, bo užival kot pravi planinec. Ne bo doživel krize in se bo ves čas, posebno še po končani turi, dobro počutil. Znamenje, da je bila obremenitev primerna in jamstvo, da si bo še želel v gore.

BLEŠČAVA ZLATOROGOVH ROGOV

DAMJAN SLABE

Zgodi se, da se človek znajde v težavah. Na vrat se ti nakoplje tisoč skrbi in težav. Tavaš med smisli in nesmisli, med odgovori in vprašanji. Na eni strani si ti sam, so tvoja hotenja, so želje, pričakovanja. Na drugi je množica, ki te hoče zase, hkrati pa te zavrača, ker nisi tak, kakršnega te želi. Obsoja te. V vsakem tvojem dejanju išče greh. Zanj si pogubljen v večnem ognju. Ljudje se zgražajo nad tvojo preprostostjo; morda tudi zato, ker se bojé tvoje sreče, tvojega miru. Tvoje zamisli so jim nòre misli. Tvoje zaupanje znajo še predobro izkoristiti. Molzejo te.

Počasi se naučiš prepoznavati obraze. Nisi slepec, pa te še vedno kdo opehari. Zgodi se. Pogoltnoš cmok. Še ena nova izkušnja. Še eno novo spoznanje v kaosu iluzij, utopij in gole stvarnosti. Imaš množico znancev, ki se baje veselijo tvojih uspehov. Baje so celo žalostni, če si ti žalosten. Toda obraz jim resnično zažari šele, ko te vidijo na kolenih: potrtega, objokanega, v nebo vpijočega. Ja, tudi tak si ti, preprost človek! Znaš še jokati, čeprav tega, kot sam dobro veš, ne bi smel. Toda česa vsega ne bi smel, pa kljub temu narediš! Iščeš ideale, sanjaš. Tudi tega ne bi smel, veš, a si kljub temu tak. Ne moreš iz svoje kože! Nihaš, trepetas, si nesrečen, obupan, sovražiš in ti ni žal za nič, hkrati pa z veliko žlico poleta segaš po nedosegljivem. Pravijo: »Nekakšen vrag je v tebi!« Priznaš? Če bi živel pred nekaj stoletji, bi te verjetno sežgali na grmadi. Uživali bi ob tvojih krikih, tvojim krčem in kremženju od bolečin bi privoščili kvečjemu rahel nasmeh krvoločnih ustnic. Če bi bil močan, jim tega veselja ne bi privoščil. Pa jim ga zdaj?

Pred obsodbami se umikaš. Bežiš. To je tvoj napad in obramba. To je tvoja vsakdanja bitka. Tvoj boj za obstoj. Tvoja moč je v tem, da ne pokažeš svoje notranjosti. Slabič si. Ne priznaš svojih solz. A ostajaš tak, kakršen si! To jih bode. Tvoj oklep je tanek, toda čvrst. Verjameš, da si na pravi poti, čeprav te vidijo drugi izgubljenega. Pravzaprav — saj sploh ne vedo, kdo si. To je tvoja sreča v bitki življenja. Sreča pa je verjetno še v čem. Imaš prijatelja, ki te ne obsoja za vsako napako, če jo zagrešiš, ki te tudi ne hvali, ki čuti, ki te pozna takšnega in te drugačnega ne mara. Zaupa ti: kako velika in težko dosegljiva beseda je to. Ve za tvoje šibke točke, pa te ne izda. Skupaj sta močnejša.

Morda vaju prav to veže, obvezuje. Sreča je tudi dekleta, ki jo imaš, sreča je tvoj svet majhnih stvari. Svet, v katerem živiš. Kot takšnega ga moraš tudi sprejeti. Sanjaš lahko samo ponoči! In, na tem svojem svetu moraš najti nekaj zase. Najti moraš sebe! Zapri oči in se potopi v morje lastnega jaza! Potapljay se vedno znova! Raziskuj in odkrivaj! Sprašuj: znova in znova! Šele potem pogledaj okoli sebe! Morda ti bo lažje, morda tudi ne. Toda verjemi: našel boš mesto zase. Nekje mora biti! In tam živi...!

* * *

Po treh dneh muhastega vremena smo končno dočakali kristalno prvomajsko jutro. Oprtamo si nahrbtnike s smučmi in stopimo po zmrzlem snegu. Mrzlo je, toda že po nekaj korakih ugotovim, da bo debel volnen pullover preveč. Ne govorimo. Vsak se potopi v svoje misli. Tri dni garanja je že za nami, tri dni naporov na meji naših moči, tveganja in užitkov. Najprej tvorjenje tridesetkilogramskih nahrbtnikov, turni smuk, plezanje. Morda bi bilo pametneje, ko bi se odločili le za eno in potem ne bi imeli tako težkih nahrbtnikov, ki so nam omravljincili prste.

Vsakič, ko izdihnem, puhne iz mene oblak, kot če kadiš močno cigareto. Sneg drži; tako bomo hitreje na vrhu. Hitro prečimo pod Malim Stogom in se vzpnemo do Jezerca. Ustavimo se. Ogradi se že kopajo v soncu, enako tudi drugi hribi, ki nas obdajajo. Nad Bohinjem je megleno morje. Koliko ljudi se utaplja v njem? Škoda! Tudi južne Bohinjske gore žare. Da se izognem spustu, zavijem v breg pod Prevalski Stog. Marč in Tasko mi sledita tesno za petami. Prislunhnem škripanju snega pod težkimi čevlji. Včasih mi zdrzne, vendar me palici vedno rešita, da ne pristanem nekaj metrov nižje v objemu zmrzlega snega. Kar tako, iz navade, pogledam na uro. Dobro nam gre. Danes nas čaka še spust v dolino in potem dolgočasna vožnja z avtobusom. Kar ostal bi še tukaj, vsaj še en dan. Kaj pa jutri? Verjamem, da bi imel isto željo.

Kmalu smo tako visoko, da nas obsije sonce. Na robu kotelja se ustavimo. Brez zaščitnih očal ne bo šlo. V žepu poiščem kremo. Takrat, ko sva s Petrom gazila z Velega polja proti Konjskemu sedlu, me je dobro izučilo. Le nekaj minut sonca — pa sva bila opečena, da se nama je koža trgala z obraza. Iz pokrova nahrbtnika privlečem zavitek čokolade. Tekne. Potem si zopet oprtam nahrbtnik in zagazim

strmo v breg. Tu sneg ne drži več. Težko bo. Zavit v belino se na desni strmo dviguje Skednjovec. Plazov se nam ni bati, pa se mi zdi vseeno varneje po levi strani doline. Kmalu smo mimo čeri, ki so se odlomile kdo ve kdaj in se prikotalile sem. Dobro si jih zapomnim. Nekajkrat se tako vderem do pasu, da se le s pomočjo prijateljev izvlečem iz jame, ki se mi odpre pod nogami. Hvaležen sem jima. Prepričan sem, da nas čaka še veliko skupnega dela, čeravno se ne poznamo dolgo. Hkrati smo prišli v šolo na ferajm. Ni bilo potrebno veliko besed pa smo že bili zmenjeni za turo. To mi je bilo všeč. Več se meniš, manj verjetno je, da boš nazadnje kam šel; že pride kaj vmes. Tista stena včeraj je bila za nas kar lepa preizkušnja. Skupaj smo jo premagali. Pravzaprav ne! Stene se sploh ne da premagati: lahko narediš z njo le sporazum. Če se ga ona ne drži, si napako verjetno naredil ti. Veliko garanja je bilo pa tudi veliko užitka: tolčeš kot nor po klinu, ki noče iz razpoke, ali pa se ti odlomi grif, ko bi moral najbolj držati. Ampak na vrhu pozabiš na vse tiste kletvice in kline, ki si jih pustil v steni. Veš, da se boš še vrnil.

Na grebenu smo. V nas butnejo sunki ledenega vetra, da nas stresa. Zavijemo se v bunde. Z vso to kramo na sebi smo bolj podobni vesoljcem. S sedla se je odkril lep pogled proti Mišelj vrhu, iznad njega pa proti nebu kipi Triglav. Veter je tako sunkovit, da me včasih kar prestavi. Sneg se topi. Brez milosti se nam udara. Vsak korak terja od nas kar nekaj napora. Še prepozno smo krenili na pot. Menjamo se v hoji spredaj.

Za enega je to garanje preveč. Upam, da se ta greben konča na robu, ki ga gledam. Zdaj se ne ustavljam. Ne vem več, ali se veselim vrha ali pa tistega spusta, ki pride. Vem samo, da je vsaka celica mojega telesa usmerjena k vrhu. Hočem dokončati naše delo. Narediti piko na i. Nekaj me vleče in ne znam se ustaviti. Pozabim na bolečino. Hropem, brcam v gnil sneg in sem z vsakim zamahom višje.

Vrh Hribaric. Tu se naša pot konča — ali pa šele prav začne.

Nebo in sneg in nekaj skalnih čeri. In goreče sonce, vrhovi, veter, ki buta v nas... In mi trije. Srečni. Oziramo se po okoliških gorah: Triglav, Kanjevec, Debeli vrh. Vse se blešči kot Zlatorogovi rogovi. Vse se zdi na dosegu roke. Veter buči. Požirek vročega čaja nam prežene mraz iz otrplih udov. Obed prestavimo na kasneje, le pest rozin si privoščimo. Naredimo nekaj posnetkov. Žal mi je, da mi je zmanjkalo dia-filma. Danes bi lahko naredil zares čudovite fotografije. Potem se preobujemo v smučarske čevlje. Pripnem si smuči, ki so do sedaj počivale na

nahrbtniku. Vso kramo strpam v nahrbtnik in si ga s trakom tesno pritrdim okrog pasu.

»Srečno, prijatelja!«

Potem se prepustim sanjskemu plesu telesa in smuči...

* * *

Sprehajam se med borovjem po hrbtu Malega Stoga. Dan se poslavlja v večernih barvah neba. Po dolinah se pretakajo reke oblakov, iz katerih se trgajo kosmi megle, ki se potem stopé nekje v zraku. Po nevihti je. Vse umito in neoskrunjeno. V daljavi ugašajo Karavanke s Kamniškimi hribi. Usedem se na skalo vrh Malega Stoga. Borovja tu ni, prostora pa tudi ne kdo ve koliko; prav prijeten kraj, da človek prisluhne naravi in samemu sebi. Pod mano se razprostira rajski svet Krstenice. Kakšen mir in milina sta tukaj, naj bo to sredi poletja, ko od skalovja odmevajo zvonci vodnic, ali pa sredi zime, ko se vsa pokrajina skrrije pod debelo snežno prevleko in se vse trese od viharjev, ki divjajo prek reber! Vedno znova prihajam sem med macesne, skale, cvetje, med trave. Vedno znova se vračam — in vselej mi zastane dih. Tukaj je vse ena sama harmonija, ki ji sme človek le prisluhnuti. Vse drugo je zločin. In ko odhajam v dolino, vem, da se bom vrnil, ko bo le prilika.

V zraku zadiši po snegu. Vznemirim se. Nekaj žalosti je v tem. Obenem pa veliko novih pričakovanj, novih spopadov: s snegom, zimo in samim seboj. Vstanem in se počasi spustim proti planini, ki že blebi v večernem mraku. Zopet sem miren.

Mojstri in mojstrski kandidati

V Sovjetski zvezi veljajo od 1. maja 1986 nove norme za klasificiranje športnega plezanja. Za naslove »mojster športa« in »mojstrski kandidat« upoštevajo namreč tudi uspehe na tekmovanjih (od leta 1981 imajo tam zvezna in republiška tekmovanja v plezanju) ter večdnevna prečenja ali popotovanja po gorah. Mojster športa mora pred pridobitvijo tega naslova vsekakor tudi sam voditi planinske izlete, in sicer po različnih območjih Sovjetske zveze, ter plezalne ture, na katerih je treba plezati IV. in V. težavnostno stopnjo, poleg tega pa mora svoje izkušnje posredovati začetnikom. V glavnem potrebujejo alpinisti za dosego norme »mojster« sedem do osem let, za dosego norme »mojstrski kandidat« pa štiri do pet let.

Alpinisti, ki si hočejo pridobiti te naslove, morajo tudi voditi na turah, ki so kategorizirane po stopnjah. Tura pete kategorije mora trajati najmanj 18 dni (če gre za popotništvo) ali mora biti dolga najmanj 250 kilometrov (če gre za smučarsko turo), medtem ko mora biti kolesarska tura pete kategorije dolga najmanj 1100 kilometrov.

SPREHODI PO MAJSKIH VRTOVIH

MARJAN BRADEŠKO

Težje ko je bilo, lepše je bilo. Tako je ostalo v spominu po dolgi poti minulega leta. Po poti, s katere se na koncu vsakega leta vračam še bolj poln hrepenenja, kakor sem odšel. Vedno znova si srce želi nedoseženih daljav, ki jih je uzrlo oko na številnih romanjih po samotnih brezpotjih in sončnih grebenih naših gora, po svetu, kjer pravzaprav ni nič mojega in je vendar vse moje.

Visoka zima je bila in strupen mraz, ko sem se odpravil na preteklo pot. V Jalovčevem ozebniku nas je kljub strmini strašno zeblo v noge in kar prav je prišel vihar, ki se je razbesnel, tik preden smo prišli na greben, od koder ni daleč do vrha. Brž nazaj! Čez Kotovo sedlo so plapolale mogočne snežne zastave, ko smo tekli v dolino za toplo peč.

Na Begunjščici, precej kasneje, je že dišalo po pomladi, čeprav je bila severna plat še tako zalita s snegom, da sem raje sestopil kar po sončnih južnih pobočjih nazaj v Drago, kjer je cvetelo prvo resje. Prava pomlad je prišla sredi aprila, ko je bila Primorska že vsa v cvetju in ko je spet zadišala zorana zemlja. Vsepovsod je bilo čutiti ta čudovit, zdrav vonj, tako poln življenja, da ga globoko zajameš s polnimi pljuči in ti srce kar zaigra od veselja. Takrat se odpraviš prek rumenih senožeti Slavnika do s toplim soncem obsijanih Artviž in dalje v zelenečo Vremsko dolino. V aprilskem vremenu sredi maja težko otovorjen sopiham novim doživljem naproti. V nedeljo zjutraj s prijateljem sedim na vrhu Aljaževega stolpa, ki je še ves zalit s snegom, in mežikam soncu v pozdrav. Veselim se čudovite smuke za Cmírom. Do gozda smo se pripeljali in sneg se je topil, da se je kar penilo. Tudi v Vrata je prišla pomlad. Sončni dnevi veselja...

Teden dni kasneje z Mojco v soparnem, vlažnem vremenu opazujeva uničujoče delo zime v Rdečem potoku, višje v skalah pa je pravo razkošje cvetja, med katerim kraljuje jeglič, pa tudi kakšen svišč mu že dela družbo. Zadnji trenutek pobegneva nevihti pod streho dvojke, ki mi je bila že tolikokrat srečni dom. Célo popoldne poslušava škropot kapelj po strehi, ponoči pa divje bučanje vetra, ki se mu bivač ječaje upira. Veter naju pospremi na pot tudi naslednje jutro, krasno, kristalno čisto in pošteno hladno. Sonce kmalu prežene hlad in nekaj ur pozneje preživljava svoje srečne ure na samotnih grebenih Mar-

tuljških gora. Kar na čevljih odsmučava po zasneženem žlebu navzdol na Gulce in dalje v Vrata, med zeleneče bukve, med zadnje jezike zimskih snegov, ob razpejnjeno Bistrico.

Košnja v bregovih naše domačije je mimo in ko nad Mojstrovko bobni nevihta, jo urno režem na Zapotok, v tisto prijetno podrtijo, kjer noč na podstrešju prespim družno s prijatelji in mišmi. Tudi naslednji dan, v drvarnici ob lovski koči nad planino Bala, nimam miru; celo noč vse mogoče pošasti in zveri lomastijo naokoli, škripajo, hrustajo, cvilijo in tulijo — še dihati jih slišim. Gozd živi pač svoje življenje in prav oddahnem si, ko naslednje jutro krenem dalje po dolini navzgor. Na Plešivcu so se razkadili zadnji oblački, na Malem Ozebniku pa sonce že boža čudovite zaplate cvetja; to so takšne stvaritve matere narave, da jih lahko samo nemo občuduješ... Krasen orel se zapelje pod nami in v širokem loku zakroži nekam v navpične pečine Loške stene.

Tudi naslednjo noč mi ni dano spati. Ob dveh ponoči tečem sredi bliskov z Vratice, kjer sem užival spokojnost spanja v naravi, do Erjavčeve kočice, od koder me kisló jutro napoti naravnost proti domu.

Zvečer naju z Milanom nevihta ustavi že v dolini, kjer prespiva pod nastreškom lesene bajtice. Temačen, nevihten večer. Jutro je bolj vlažno kot suho in iz kadečih se meglá vstajajo sončni vrhovi. Pa ne vstanejo. Zopet se zagrnejo v meglo, ki naju nato spremlja ves dan. Po vrnitvi z Bavškega Grintavca se popoldne v zatrepu planine Zapotok sprehajava po pravih rajskih vrtovih, po svetu belih, izpranih skal, drobnih macesnov in bujnega sleča; po mehkih, zelenih travah, posejanih s cvetjem, ki izginevajo višje gori v razdrapanih grapah. Zvečer spet zamaka. Klobase in vino ldrijčanov, ki so pod noč pričofotali v podrtijo, pa je bilo vseeno dobro.

Razgibanju po strmih poteh Prisojnika sledi pohajanje po mehkih livadah Vrtaške planine. Blažen počitek duha med opojnimi vonji visokega poletja! Med skrivenčenimi smrekami in dišečimi murkami mi uhaja pogled v skalne zidove nad Vrati, v vrhove, od koder sem letos še zrl v širna obzorja gora. Srce je spet nemirno. Tisto blodenje po rušju navzdol v Beli potok pa tako in tako sodi zraven k »pošteni« planinski turi.

Potem pa nekaj časa nič. Kar nič! No, ja! Poroka, pa morje — in tako naprej. September je že, ko v megli, iz katere se prav odurno cedi, prepričujem Jureta, da je

zgoraj sonce, pa mi kar ne verjame. Sonca sicer ni, je pa jasen, hladen večer, ko spet enkrat poln pričakovanja globoko zaspim v tisti »piksnici«, pripeti v skale nad Veliko Dnino. Naslednji dan pa je dan za romantike, za tiste srečneže, ki jim je dano. Dolgi, razdrapani, sončni grebeni od Velike Martuljske Ponce do Kukove špice so ostali ta dan za nama; prečenje je bilo tako lépo, da bi kar pel in skakal, jokal in tulil... Pa le mirno in utrujeno korakaš v mraku po cesti v Mojstrano, molčiš in veš, da tudi prijatelj misli isto — in je vse lepo in si enostavno srečen.

V začetku oktobra srečamo v dolini reševalce in helikopter grozeče odhaja opravljat svoje poslanstvo. V Jalovcu je omahnil nekdo, ki je kot mi tisti dan lovil zadnje jesenske žarke in z vrha zrl v temačno Koritnico, ki je sonce sploh ne obsije več in kjer le slana kar cel dan. Sonce pa je prav tako zašlo in naredil se je jesenski večer.

Jesen je vse lepša; rumeni macesni, rdeče bukve, prva slana po dolinah in rahle meglice nad Bohinjskim jezerom... Čudovit jutranji pozdrav na novi poti mimo praznih stanov na Krstenici, ki po dobri paši čaka zimskih zametov, naprej proti izgubljenemu blodnjaku Hribaric, na samotni Škednjovec in dalje na v večerni mrak se pogrezajoča Sedmera jezera. Jutro je toplo in diši po dežju. Kakšne čudovite vonje imajo jutra! Prve kaplje naju zmočijo tik pod vrhom Plaskega Vogla. Nebo je grozeče temno, po Soški dolini navzgor prihaja siva zavesa, vrhovi se zavijajo v meglene plašče. Trava je že vsa mokra in nevarna. Pol ure kasneje se začne jesensko deževje. Zgodaj sva šla na pot, zato sva danes edina opravila turo. Ko čmokava s Komne navzdol, med gosto meglo in hladnim dežjem na debelo naletava listje. Vse polno listov poplesava v zraku, nekateri so težki in nemočno padajo na tla, drugi se elegantno vrtijo in narahlo pristajajo. Dež bo danes temeljito opravil svoje delo in ostale bodo le gole veje. Šplanf, čomf je delalo po poti proti jezeru. Lepa tura je bila.

Prvi pozdrav zime pod Šraj peski ni bil nič kaj prijeten. Grozeče megle in vse tako čudno ledeno, da ni varen prav noben korak. Čez Korošico in Presedlaj zbežimo nazaj v varno zavetje doline.

Sneg, ki je pred tednom pokrival Sleme in segal navzdol v Pišnico, se je spet stopil. Deževati je prenehalo, pa vendar je vse tako vlažno in megleno, da se križ na vrhu Kepe prikaže mojim očem kot bleda prikazen, obsijana s soncem. Križ na gori, bi rekel Cankar. Koroška je vsa v soncu in tudi na našo stran se čisti. Ob vrnitvi za kratek čas spet doživljam glo-

rijo, blagoslov in hrepenenje, čudež in veselje gornika.

Jeseni ni več. Glasno hrusta sneg pod nogami, ko v temačni noči ves prestrašen čakam, da bo skočil medved nadme. Pa jih menda niti ni tako veliko tu v Vratih. Topel štedilnik in vroč čaj, potem pa spat!

Še v temi se zaženeva navzgor po dolini, meglam in globokemu snegu navkljub. Sredi dopoldneva, že v pravem zimskem soncu, naju dohitijo pomoč in skupaj se s Stenarja veselimo nove zime v gorah; to je čas, ko pota obnemijo in si le tu pa tam kdo drzne skaliti globoki počitek gora. Zvečer sonce utone v somrak nad Soško dolino in žareča rdeča zarja se prelije v sivino. Noč leže na zemljo. Kako srečno zaspi človek tak večer!

Prebudi naju zimsko jutro. Vreme je nedeljsko in razgledi in Razor tudi — kakšen čudovit zimski dan! Vreme za vzor vsem vremenom. Dolgo je vračanje v Vrata in mrak že lega vanje, ko zaključujeva tokratno pot.

Ob luni, kot ponavadi, ko jo maham na Vršič, uživam samoto zimske noči. Sam s svojo senco grem novim, sončnim dnevom naproti. Prijatelja sta se že vrnila z Mojstrovke, zasnežene in bleščeče se v mesečni noči. To so noči, ki nam jih nihče ne sme vzeti, noči, ki morajo ostati človeštvu!

Zjutraj veselo odskakljamo na Prisojnik. Razmere so tako dobre, da smo mimo grede gor in se lahko mirno in temeljito posvetimo zalogram v nahrbtnikih. »Zajtrk prvakov« bi se reklo temu. Česa vsega ne nosijo ti planinci s sabo! Od gorgonzole in avstrijskih čokolad do suhih krljev in celo mošta. Debelo uro je trajalo, preden so nahrbtniki dovolj uplahnili. Na povratku srečamo še dva nadebudneža. Jure nam mežika in ju prepričuje: »Pa kaj češ tam gor, brez zveze, nima smisla, da rineta gor, saj ni nič, nimaš kaj videti...« Prepričevanje ne pade na plodna tla. Ta čas hodijo v gore pravi planinci.

Tak topel, miren zimski dan je. Poln energije se na Vršiču še enkrat zaženem v breg, da bo tura, kot se spodobi. Kmalu zatem z Mojstrovke zrem proti Dolomitom, ki si že nadevajo meglene kape. Bliža se fronta...

Tik pred novim letom sem spet gor. Odvijugam navzdol in se v krasnem spustu do doline za letos poslavljam od gorá, od priljubljenih samotnih potov, od skritih krnic in mračnih večerov, od nazobčanih grebenov in od bistrih, hladnih potokov... Od lepot, do koder seže oko. Oko, ki jih hoče videti znova in znova, ki si želi novih obzorij in novih zarij.

In v srcu je toliko hrepenenja!

DAN, KI MI JE NAKLONIL SOPOTNIKA

VRAČANJE NA PREHOJENA POTA

Dan je bil neprijazen, čemer in veter je nosil deževne meglice navkreber v breg, da se je vlaga nabirala po južni strani mogočnih bukev. Od časa do časa so se pretrgale le toliko, da se je videlo do naslednje markacije ali pa so se ob meni na zgornji strani poti pokazale od deževja zlizane in zvite korenine borovcev. Pozna jesen je poklestila z drevja zadnje listje, ki je ponekod zasulo stezò, tako da sem navezadnje stal sredi jase, a nisem vedel, kam naj se obrnem, da bi nadaljeval pot. Neprijetno je sredi gozda ozirati se v vse mogoče strani in ugibati, katera bi bila prava.

»No, pa sva zašla!« mi je rekel nasproti hiteči možakar starejših let. »Shojeno pot v listju sem videl, pa sem ji sledil. Veste, tu poznam vsako stezo kot svoj žep. Po nabrekli listju sem opazil, da je najbrž nekdo zašel s poti. Vsako leto po teh gozdovih nabiram gozdnega mojstra'. Suh prijetno diši. Iz Ljubljane sem.

Veste, kaj morate storiti, če se zgubite? Vrniti se na mesto, kjer ste se zadnjič zavedali, kje ste. No, pa tudi to je včasih hudo, ker preprosto ne veste, kako priti do tja. No, pa vse se uredi!« Prepričevalno in samozavestno me je gledal, kot da mi je odrešenik in šele sedaj mi je pustil do besede. Od kod sem, kako da sem sam, kam sem namenjen, ali večkrat hodim v hribe...

Med pogovorom nisem vedel, kdaj me je možakar le nekaj streljajev stran privedel na pravo shojeno pot in me pustil, da sem stopal pred njim. Res, saj že dolgo nisem koračil po gorah! Tuje so mi postale. Pot se je vila navkreber, zdaj sem, zdaj tja. Kar kmalu sem opazil, da je možakar zaostajal in med pogovorom se je izgubljal beseda. Le njegovo težko okovano palico sem slišal, kako je enakomerno udarjala v kamen. Moj cilj je bila kočja pred menoj. Na planoti pod njo je veter močnejše pihal. V raztrganih krpah meglica je kočja pokazala vse svoje lice in spet izgini. Življenje v njej pa je le bilo, kar je kazal dim, ki se je kadir iz dimnika. Sedela sva za mizo ob čaju. Bila sva edina gosta v koči. Moj spremljevalec je v toplo se kadeči čaj namakal skorjo kruha in govoril ves resen, da se v gorah ni dobro najesti.

Tiho sem ga posnemal in moja klobasa je ostala nedotaknjena v torbici. Prijazna oskrbnica je prisledla. Kot stara znanca med seboj sta me v pogovoru kar izločila. Ko je ta odšla, me je spremljevalec spet ogovoril: »Ne vem, od kod ste že in če se bova še kdaj videla ali srečala. Eno pa vam rečem: naši hribi so lepi. Jaz jih imam

rad. Vi pa ste sredi te čudovite jesenske ubranosti napravili cel kup napak. Zgubili ste se, ker niste sledili markacijam in veliko, veliko prehitro ste hodili. Ničesar niste videli okrog sebe. Pa še brez palice ste!« Še in še je bilo poučnih, prijaznih besed. V meni pa so se iz dna spomina začeli trgati utrinki, da sem nekoč vse to znal počenjati. In res ni bilo treba dolgo čakati, ko se je v meni spet vse zbudilo, zaživelo in hitim, kot bi hotel nadoknaditi zamujeno. Spet sem v naravi, spet me vabi vonj po gozdu, polomljene veje, zavijanje vetrov...

Vabi me Zasavska transverzala!

In danes se ne izgubljam več, zmerno hodim in zaužijem neizmerno naravnih lepote. Tudi palico nosim s seboj. Nič nenavadnega ni, če me v teh poznih jesenskih dneh ob povratku zaloti mrak:

Večerni mrak, postoj korak!

Okno, pogledj, povej:
meglice sinje, tanke
zastrinjajo pogled na Karavanke.
Izza vrhov kot klic domov
oblak žari, kipi.

Kot sij iz dalje vabi:
le pridi spet, narave ne pozabi.

Ko boš spet kdaj želel nazaj,
me le varuj, spoštuj.
V zahvalo ti lepote,
veruj, natrosim vsakič brez pomote.

In še nekaj mi je dal ta dan. Vrednoto, ki jo vse premalo cenimo. Dal mi je sopotnika! Dogovoriva se za skupno pot in beseda nama ne teče več samo o planinah. Moj sopotnik je živí leksikon za nič koliko življenjskih usod. Iz vsake zna potegniti čudovit poduk in nič mu ne zamerim, ko mi pravi, da sem pri svojih 54. letih še pravi mladenič. Osamljen je in čudovito srečen, da ga kdo poslušča. In Ti?

Slej ko prej se boš tudi ti vrnil na nekdanja prehojena pota po planinah, grapah..., četudi si jih že zdavnaj zapustil.

V. Hrovatič
(Iz Naših potov PD Hrastnik)

40 ur za tri stene

Francoski alpinist Christophe Profit je postavil nov alpinistični rekord. V komaj štiri-desetih urah je v solo vzponih preplezal severne stene treh gora, Grandes Jorasses v masivu Mont Blanca, Eigerja in Matterhorna.

PO STOPINJAH PREŽIHOVEGA VORANCA

OD KOTELJ DO BELIH VOD

EDO TORKAR

Voranc, Voranc, kje so zdaj tvoje Kotle, tvoja Prežihovina, tvoja Uršlja gora, pod katero si kot otrok gnal bicke past?

Kotlje je ljubljanski arhitekt spremenil v tipsko naselje vrstnih hiš v alpskem slogu, ki spada v to krotko pokrajino pod Uršljo goro kakor govno v smetano.

Nekdaj idilična Uršlja gora z božjepotno cerkvico na vrhu je zdaj samo še podstavek za televizijski pretvornik.

Stare Prežihovine ni več. Na njeno mesto so postavili ponaredek: novo, s sandolinom impregnirano brunarico, na katero so obesili tablo z napisom, da je odprta vsak dan razen ponedeljka od 9. do 11. in od 14. do 17. ure in da je vstopnina za odrasle 40, za otroke pa 30 dinarjev. Tudi gospodarsko poslopje je le kopija starega; pristne so le kure, ki kokodakajo na dvorišču, in pes, ki laja na obiskovalce, kadar prihajajo nenajavljeni in izven obratovalnega časa.

Pa tvoj kip, Voranc! Šolarjem, ki jih tovarišice priženejo predenj, zamirajo srčki od strahu in spoštovanja, ko te gledajo tako velikanskega, votlo donečega, mrkega, nedostopnega in do zadnjice v beton pogreznjenega. In to naj bo tisti prijazen stric pisatelj, si mislijo, ki je tako lepo pisal o levem devžeju, Potoščinem kramohu in babici na ajdovem strnišču? Mar bi ga postavili na njivo ptiče odganjat!

Prav ti je, Voranc, kaj pa si se mučil s Solzicami in Samorastniki in vso to pisarijo, kaj pa si se boril za pravice delavskega razreda! Mar bi se brigal zase in obdeloval svojo njivico in drevje klestil in živino redil! Kaj bodo biseri svinjam, čuden je tak narod, ki mrtve pisateljke vlija v bron, žive pa pusti životariti ob skorji kruha.

Proč, proč iz te hotuljske megle — tja v sončne Bele vode za Uršljo goro, kjer se razprostira s sončnimi žarki prepredena pokrajina, lepa, svetla in topla!

Ti, Voranc, si romal tja na binkoštni ponedeljek, v najlepšem letnem času, ko vigred prehaja v poletje, ko zelené in cvetó tudi že vse planine, po katerih je hod k Belim vodam... Jaz sem se odpravil na pot zadnjega dne v novembru, ko je v lica že ščipal mraz in so bili osojni travniki in gozdovi pobeljeni od ivja in so tudi luže že ledenele... Ti si šel z veselo družbo sorodnikov in sovaščanov, jaz sem bil sam sebi najboljša družba... Ti si šel, zvest svoji otroški zaobljubi, s hrepenenjem po soncu in svetlobi — jaz, utrujen od brezglavih pu-

stolovščin svoje mladosti, z željo po miru in počitku po že znanih in uhojenih poteh.

Že malo nad Koltjami me je skozi povese postale in preležane megle dregnile v oči žareča jasnina neba in ko sem prekoračil Godčevo sedlo, je bila megla že vsa pod mano: belo, smetanasto morje, ki je opljuskovalo s soncem obsijane in s snegom pobeljene vrhove koroških in štajerskih gora. A kaj bi ti hodil v zelnik z opevanjem naravnih lepot; Voranc, kjer si ti pogledoval v veličastno in divjo črnjansko pogreznino, kjer Meža zbira svoje studence in je pred sto in več leti še krožil ponosni orel od Uršlje gore do Pece, sem se jaz v skrbeh oziral za prenočiščem, kajti čas je bil zimski in dan že skoro naokrog.

To moje — kot se bo prècej izkazalo — dokaj kratkočasno, že kar razburljivo iskanje strehe nad glavo se je začelo na zapuščeni Naravnikovi kmetiji, pol ure hoda od kočice na Naravskih ledinah. Da je kmetija zapuščena, mi je povedal oskrbnik kočice in tudi ogled na kraju samem ni zbuhal dvoma o tem: hiša je bila zanemarljiva, plot okoli nje polomljen, sneg neodmetan in nezgažen, iz dimnika se ni kadilo, vrata so bila zaklenjena in okna zapahnjena s polknicami... Že sem iskal primeren kos železa, da bi vdrl noter, ko sem zaslišal iz hiše govorjenje... Obstal sem kot vkopan, kajti ni bilo dvoma, da gre za človeške glasove, pravzaprav za en sam glas. Glas je bil moški, glas starejšega moškega, starčevski glas; starrec v hiši se je pogovarjal sam s sabo; pravzaprav je bil to monolog, ne dialog... Govorjenje je bilo monotono, zaspano, odsotno, nerazložno... A bil je glas, bil je človeški glas! In kdorkoli je že bil ta človek in kakorkoli je že prišel v hišo, jasno mi je bilo le to, da je prišel pred snegom in da potem ni več stopil ven — kajti ne na hišnem pragu ne na zasneženem dvorišču ne zadaj na vrtu ni bilo človeških stopinj, razen tistih, ki sem jih napravil jaz.

Potrkal sem na vrata. Nihče ni prišel odpret. V hiši je zavladala mrtva tišina.

Še enkrat sem potrkal. Molč.

Pobutal sem s pestjo. Nič.

Tišina je postajala zlovešča. S cmokom v grlu in z razbijajočim srcem sem se ritensko umaknil na cesto in šel naprej. Samo še malo je manjkalo, pa bi začel verjeti v duhove!

Že skoraj v trdi temi sem prikolovratil do naslednje zapuščene kmetije. Še zmeraj pod vtisom nenavadnega in nerazumljivega dogodka pri Naravniku se mi ni

zdelo pametno hoditi blizu in svetiti z baterijo v notranjost. Raje sem se povzpел na lovsko opazovalnico nad cesto. Toda komaj sem stopil na lestev, je iz teme v kolibi reklo: »Kdo pa je?«

Padel sem na rit. Še dobro, da nisem zlezal višje, sicer bi se še polomil.

»Nič, nič,« sem zajecjal, potem ko sem se pobral. »... Ste se me ustrašili?«

»Vi ste se ustrašili, ne jaz,« je reklo iz kolibe.

»Samo pogledati sem hotel... Prenočišče iščem.«

»Tukaj ga ne boste našli. Zakaj pa niste ostali v koči?«

»Na Sleme sem nameraval, pa me je ujela noč... Kaj pa tistale hiša?« sem stegnil roko čez cesto.

»Nikogar ni v njej. Tukaj ni mogoče prenočiti.«

»Koliko je še do Slemena?«

»Poldrugo uro.«

»Hvala, upam, da vam nisem pokvaril lova.«

»Ste mi ga, ja.«

»Zelo mi je žal.«

»To ste vprašali, ker vas zanima, ali imam puško, a? — Imam jo, imam!« V temi je nekaj kovinsko zaškrtalo.

»Nikar me ne počite, no!« sem se poskušal pošaliti, a besede so se mi zatikale v grlu kot suhi ovseni kosmiči.

»Saj sem rekla: vi ste prestrašeni, ne jaz!«

»Seveda, vi ste zgoraj, jaz spodaj, vi imate puško, jaz ne.«

»No, nič se ne bojte! Lahko noč!«

»Lahko noč!«

In tako mi nazadnje res ni ostalo drugega, kot da se zavlečem spat med mrzle zidove starodavne Križanove krčme sredi gozda, ki je bila v prejšnjem stoletju »znano pribežališče kramarjev, sejmarjev, prekupčevalcev, še bolj pa tihotapcev ter raznih beguncev in popotnikov, ki so se ogibali glavne poti iz Črne v Šoštanj čez Šentvid. Tod so se krepčali številni romarji svete Uršlje, Belih vod, Nove Štifte, Višarij, Petrovč, Gospe Svete. Široko odprta kletna vrata, iz katerih so dišala vina, pometenno gumno, mehači in citraši so vabili spokojene grešne romarje, ki so se vračali pod bremenom odpustkov, da jih tukaj odložijo in pozabijo v vinu, pesmi in plesu...«

Ne zameri, Voranc, ta tvoj odstavek mi je bil potreben, da bi pričaral poezijo skrivnostne preteklosti Križanove krčme in jo soočil s suho, mrzlo, razvlečeno prozo ur, ki sem jih prebil v njej v noči od zadnjega novembra na prvi december 1986. leta.

V tvojem času je, kot resignirano ugotavljaš, Križanova krčma služila le še za shrambo mrve. Verjemi, da bi bil od srca vesel, če bi te mrve ostalo še kaj do današnjih dni — vsaj toliko, da bi na meh-kem zaspal. Zdaj pa je bajta prazna in zapuščena, z zevajočimi luknjami namesto

oken in vrat, nasuta z odpadlim ometom in nanosi snega, ki ga je veter napihal skozi preperelo streho. Po strmih, zlo-vešče cvilečih lesenih stopnicah sem se prital v gornje prostore. Pometel sem sneg s poda, razgrnil šotorko in se do vratu zavil v spalno vrečo, pod glavo pa sem si del 9. knjigo tvojih Zbranih del. Zaradi tega knjižnega špeha mi je v nahrbtniku zmanjkalo prostora za rezervno perilo in namesto debele zimske tankerice sem vzel s seboj pol lažjo poletno spalno vrečo. To je bil velik kiks, ki ga tudi lju-bezen do tvoje literature ne more opravi-vičiti. Ni namreč še minila ura, ko sem začel drgetati od mraza, zlasti pa me je zazeblo v noge. Okoli meč sem si zavezal izpraznjen nahrbtnik, kar pa tudi ni dolgo pomagalo; mraz me je vztrajno zalezoval, me ščipal v hrbet, v rit, v bedra. Vso dolgo zimsko noč sem se nemirno preme-taval po neudobnem ležišču, se zavijal v šotorko in skrival glavo v spalno vrečo. Zjutraj sem bil že na robu podhlajenosti in da bi razplamtel poslednja kotičča to-plate v sebi, sem v mislih podoživel si-nočnje srečanje s tisto Amazonko v lovski opazovalnici in ga v domišljiji prignal do razburljivega konca...

Vidiš, Voranc, po isti poti hodiva od Kotelj do Belih vod, pa kako različno doživljava to pot! Življenje je res neizčrpen rudnik tém za pisanje! Tebi se na tej poti gotovo ni zastavljalo vprašanje, kako si zjutraj pri minus deset stopinj obuti na napol zamrznjene noge dokončno in docela zmrznje-ne čevlje. Vsaj četr ure sem se mučil s tem opravilom in potem še pol ure, da so se mi noge toliko ogrele in čevlji toliko odtajali, da sem lahko spodobno hodil. In ko sem s kočje na Slemenu, kjer sem se okrepčal s čajem in klobaso, uzrl tudi cilj svoje poti — Svetokriško cerkev, ki se kot obljubljeni otok vzdiguje iz kipe-čega morja jutranje megle nad Belimi vo-dami, so bile pozabljene tudi vse muke in strahovi, ki sem jih doživljal na poti.

Le oblaki pare in dima, ki se v daljavi valijo iz velikanskih kupol in dimnikov šo-štanjske termoelektrarne, mi govorijo, da je čas, ki ga živim, zrak, ki ga diham, in prostor, ki ga napolnjujem, popolnoma in docela drugačen, kot je bil čas, prostor in zrak tvojih Jamnic, Požganic, Samorast-nikov in Solzic, Voranc.

Svetu bo primanjkovalo vode

V drugi polovici 20. stoletja je pitna voda postala najdragocenejša dobrina. Številni znanstveniki menijo, da bo že konec tega stoletja človeštvu bolj primanjkovalo vode kot hrane. Vodo namreč vse bolj onesna-žujejo in je vse več porabijo. Seveda je voda iz gorá najmanj onesnažena in je zato po njej največje povpraševanje. To bi morali znati ceniti, ko hodimo mimo gorskih po-točkov in izvirov.

NASVETI GORSKEGA VODNIKA

DUDLEY STEVENS

V prevodu Marijana Lipovška je te dni pri Državni založbi Slovenije izšla knjiga »Neubranljivi izziv« Britanca Dudleya Stevensa. To je, kot pravi v spremni besedi prevajalec, »življenjska slika gornika, ki so ga gore že pri prvem stiku prevzele in osvojile in je ostal z njimi povezan vse življenje: najprej le kot občasen obiskovalec, nato kot plezalec, pozneje pa gorskemu svetu vse bolj predan, dokler ni postal poklicni gorski vodnik«. — Z dovoljenjem založbe objavljamo odlomek iz te knjige, v kateri so opisana doživetja v britanskih in slovenskih gorah. (Op. ur.)

* * *

V dolgih letih mojega vodništva mi je uspelo, da se ni pripetila nobena nezgoda ali nesreča. Trudil sem se, da bi bilo tako takoj potem, ko so prvi obiski srečno potekli. Nisem smel niti za hip pozabiti, da so gore ponekod zelo nevarne in da vodim po potih, kjer se tveganju ni mogoče ogniti. Vse to pa se je dalo precej omejiti in verjetnost nezgode zmanjšati, če so vsi upoštevali moja navodila. Kadarkoli je bila priložnost, sem opominjal, naj ne pozabijo na pravilno ravnanje zaradi varnosti, o čemer sem jih nadrobno že tako poučil.

Zato sem od vsega začetka, se pravi od postaje Victoria naprej, opazoval in ocenjeval udeležence. Med vojno sem uporabil vsako priložnost za razgovor z vsakim posameznikom, da bi kaj več zvedel, koliko že ve o hoji po gorah in kakšne izkušnje ima v tem. Na prvem cilju v gorah sem tako o vsakem vsaj malo že vedel.

Na dolgi poti na Vršič z vsem bremenom sem tudi videl, koliko kdo zmore. Natanko se je pokazalo, kateri so v skupini najmočnejši. Potem sem na prvem vzponu na goro, to je čez severno steno Mojstrovke, lahko določil razvrstitev, kakor je v navadi v skupini, ki hodi hkrati vkreber: najbolj počasni so se morali uvrstiti takoj za menoj, vsi boljši in najboljši pa na koncu. Steza čez severno steno Mojstrovke me pač ni razočarala v tem, kar sem tam pričakoval. Bilo je imenitno plezanje po zavarovani, skaloviti poti vsaj tisoč šesto čevljev visoko in nedvomno najbolj primerni in tudi najbolj razburljivi uvod za naše gorsko potovanje. Ko smo steno preplezali, sem to svojo skupino mladeničev in mladenk že precej dobro poznal. Kdor je ta vzpon srečno in brez zadržkov preстал, se je lahko lotil tudi plezalne poti skozi Prisojnikovo Okno in vseh podobnih smeri.

Samo enkrat na vseh devetih obiskih teh gora mi je malo spodletelo. Nikoli ne bom vedel, kako da nisem neke udeleženke pravilno ocenil.

Bila je že izprašana inštruktorka in vrnila se je v šolo, da bi se udeležila še nadaljnega dvanajstmesečnega tečaja. Prijavila se je za Julijce in bila dodeljena v skupino nekoliko starejših in bolj izkušenih. Bila je pač zadnja, od katere bi bilo mogoče pričakovati težave.

Šele tretji dan sem pri lažjem vzponu na Prisojnik opazil, da je v težavah. Že blizu vrha jo je popadel strah, gotovo zaradi izpostavljenosti, čeprav ni tisto nič zares hudega. Pomiril sem jo, kolikor se je dalo, in ji naročil, naj ostane na varnem kraju, ki sem ji ga poiskal in kjer ni čutila posebne izpostavljenosti. Priporočil sem ji, naj nas mirno počaka, saj je od tam lahko videla vrh in vso našo skupino, kako se vzpenja tja in nazaj dol. Pa tudi jaz sem jo imel ves čas v očeh. Ko smo prišli do nje, sem jo navezal in varno peljal navzdol. Na lažjem svetu, že precej pod dolgim vršnim grebenom, je bila spet čisto v redu. Vrv ji je pomagala, da si je spet zaupala in brez težav hodila, čeprav precej počasni. Vsi drugi v skupini pa so morali pač potrpeti.

E6 YU in E7 YU

Od osmih evropskih pešpoti potekata čez Slovenijo dve: evropska pešpot E 6 »Baltik—Wachau—Jadran« in evropska pešpot E 7 »Atlantik—Črno morje«.

Za hojo po E 6 YU, imenovano »Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana«, je na voljo naslednja literatura: barvni propagandni propekt v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku, popotna knjižica v slovenskem jeziku, priznanja in značke za prehojeno pot, skrajšana različica popotne knjižice v nemškem jeziku, karta E 6 YU v merilu 1 : 500.000, razglednice poti z motivom Obsavsko gričevje in Limbarska gora, razglednice poti z motivom Snežnik in Bloke ter značke, pripone in nalepke. Vsako leto izhajajo tudi »Sporočila popotnikom« v nemščini, ki vsebujejo najnovejše podatke in morebitne spremembe, prevozne in prenočitvene možnosti, možnosti tople prehrane in druge popotniku potrebne informacije.

Evropska pešpot E 7 YU še ni v celoti izpeljana; obstajajo le posamezni deli, med njimi tudi slovenski del, ki se imenuje »Od Soče do Sotle«. Za ta del pešpoti je popotna knjižica že izšla, ponatis pa bo na voljo konec letošnjega maja. Ker se za slovenski del E 7 YU zanimajo tudi tujci, bo pot do pričetka popotniške sezone dodatno markirana in tako prehodna tudi brez opisa poti, tujim popotnikom pa bodo na voljo obširna navodila v nemščini. Kot kaže, bodo naslednje leto izdali propekt poti.

Podrobnejše informacije je mogoče dobiti pri Komisiji za evropske pešpoti pri Planinski zvezi Slovenije, Erjavčeva 15, 61000 Ljubljana.

Natanko vzeto ne bi bila smela na Prisojnik, saj je iz slik pri mojih predavanjih, kjer je bila navzoča, videla, kako strm je svet, in presenečen sem bil, da se je tega sploh lotila. Nisem pa mogel razumeti, zakaj se ji je to pripetilo prav na tej gori, na kateri steza vendarle ni zelo izpostavljena. Plezalno steno na Mojstrovko, ki je bolj »zračna«, pa je preplezala, ne da bi kdo slutil, da ima težave, niti tisti, ki so ji bili na tej poti najbližji. Sklepal sem, da je morala prestatih hude muke in da jih je pogumno prikrila in hodila naprej, ne da bi kdo za to vedel. Za Prisojnik se je odločila brzkone zato, ker je vedela, da je tehnično lažji in je mislila, da ga bo zmogla. Žal pa se je obrnilo drugače. Na vršnem grebenu je bilo zanjo že preveč živčnega napora in odpovedale so ji moči. Toda pozneje na naši gorski poti od Vršiča naprej je hodila presenetljivo dobro in bila z nami povsod, razen na zelo izpostavljenih gorskih stezah.

Ta primer dokazuje, da ni mogoče opaziti pomanjkljivosti v zmožnostih kakega gorniškega pripravnika, če noče pokazati, kako je z njim, in zna in more to dovolj skrbno prikriti, to pa ne glede na to, kako dobro in natančno ga opazujemo.

To seveda ni dobro. Morebitne pomanjkljivosti, »luknje« v premalo trdnem znanju, slabosti v prenašanju višine, napora ipd. je treba čimprej priznati, da lahko proti temu pravilno ukrepamo. Če pa vse to skrivamo in gre potem kaj narobe, je včasih lahko prepozno ali celo usodno.

Sedaj pa nekaj drugega! Večkrat sem pre-mišljeval, kako sodijo britanski gorniki in gorolezci o nadelanih in zaznamovanih stezah v Julijcih. V naši deželi je bilo namreč veliko nasprotovanja proti kakršnikoli obliki označevanja poti v gorskih področjih. Zdi se mi, da se še sedaj, v osem-desetih letih našega stoletja, o tem precej prepirajo in razpravljajo.

Ker sta izletništvo in gornišvo vse bolj priljubljena, mislim, da je označevanje poti v razumni meri potrebno, največkrat po zasebnih zemljiščih, po nasadih in čez obdelan svet, to je čez polja in pašnike v nižjem svetu, pa vse do višje ležečih neporaslih gorskih področij. Od tam naprej pa mislim, da znakov za smer in razved ni več treba.

Za marsikoga pa tudi tako označevanje poti in kažipoti pomeni oskrumbo in žalitev svobodnega odločanja, na katero se je navadil in ga veseli. Rekel bi, da je ves pomen samostojnega razveda v gorah res v tem, da ni nobenih znakov, nobenih omejitev, ne nadzora z vidnimi predpisi oziroma napotki.

Tako prizadetega gornika bi razumel, če bi šlo za zaznamovane poti nad nižjim naseljenim svetom. Vendar ni verjetno, da na kaj takega sploh lahko naletite, saj bi bilo brez pomena. Prava narava naših bri-

tanskih gora je namreč taka — morda z redkimi izjemami, kakršne so Cuillinske gore na otoku Skye ali nekatera redka področja na Škotskem višavju — da so vseprek prehodne in vrhovi dostopni brez posebnih težav. Prav gotovo gorskega popotnika tudi ne zadenejo kake posebne nepravilike ali celo nevarnejše poškodbe, razen ponekod po Škotskem višavju v času lova.

Naši zemljevidi so odlični, hkrati s kompasom — predpostavljamo kajpak, da znamo to prav uporabljati — nam torej v gorah Velike Britanije ni treba zaznamovanih poti, razen nemara na razsežni vršni planoti Ben Nevisa.

Zanimivo je torej razmišljati, kako bi naši gorniki sodili o nadelanih potih v Julijcih. Kljub vsemu mislim, da bi jih velika večina kar lepo sprejela. Seveda pa bi jih nekateri takoj obsodili, že zato, ker pomenijo sistem, ki mu v vsakem primeru nasprotujejo.

Čisto prav tako! Če mislijo, da take steze prizadenejo njihov občutek za svobodno odločanje, naj nikar ne obiščejo Julijskih Alp. Če bi pa to kljub vsemu storili in jih hoteli prehoditi po svoje, jih čaka precejšnje razočaranje, saj se zaznamovanim stezam skoraj ni mogoče ogniti.

Naj to pojasnim! Gorski svet Julijcev je nekaj čisto drugega kakor naše domače britanske gore. Uspešen razved je tam z zemljevidom in kompasom tudi v dobrih vremenskih razmerah, kar zadeva vidljivost, večinoma tvegan, dostikrat sploh nemogoč. Tamkajšnji sestav nadelanih poti je nujen in potreben za varno in v doživljanju neovirano hojo v tistem gorskem svetu. Isto nalogo ima kakor dober cestni zemljevid za voznika v neznan deželi. V tem sistemu ni ničesar, kar bi kogarkoli žalilo ali omejevalo. Sicer pa ni nobenih predpisov, ki bi gorskega popotnika primorali, da bi se po njih ravnal. Nobenih omejitev ni. Hodite lahko, kjerkoli hočete. Izbirajte si svoja pota, nihče se za to ne briga. Lahko pa po svoji neumnosti zabredete v težave in vas je treba potem reševati.

Vse zavarovane poti so bile raziskane, preden so nadelali tam stezo, potem pa so poti markirali. Sicer ne bi trdil, da je nemogoče, gotovo pa bi bilo zelo težko in zamudno poiskati in najti ponekod enako varno varianto nadelane steze, ne da bi se kaj hitro spet znašli na že zgrajeni poti. Povedal bi še to, da je v Julijcih nič koliko gora in vrhov, na katere ne drži nobena pot, ne zaznamovana, niti kakšna steza brez markacij. Na take gore lahko pleza, kdor koli hoče in zmore.

Pripovedujem iz svojih izkušenj. Doživel sem že nekaj razburljivih trenutkov, ko sem krenil z nadelane in zavarovane poti in iskal pot po svoji izbiri, misleč, da bo moja boljša.

Prečili smo snežišče s Triglavskih pódov navzgor proti Kredarici. Utiral sem gaz, a šlo mi je prepočasi. Za zaupano mi skupino mladih ljudi je bilo treba narediti v sneg dovolj globoke stopinje.

Zato sem s snežišča zavil naravnost gor na skalovit greben. Do tja je bilo komaj kakih sedemdeset jardov skalovja, strmega malo manj kot 40 stopinj. Videlo se je dosti varno, grblinasto skalovje pod vršnim robom pa bi zlahka obšli.

Do polovice strmine je šlo kar dobro, malo pod vrhom pa je strmina občutno zrasla in nedolžni grušč se je kar usipal pod nami. Dvanajst parov čevljev je oralo po strmini navzgor in ker je vsak hodil v svoji smeri, je na vsem pobočju začelo to strmo melišče prav nevarno drseti v globino. Za nas precej razburljivo. Ropot kamenja se je gotovo slišal milje in milje daleč. V splošni zmedbi si je vsak pomagal, kakor je vedel in znal.

Predstavljam si, da se tako godi tistemu, ki zaide v živi pesek in se zaman trudi, da bi se povzpел na površje, a vedno zdrsne nazaj dol. Moji varovanci toliko da niso izgubili glave; poganjali so se navzgor, kakor da ne bi več jasno mislili in kakor da bi bilo vseeno, kod hodijo. Obupno so se poskušali izvleči iz tega morečega položaja na varni greben, ki je bil prav blizu. Zgledal sem tudi precej velike skale, ki so se, precej prosto ležeče v grušču, začele valiti navzdol in bilo bi res nevarno, če bi koga zadele. Na skalovju pa so se nekateri oprimki kar odluščili, ko so jih fantje zgrabili, misleč, da jim bodo v oporo, tako kruljive so tam pečine.

Da ne bi bilo toliko preplaha, sem jih moral pomiriti in jim svetovati, kaj je najbolje storiti v tem primeru. Vendar še danes ne vem, kako nam je uspelo, da smo le prišli na greben, kjer smo vsi skupaj precej pretreseni obsedeli. Toda fantje so kmalu začeli misliti na prestano nevarnost kot na zabaven dogodek. Drug drugemu so opisovali, kako so se pehali navzgor in kaj so pri tem občutili. Prav vesel sem bil, da so v tem uživali, zase pa moram že reči, da mi ni bilo lahko pri srcu. Rekel sem si: Ti presneti cepec, ti! Nekoč drugikrat pa sem imel priložnost opazovati nekoga drugega v podobnih okoliščinah. Vzpenjali smo se blizu vršnega grebena na Prisojnik, ko je nenadoma prifrčalo nekaj kamnov. Zgledal sem fanta, ki je sestopal, pa je obstal, ker je bil, sodeč po njegovih neboljjenih poizkusih, v hudih škripcih. Očitno je zgrešil pot, zašel s steze, a namesto da bi se vrnil in jo v miru poiskal, je skušal priti nanjo kar naravnost dol povprek po svoji bližnjici. Precej razburljivo ga je bilo opazovati in rekel bi, da je bil v brezizhodnem položaju. Vse se je odkrutilo, česar se je oprijel in kamor je stopil. Potem, ko je neodločen célo večnost čakal, saj je

kazalo, da nikamor ne more, je nazadnje le poizkusil vrniti se nazaj gor. To je bilo dosti težko, toda počasi in oprezno mu je vendarle uspelo. Imel je srečo. Moj navsvet je: hodi vselej po preizkušenih poteh, nikoli jih ne preziraj, nikar jih ne zgreš! Izplača se.

Spremenjen termin planinskega maratona

V uredništvo Planinskega vestnika je prišla brzojavka z naslednjim vsebino:

»Po tej poti vas obveščamo, da bo planinski maraton '25. maj' na Fruški gori 16. in 17. maja 1987. leta in ne 1. in 2. maja, kot smo vas prej obvestili.

S planinskim pozdravom!

Smučarsko planinsko društvo mesta Novega Sada, Cara Lazara 6, Novi Sad.«

Toliko v vednost tistim, ki se nameravajo odločiti zadnji trenutek.

Nesreča v tatranski jami

Slovenski dnevni časopisi so od sredine letošnjega februarja do sredine marca pisali o nesreči beograjskega jamarskega potapljača Alekseja Petrujkica. Šele sredi aprila, ko smo zaključevali redakcijo Planinskega vestnika, pa nam je naš sodelavec Józef Nyka poslal iz Varšave popolno informacijo o tej nesreči. To poročilo se glasi takole:

Do tragične nesreče je pred kratkim prišlo v poljskih Tatrah. Med poskusom, da bi preplaval doslej še neraziskani peti sifon v jami Bistra pri turističnem kraju Zakopane, se je v noči od 15. na 16. februar smrtno ponesrečil jugoslovanski jamarski raziskovalec Aleksej Petrujkic, 26. Drama se je zgodila na sicer težko dostopnem mestu, potem ko so potapljači že preplavali štiri zaporedne sifone.

Takoj so sprožili reševalno akcijo, v kateri so sodelovali tatranski gorski reševalci. »Voda v petem sifonu je kalna, vidljivost je tam komaj 20 centimetrov.« so povedali potapljači. »Velika nevarnost so kamniti bloki, ki se valijo po vodi.« Nadaljevali so poskuse, da bi ponesrečenca našli in ga prinesli na površje, vendar so bili, žal, zaman. Le še njegovi starši so upali, da je za sifonom — živ. Premišljevali so celo o tem, da bi poskusili reševati od zunaj po metodah, kakršne uporabljajo rudarji v globokih jaških.

Sredi marca pa je prišla posebej izurjena reševalna enota iz Francije. Štiri sifone, ki v kaskadah padajo v smeri vodnega toka, so izčrpali, tako da je Francozom v petem uspelo najti truplo in ga prinesiti iz sifona. Ugotovili so, da se je potapljač po vsej verjetnosti zapletel v lastno vrvo, morebiti zato, ker se je ustrašil kalne vode in ker se je zmedel v topografsko zamotani notranjosti sifona.

To je bila najdaljša, najtežavnejša in tudi najdražja reševalna akcija, ki so jo opravili v celotnih Tatrah. Vendar je bilo to nulno potrebno, kajti kraška jama Bistra je zbirnik pitne vode za mesto Zakopane. Iz tega vzroka je bil tja vstop prepovedan in je bila poljsko-jugoslovanska odprava popolnoma nezakonita. Tragična nesreča je najresnejše svarilo mladim raziskovalcem, ki lahko s svojimi nepremišljenimi podvigi — ne le v Tatrah — povzročijo nepredvidljive težave.

Józef Nyka

KAKŠNE BODO GORE BREZ GOZDOV?

Vse večje onesnaževanje okolja in škodljivi ali celo pogubni vplivi industrije in še česa drugega na propadanje gozdov so spodbudili komisijo za kulturno dejavnost in proučevanje zgodovine planinstva pri izvršnem odboru Planinske zveze Slovenije, da je lanskega julija razpisala nagradni natečaj »Kakšne bodo naše gore, ko ne bo več gozdov«. Na njem so lahko sodelovali vsi slovenski osemletkarji višjih razredov. Svoje prispevke je do 15. decembra lani, ko je bil natečaj zaključen, poslalo 75 učencev od 4. do 8. razreda. Člani komisije menijo, da je pri natečaju sodelovalo približno tisoč otrok in 11 mentorjev, saj so precej zapisov poslale skupine šolarjev, komisija pa je prepričana, da so poslali le najboljša dela, ki so jih učenci pisali kot šolske ali domače naloge. Žirijo je vodil Ivan Jenko, v njej pa so bili še Matjaž Deržaj, ki je bil idejni avtor razpisane teme, Vida Lipovšek in Jože Gasparič.

Z natečajem je komisija želela spodbuditi naravovarstveno zavest med osnovnošolci, poleg tega pa tudi pisanje o gorskem svetu. Ni izključeno, da bo kateri od mladih avtorjev sedanjih spisov pozneje postal planinski pisec, potem ko bo dobil kakšno spodbudo.

Žirija je ugotovila, da prispevki vsebinsko ustrezajo naslovu in da je naravovarstvena zavest učencev na šolah, iz katerih so prispevki, na dokaj visoki ravni.

Komisija je ocenila, da je najboljši prispevek na to temo poslala Darja Pogačnik, učenka 8. c razreda osnovne šole prof. dr. Josipa Plemplja na Bledu. Ta prispevek v celoti objavljamo.

Jutro je. Meglice se še niso razbežale in zarja se poigrava z vršički dreves. Izza Storžiča še zaspano kuka jutranje sonce. Pomane si oči z gorskimi vrhovi in mi pošlje droban, svetel žarek v pozdrav. Stojim na vrhu planine in opazujem, kako se prebujata narava. Kot zlati cekinčki zapojejo ptice. Sonce z žarki kot z ustnami poljublja in pije roso s temnozelenih iglic macesna. Nekaj lesketajočih se kapljic se še privija k vejicam hrasta in se trudi najti zavetje za prosojnimi listi. Gore se prebujajo, odpirajo oči in mahajo z rokami-jelkami novemu dnevu v pozdrav.

Nekje pod mano zapoje žaga. Zopet je stopil človek v osrčje narave. Zopet je materi Naravi odtrgan košček njenega srca. Bolesno zaječi drevo, ko pade. Gabri in borji sklonijo veje in veter virtuoz ubere v strunah srebrne jelke žalosten spev, ki ga človek ne more razumeti.

Ne more? Ne, človek tega speva noče razumeti. Noče se vprašati, kakšne bodo njegove opevane gore brez gozdov, noče pritrditi dejstvu, da gozdovi umirajo. In noleg tega se iz tisoč krajev vsak dan valé temne gmote rdečkasto rjavih, belih in sivih dimov in saj. Tovarne bruhajo in bruhajo in bruhajo, ljudje pa krivimo naravo, če gozdovi niso več gozdovi, če so le sence nekdanjih veličin.

Ozrem se proti očaku Triglavu. Koplje se v jutranjem objemu narave in je še vedno simbol čistosti in nedotaknjenosti Visoko v pogorje pa se raztezajo temne lise: smreke, jelke, borji. Samoten macesen se upira vetrovom. Pod enim od dreves si je uredil domovanje jazbec. Rjava večerica se poigrava s storži. In glej, pravkar je zapela kukavica!

Naslonim se na starikavi viharnik in ko pobožam hrapavo skorjo, se mi zdi, da se je pod mojimi prsti spremenila v žuljavo roko, na kateri je življenje pustilo svoj pečat.

»Ti bo kukavica prinesla srečo,« rečem, »ali pa boš končal kot mnogi drugi?«

Grče mi govorijo o gorah brez gozdov: »Veš, takrat, ko bodo plini in dimi iz tovarn zasejali seme bolezni in uničenja v gozdove, takrat, ko bodo gozdovi izumrli, takrat šele bo človek spoznal, kaj je storil. Iznad dolin se bodo vzdigovali visoki kamniti skladi in jokali. Jokali bodo za svojim okrasom, a gozdov ne bo več. Le tu in tam bo pod človekovimi nogami še počila suha vejica, nestrohnele iglice bodo edine izpričevalce, da tod ni bilo vedno tako, da so bili tod nekoč gozdovi, da so tod živeli zajčki, lisice, srne, da so tod prepevale ptice. Človek bo upiral oči v gole gore, ki bodo puste kraljevale nad svetom. Samotne, vendar ne same. Sam bo takrat človek, ki je poskusil zapustiti naravo, a je narava zapustila njega.«

Tako mi govori viharnik. Moje človeško srce se upira tej misli, a ljubezen do narave jo potrjuje. Vsi ljudje bi morali spoznati, kakšno napako delamo, in prisluhniti spevu gozdov. Govore nam vsak dan, vsako minuto in sekundo, prepevajo svoj rekvijem in nas svaré.

A mi?

Molčimo! Molčimo! Kadar ne molčimo, hvalimo lepoto gorá in čistega zraka. A to so le naše besede. Potrebna pa so nam dejanja. Zato: kaj bomo storili, da bodo naše gore vedno ostale lepe? Kaj bomo storili, da bodo gozdovi spet postali res gozdovi?

Toda: ali bomo sploh kaj storili?

Darja Pogačnik

HUMORESKA

GOLŠASTI GOLOBI

MARJAN KRALJ

Pravzaprav mi je šlo tisti čas vse narobe. Že noč ni obetala nič dobrega. Zadnje minute proti jutru sem namreč porabil za tekanje in skrivanje med barakami, ker so me zasledovali medvojni esesovci. Ko sem razgнал črno svojat — to se mi posreči vsakokrat, ko se zbudim —, sem se zavedel, da je vojna že zdavnaj minila. Padal je rahel dežek, naravnano po meri vrtničkarjev, čeprav je ljubeznivi Trontelj napovedoval še bolj ljubeznivo vreme in je bila nedelja, dan počitka, ki ga verni in neverni družno spoštujejo.

Natočili smo mucku mleka, rožam postane vode, zmetali v nahrbtnike vse tisto, kar v gorah rabimo in ne rabimo, se vsedli v modernega konja in zdrdrali iz zasmrajene Ljubljane. Spotoma smo se spomnili, da najbrž nismo ugasnili plina, zato smo se preudarno vrnili. Ugotovili smo, da to ni res, dolili mucku še malo mleka, ga po-božali po glavi in se pomirjeni zapeljali po severni štiripasovnici.

Vreme se je zbal Trontlja, zato so se začeli oblaki trgati in kmalu je za hip posijalo sonce. Vožnja od Tržiča po dolini Bistrice do Medvodja in še naprej je bila ena sama pesem. Skobacali smo se iz »škode«, se pretegnili in zagrizli v strmino. Pot ob orjaških smrekah smo prehodili z veliko sape, dokler se ni odprl čudovit svet med Košutami. Kdor še ni videl tega čudeža narave med Tržičem in naprej do Jezerskega (ki bi moral biti narodni park), ne bo verjel, da je to pri nas — in še tako blizu.

Ob planšarski koči na Dolgih njivah nas je medse sprejelo govedo. Nekateri živali so nas radovedno gledale in migljale z uhlji, tisto mahanje z repi pa je bilo verjetno namenjeno muham.

Nenadoma je ena od krav začutila nekakšno duhovno povezavo z mojo ženo (ali nekaj podobnega) in naglih parkljev pohitela k njej. Ker ji je narava dala ob rojstvu še enkrat več nog kot moji ženi, se ji je v hipu približala. Žena pa ni čutila nikakršne sorodstvene povezave z živaljo. Začela je bežati proti meni in vpiti, da jo napada bik. Zverino sem nato strokovno ocenil in ugotovil, da so temu biku zrasla vimena.

»Saj ni bik, krava je! Najbrž si ji všeč in te želi le potihoma vprašati, kje si dobila svojega bika,« sem ji zaklical. Žena ni rekla nič, jaz pa sem stopil k živali in jo potrepil po vratu. Ko so živali ugotovile, da nismo vredni šopa trave, so začele spet muliti rožice in mahati z repi.

Na vrhu Male Košute smo se vsedli v travo in se kot pošteni Slovenci najprej zjezili, ker ta prelepi koroški kraj okrog Kort ni naš, saj so Slovenci po prvi svetovni vojski skoraj v celoti glasovali za priključitev k Jugoslaviji.

Razvezali smo nahrbtnike in se lotili čaja in jedače, sam pa sem se nekoliko sprehodil ob meji s klobaso v roki. Nenadoma je siknilo, kot bi kolesarski zračnici izpustil zrak. Bil je gad. Vzpel se je na okrnjene noge in kazal dolg, razcepljen jezik. Mor-da sem mu stopil na rep ali mu vsaj prišel preblizu. Ker se ni pomiril, sem domneval, da je prilezel z avstrijske strani in kani tu v skoraj socialistični Jugoslaviji, čisto na koncu Dolgih njiv, storiti kaj zlega. Staknil sem nekaj veji podobnega in ukazal gadu umik »nazad preko granice«, ne da bi mi prizadejal kaj hudega. Upoštevam namreč navodilo rajnkega deda, ki mi je pravil, ko ga je zvrnil kozarec preveč: »Pusti kačo, ubij babo!« Za katero babo je šlo, ne vem. Imel je dve. S prvo, svetnico, je imel 16 otrok. Enajst fantov in pet punc. Z drugo nobenega.

Hiteli smo po stezi na bližnji 1801 meter visoki Plešivec. Steza pelje tik ob meji. Ko smo se vzpenjali, smo šele videli, kako lep je hrbet Košut: na avstrijski strani sami prepadi, severne stene, na naši zeleni travniki, ki jih le ponekod prekinejo skale. Tik pod vrhom pa mi pravi vnukinja Natalija:

»Ded, kaj pa te je pičilo v vrat?« Potipal sem se in ugotovil nekaj golši podobnega.

Žena je začela namigovati na tisti dogodek z njenim bikom, sam sem se pričel otipavati, če mi je zrasla še kje kakšna golša, nato pa premišljevali, kakšno napako sem naredil. Ker niti pri kravi in še manj pri gadu nisem našel ustrezne razlage, sem zaklel, se nato pomiril in oteklina je kmalu splahnela. Ob prelepem razgledu, ob vonjavi rožic in grmičevja, ki mu ne vem imena, ne slovenskega ne latinskega, smo mimo nešteti mravljišč prišli na vrh.

Nismo dolgo uživali, ko nekaj metrov nižje zagledam tri velike skale. Izstopale so iz gore kot nekakšni zobje. Ko sem jih ogledoval, sem se spomnil čudežnih treh Cin na robu nekoč slovenskega Toplaškega polja, v Dolomitih, kjer izvira studenček Drava. Odslej so te skale na Plešivcu moje zasebne Cine. Ogledal sem si jih z vseh strani in ob njihovem vznožju našel toliko pisanega kamenja, kot še nikoli nikjer drugje.

Sestopili smo po drugi stezi in si vzeli za spomin raznovrstne kamenčke. Lotili smo se še zemeljskih oreškov, ki jim nekateri pravijo kar kikiriki. Zakaj, tega ne vem; vem le, da je ta beseda od pradednin dodeljena petelinom za njihovo petje.

Ustavili smo se in poslušali symphonio naturalis, ki jo je dirigiral veter — in

glejte, spet se je prikradla golša. Žena je brž ugotovila, da sem se spremenil v goloba. Kadar gruli, napravi golšo in zavaja golobico. Medtem ko smo se šalili na račun golše, pa je spet splahnela.

Že se je sonce prevesilo na zahodno stran in počasi smo se spustili z Male Košute po dolinki do planšarske kočje. Tod smo se napili studenčnice, pokramljali s pastirico in se veselo odpravili še nižje, kjer nas je čakal moderni konj.

Naslednji dan, v ponedeljek, sem jo mahnil k zdravniku. Najprej k splošnemu, kot veleva red. Sestra je bila pravcati angel brez kril. Zanimale so jo vse podrobnosti. Povedal sem odkrito vso nedeljsko zgodbo pod Košutami, razen dogodka s kravo in avstrijskim gadom. Gledala me je pomilovalno in vprašala, če so me doma pretepli. Zatrdil sem ji, da me žena za sedaj še ne tepe, krega pa se vedno, ko stopim v vežo z umazanimi čevlji. Dveurno čakanje zatem je minilo, kot bi mignil — in že sem bil na vrsti. Prijazna zdravnica ni bila samo prijazna, ampak me je tudi mehko božala po vratu in venomer spraševala, če me kje kaj boli. Odrnil sem ji, da imam trenutno hemoroide, ki jih mažem z nečem, kar naj bi prispevalo, da bi spet zginili nazaj, od koder so prišli. Pa je zamahnila z roko in tako sem na preprost način zvedel, da ni neposredne povezave med golšo in hemoroidi, čeprav je vmes povezovalni medij — moje telo.

Dobil sem napotnico za zdravnika posebneža. Brez premišljevanja sem zdrvel k okencu in zaprosil za pregled pri strokovnjaku za golše. Nežna sestra — morda je bila njena mati Neža — je dahnila vame, da naj pridem naslednji dan zgodaj zjutraj, ker je veliko bolnikov. Pristavila je še, da bom dobil številko. Hotel sem jo še vprašati, kako nas bodo jutri zvrstili, po družbenih razrednih lestvicah ali po velikosti golš, toda prizanesel sem ji s svojo radovednostjo.

Šel sem zarana, dobro naspan, kajti esesovci me niso podili med barakami; svoje mesto so prepustili mestnim golobom, ti pa me niso vznemirjali. Dobil sem številko 92 za naslednji dan. In sem za tisti dan opravil. Najbrž so imeli vsi pred menoj večje golše, če so nas razvrstili po tem sistemu.

Drugi dan sem čakal na zasmrajenem hodniku, ker je bila čakalnica prenapolnjena. Ljudje, pravzaprav bolniki, so bili nervozni; kar naprej so kadili in čakali na nekakšno vnebovzetje s klicem njihovih priimkov in imen.

Ob 11. uri sem prišel na vrsto. Stopil sem v posvečeni del, kjer je tudi trkanje prepovedano, in povedal vsem prisotnim belim haljam vse od začetka. Pričel sem z bikom, ki je bil krava, nadaljeval s prekrasnim razgledom na Korte, pozabil na kačo,

toda omenil golšo. Ne pred jedjo, po jedi, sem poudaril. Čista oprana halja ženskega kroja z žogicami mi je segla v goltanec, nekaj šarila po njem in nato verjetno zaradi zamotanosti problematike poklicala še neko drugo haljo že nekoliko zamazane barve. Ta me je prišla kot bika za glavo in prepričan sem, da bi me prišla tudi za roge, če bi jih imel. Segla mi je z roko v žrelo, nekaj stiskala v grlu, nato pa izjavila, da ne najde nič pametnega. Halje so me za vsak primer poslale še na rentgen in me neprijazno odslovile, kot da sem si gruleče golobe sam izmislil.

Za vrati, kjer piše »rentgen, vstopaj posamezno«, sem obstal. Žive duše nobene, kot je pela Charlotta v Wertherju . . .

Po dolgem, potrpežljivem čakanju se je prikazal en samcat primerek neugotovljivega spola. Pokazal sem mu papirje, a je zmajeval z glavo in dejal, da danes sploh ne delajo, ker imajo »nič jih ne sme presenetiti« ter namignil, da naj pridem jutri, ko tistega »nič jih . . .« ne bo več.

Ubogal sem in prišel naslednji dan, četrti po nedelji. Za zaprtim okencem je skoraj ležal drug modro-beli primerek in ko se je postavil povsem na noge, je nekako odplesal vizijo, kako me bodo vpisali v debelo knjigo in naročili filmsko snemanje čez mesec dni. Zbral sem vkup vse svoje igralske sposobnosti, mešanico domišljavosti, ponižnosti, strahu in bebavosti ter začel praviti zgodbo o golšastih golobih. In sestri sem se zasmilil. Napisala je na listek magično besedo »nujno«, jo še podčrtala in velela, kot cesar Janez kočijažu, naj počakam.

Ni minilo dolgo in poklicali so me ter takoj vprašali, če sem jaz tisti. Preden so nadaljevali, kateri tisti, sem jim povedal, da na žalost jaz nisem tisti, ampak drugi. Sedaj sem pa tam, sem si mislil, ko so me razkrinkali, da jaz nisem pravi Marjan Kraj. In tudi vi, ki sedajle prebirate ta sestavek, vem, da ste razočarani. Nehajte brati in prečitajte raje kak drug članek kompleksne osebnosti, ki ima že vrsto let zacementiran visok ugled! Če pa vas vzlic temu tare radovednost, ki tudi marsikrat v življenju odrine pamet, sem pripravljen zgodbo nadaljevati.

Rentgenovci niso rekli nič, požrli so slino in se sprijaznili z dejstvom, da na svetu žive tudi napačni ljudje. Strogo so ukazali, naj se vležem, obračali so mojo glavo, kot bi bila svinjska, in nazadnje po kratkem čakanju kar naravnost povedali, da ni nič.

Zgodba o golobih je postala nenadoma dvomljiva in dobil sem občutek, da za prazen nič izkoriščam zdravstvo.

Dobil sem papirje različnih barv, lepo žigosane, in jih kot poštar nesel tja, kjer sem se prijavil pri zdravniku posebnežu. Ko sem prišel na vrsto, sem povedal, da so rentgenovci naročili, naj izročim papir-

je zdravniku. Sestra, sedaj nekoliko nasajena Neža, mi je dala v roke številko 116 in zaželela prijetno čakanje v zatihli družbi nad sto bolnikov. To pot pa je prešla njena nasajenost name in še pomnožil sem jo z desetkratno vrednostjo. Iz rok sem ji izpulil vse papirje, rekel hvala lepa in pripomnil, da imam zdravstvenih storitev čez glavo, za zdaj in še dolgo za prihodnje, in da bom vso papirnato solato izročil splošnemu zdravniku, kjer sem začel to golobjo odisejajo. In tako sem tudi storil. Še vprašal nisem, kako je z izvidi. Zdravniki pa so tudi toliko pametni, da molče, če niso vprašani. Rekel sem si: Čas je najboljši zdrav-

nik, na koncu pa tudi grobar, kot se spodobi, za vse — celo tudi za politike. Narava je nato vse uredila po svoje. Na levi strani vratu mi je zraslo veliko golobje jajce, kar je v primerjavi z golšo manj opazna lepotna napaka. Sedaj imam dovolj jajc, golobe pa sem spodil na strehe.

Vem, nekoč se mi bo zgodilo: Ker je jajčni zarodek v vratu živ, mi bo spet zrasla golša, domnevam, še mnogo večja. Kakšen strasten lovec, ki lazi pod Košutami, me bo iz zasede opazil in si dejal: »Tako velikega goloba pa še nisem ustrelil!«, pomeril bo in če bo zgrešil, vam bom lahko napisal še kakšno humoresko.

GROSSGLOCKNER ALI SPREHOD PO PLANINSKI ORGANIZIRANOSTI

VAROVANJE POKLICNIH SKRIVNOSTI?

Potnik brez znanja
je ptica brez kril

(Sa'di Gullštan)

ALBIN ČERNJAČ

Kaj je osnovni vzgib tega pisanja, ne vem. Pišem enostavno zato, ker mi je nekaj leglo na dušo in ker mi na duši še vedno leži.

V gore hodim že nad četrto stoletja, in to precej samorastniško. Nekako tako dolgo tudi bolj ali manj redno plačujem članarino planinski organizaciji. Pravim »plačujem članarino«, ker se ne čutim pripadnika nobenemu planinskemu društvu. Organizirano planinstvo me ne zanima preveč. Nikdar tudi nisem pretirano zavestno razmišljal, zakaj hodim v gore niti zakaj plačujem članarino. Moda, tradicija, napihovanje, potreba? Kako naj vem!

* * *

Na zemljevidu Grossglocknerja ni bilo težko najti. Lega na zemljevidu pa še ne ponuja dovolj podatkov za pripravo vzpona. Prelistavanje Planinskega vestnika za dolgo vrsto let nazaj ni dalo veliko koristnega. Ker se druge literature nisem spomnil, čeprav sem, že dolgo tega, hlastno jemal iz Mlakarjevega nahrbtnika, sem se odpravil na planinsko društvo, katerega član sem. Razmišljal sem nekako takole: organizirani smo pač zato, da organizacija članu omogoča ali vsaj olajšuje tisto, kar sam kot posameznik ne zmore. Pa se je izkazalo, da v primeru planincev ni tako. O Grossglocknerju nisem dobil nikakršnega podatka. Morda, so mi rekli, bi se dalo kaj zvedeti pri tovarišici, ki na goro vodi skupine. Sicer pa društvo izleta tja nima v planu niti za take razmere ne izposoja potrebne opreme. Morda je v drugih društvih drugače, še zlasti, če

imajo manj članov in se med seboj poznajo. Vendar pa po mojem potem to ni več društvo, torej javna organizacija, pač pa zasebna družčina.

Tako sva s sinom ob odhodu na pot vedela o Grossglocknerju le tisto, kar se da razbrati iz turističnega zemljevida. Kazalo je, da je vzpon ob koncu tedna možen. Tisoč štiristo metrov višinske razlike od najvišje koče do vrha, to je približno razlika med Aljaževim domom v Vratih in Kredarico — vsega skupaj za dobro malico.

V petek popoldne sva se za Beljakom avtocesti izognila. Že takoj v prvem križišču sva nato opazila smerokaz za Grossglockner, ki se je vztrajno ponavljal v vseh križiščih. Do koč Franca Jožefa, do koder je speljana lepa asfaltirana cesta, sva pripeljala ob dvajseti uri. Še sva ujela nekaj dnevne svetlobe za opazovanje ledenika pod seboj ter dela peš poti na desnem pobočju nad ledenikom. Nikjer pa nisva opazila nobenega znaka za planinsko pot. Videla sva tudi nekaj okoliških vrhov, vendar so bili višji zaviti v gosto meglo. Toda to naju ni skrbelo, saj sva računala z informacijami, ki jih bova dobila v koči. To pa je bil račun brez krčmarja. Najprej se je izkazalo, da koča ni koča, ampak hotel s ceno 690 avstrijskih šillingov za enkratno prenočevanje v dvoposteljni sobi. Seveda je v ceno všteti tudi zajtrk, ki pa ga je moč dobiti šele po sedmi ali osmi uri. Izjalovila pa so se tudi vsa vprašanja o smeri ter značilnostih vzpona. V recepciji začuda niso še ničesar slišali o kakšnem Grossglocknerju. Nama je pa receptorka dvakrat omenila, tako, mimogrede, da o tem več ve vodnik, ki bo prišel naslednje jutro.

Nisva se odločila za vodnika. Pozornost sva usmerila na prospekte, ki sva jih dobila. V njih hotel ponuja programe za

vsako vrsto vremena, za vse letne čase, za zadovoljevanje različnih nagnjenj ljudi — le o Grossglocknerju niti besedice, čeprav je na ovitkih večine prospektov viden v ozadju kot mogočen okras. Na eni od panoramskih skic pa sva le našla vrisane poti do vrha. No, brez vsakega védenja o Grossglocknerju pa v hotelu le niso. Vzglavne blazine na posteljah so namreč pristrčno oblikovane v njegov vrh. Zjutraj ob petih, ko sva vstala, je bila megla tako gosta, da nisva iz četrtega nadstropja videla niti dvorišča. Vseeno sva ob šestih zapustila hotel po stezi, ki sva jo videla prejšnji večer. Široka in lepa se vije po pobočju nad različnimi turističnimi objekti, na presenečenje pa se hitro konča pred ograjo iz bodeče žice. Seveda sva žico junaško preskočila, vendar nisva prišla daleč, ker sva se znašla pred strmimi in gladkimi kamnitimi ploščami. Zato sva se vrnila in se spustila za nekaj metrov nižje na terasasto streho ogromne avtomobilske garažne hiše, naslonjene na pobočje. S strehe sva opazila, da se steza nekoliko nižje v pobočju nadaljuje. Nikjer pa ni bilo nobenega znaka — planinskega namreč, kajti ostalih je bilo na pretek. Po dobrih desetih minutah tavanja in iskanja sva našla rov, ki se na drugi strani nadaljuje s stezo. Pri koči — Hoffmannshütte —, ki leži levo pod stezo približno pol ure hodá od hotela, nama je oskrbnik pokazal smer prek ledenika Pasterza, seveda kolikor se je v megli dalo videti. Spodaj na ledeniku sva dohitela skupino Slovencev ter ji sledila, izkoriščujoč njihovo poznavanje poti. Z zaščitnico sva tudi izmenjala nekaj besed. Uporabnih napotkov za vzpon sicer nisva dobila, sva pa zvedela, da so preспали v Hoffmannovi koči, kjer stane prenočevanje 110 avstrijskih šilingov na osebo, s člansko izkaznico naše planinske organizacije pa je celo za polovico zneska popusta.

Megla se je na drugi strani ledenika, ko se pot vzpenja po kopnem grebenu, nekoliko dvignila. Zopet pa se je zgostila višje na ledeniku, ki ni položen kot spodnji, pač pa pokriva vse pobočje do grebena, na katerem leži na višini 3454 metrov Erzherzog-Johann-Hütte. V to kočó sva se zaradi goste megle skoraj zaletela. Nanjo pa naju je že nekoliko prej opozarjal močan ropot, verjetno generatorja, pa tudi s čutilom voha sva jo zaznala; vonj po tistem delu nakopičenih odpadkov, ki jih planinci navadno ne nosimo v dolino, je močno udarjal v nos. Resda kanalizacije v takšnih razmerah nisem pričakoval, začuda pa se ne spomnim, da bi pri katerikoli koči v naših gorah doživel kaj podobnega. Tu pa se je smrad stopnjeval vse do vhodne veže v koči, ki jo le vrata ločijo od stranišičnega prostora. Res nenavaden pozdrav pri prihodu in odhodu iz kočé!

In še nekaj se mi je vtisnilo v spomin, ne da bi o tem zavestno premišljeval. Ves tisti del pobočja, ki ga ni pokrival led, zlasti pa del grebena pod kočó se mi je zdel kot pogorišče. Vsepovsod so kamnite plošče, ki so me spominjale na razmetano, polomljeno in ožgano strešno opeko ter dele porušenih zidov. Vmes pa je temna, lepljiva zemlja.

Kočá je prijetna in lepo urejena, postrežba dobra, hrana okusna. Tudi poceni se mi je zdelo. Vendar pa neprijetnih občutkov še ni bilo konca. Svoj krožnik juhe sem namreč držal na kolenih, medtem ko je družba nemško govorečih planincev sedela zelo na široko ob mizi in kvartala. Preselil sem se k sosednji mizi, ki se je pravkar spraznila. Prehitela pa me je dvojica, ki je mizo rezervirala in me je na to dovolj jasno opozorila. Pojasnil sem, da bom le pojedel in se odstranil, preden bom v napoto, in trmasto obsedel. Pa mi kljub obilici prostora okusna jed ni preveč teknila ob mrkih pogledih sosedov. Zopet sem se spomnil pogorišča. Tokrat ne skal, ampak duš...

Poldruga ura počitka v koči nama je dobro dela. Ker pa se megla ni zredčila, ker je pričela padati sodra, ura pa je bila pol enih, sva se odločila za sestop. Po poti navzdol ni bilo nič novega: sodra kot za stavo, gosta megla, močan veter. Po prečenju ledenika sva snela dereze ter odprla kilsko pločevinko ananasa in vsebino razdelila s trojico, ki naju je dohitela. Ta je brž nato odšla, midva pa sva še nekaj motoviliila okrog nahrbtnikov, ko sem opazil, da se je sodra sprevrgla v moker sneg. To je bil znak za preplah, zato sva še kar navezana pohitela navzdol. Pot je bila zaradi plošč precej spolzka in na nekaj izpostavljenih mestih sva se varovala. Težavam se je pridružila še statična električna, ki se je lotila predvsem sina, in sicer z občutki »kot bi se mi v laseh pod kapo sprehajale neke živali«. Zato so se mi vse misli osredotočile v eno samo — čim prej v dolino.

Ob vseh težavah pa se je pričel pojavljati še občutek nemoči. Koliko bi mi v tistem trenutku pomenilo, če bi naju trojica počakala ter vprašala, ali bova zmogla! Verjetno bi se ponudil, da lahko komu nesem nahrbtnik. Tako pa me je njihov beg samo še spodbudil k večji nestrpnosti in naglici. In kot se brezglava naglica vedno maščuje, se je tudi tokrat. Na ledenik Pastirico sva namreč prišla premočena dobesedno do kože in s polnimi čevlji vode. Trditev o premočenosti pa ne velja za gumijaste vetrovke in gamaše, ki so ostale v nahrbtniku povsem suhe.

Od tu naprej so se težave samo še stopnjevale. Za pot čez ledenik je bila uporabna edino zavest, da je potrebno iti naravnost proti drugemu pobočju, tam pa bo že kako. Stvar pa seveda ni tako prepro-

sta, saj te ledeniške razpoke silijo v neprestano menjavanje smeri z dolgimi obhodi, ker so vse razpoke vzporedne s pobočjem. Nekajkrat sva sicer opazila stopinje predhodnikov ali pa planinca celo za trenutek zagledala pred seboj, a edini trden smerokaz je bil le veter, ki je pihal navzdol po ledeniku zelo enakomerno in brez spreminjanja smeri ter bičal s snežinkami. Naprej torej z vetrom v levi bok!

Ker je koncentracija kot obramba proti nevarnostim gore popustila, mokrota in mraz pa sta opravila svoje, me je pričelo tresti, in sicer tako, da nisem mogel ne govoriti ne popraviti zrahljane vezi pri derezi. Zapustila pa me je tudi volja po obvladovanju razmer. Nadomestila jo je popolna otopenost in vdanost v usodo. Niti hodil nisem več; le še samodejno sem prestavljal noge za brezsilno tavanje ob ledeniških razpokah, obrnjen čim več časa z levim bokom proti vetru. Vsak odmik od tega pravila je bila neskončna duševna muka. V zavesti so mi bili le led pod nogami, razpoke, veter, snežinke in nepredirna mlečna belina, v kateri se stapljaš z vesoljem. In trpiš. Trpiš vse vrste trpljenja.

Končno se je kot fatamorgana pokazalo pobočje. Čisto pred nama. Pa ne kot odrešitev! Prej kot občutek užaljenosti, zakaj šele sedaj po tolikem trpljenju. Ali kot ovira, zaradi katere bo potrebno menjati ritem hoje in razmišljanja. Predvsem pa kot velik vprašaj, kje sva. Ubrala sva edino možno pot navzdol po ledeniku, ki se končuje pod hotelom. Ker se je megla pričela dvigati ali pa sva se spustila iz oblakov, sva pred seboj zagledala trojico. Ko so naju opazili, so se ustavili in čakali. Vse njihovo obnašanje je pomenilo pričakovanje pomoči. Bil pa sem tako brez volje, premražen in užaljen zaradi njihovega bega s pobočja, da sem se brezbrizno ustavil in počakal, da so odšli naprej.

Na Grossglockner bom, če Bog da, še šel. Pa ne zaradi užaljenosti ali kljubovanja. Zaradi Grossglocknerja pač. Moti pa me eno.

V Erzherzog-Johannovi koči se je samo v soboto, 23. avgusta 1986 vpisalo v knjigo, če sem prav štel, osem članov planinskega društva, pri katerih sem iskal informacije o Grossglocknerju. Dobil nisem nobene. Lenoba, zavist, nesposobnost, varovanje poklicne koristi? Posledice so žrtve mojega kova, ki so verjetno že tudi bile, če ne na Grossglocknerju pa kje drugje. Ali nam iz istega vzroka zmrzujejo tuji izletniki sredi poletja na nadmorski višini vsega dva tisoč metrov?

Morda sem s tem hotel povedati, da ne vidim planinske organiziranosti v tem, da usposobljeni vodniki z vrvmi vlačijo ljudi na vrhove. Živimo v dobi tako imenovane informatike ter sproščanja ustvarjalnih sposobnosti ljudi. Organiziranost pomeni

le pripravo, dejanja so in ostanejo lastna ljudem in njihovi presoji.

Mimogrede: Na ZOP (Zavodu za organizacijo poslovanja) v Ljubljani za svoje potrebe podoben način planinske organiziranosti že uvajamo.

odmevi

ODPRTI PISMI

PLANINSKEMU DRUŠTVU »SNEŽNIK«

Ilirska Bistrica

Zdravo, tovariši planinci!

Čestitam vam za dobro organiziran kolektivni vzpon na Snežnik. Bil je res lep dan in na Snežnik bom še prišel.

Tole vam pišem zaradi presenečenja, ki sem ga doživel na vrhu pri koči. Že od daleč sem zagledal, da na vrhu plapolata samo jugoslovanska in planinska zastava, slovenske pa ni bilo nikjer. Ko sem prilezel do koč, sem vprašal prvega od organizatorjev, če so pozabili na slovensko zastavo. Rekel mi je, da jo je odnesel veter. Ker tega nisem verjel, sem vprašal še drugega. Ta je odgovoril, da slovenske zastave niso smeli obesiti (upam, da se je hecal). Tretjega rajši nisem spraševal. Potegnil sem požirek gorenjskega sadjevca in oddrčal v dolino. Bil sem žalosten, toda v dolini me je čakalo nekaj še hujšega: kakšnih deset planincev, ki sem jih vprašal, če so na vrhu opazili kaj posebnega, je priznalo, da niso niti opazili, da manjka slovenska zastava.

Zimskega vzpona na Snežnik se resda udeležijo planinci iz vse Jugoslavije, organizatorjem pomagajo tudi okoliške karsarne, ki imajo svoje poligone po vznožjih

Prosimo pisce »Odmevov«, da se v svojih prispevkih omejijo na 80 tipkanih vrstic (dve tipkani strani in pol), ker bomo sicer morali daljše »Odmeve« krajšati v uredništvu.

Snežnika, toda četudi bo na Snežnik prilezel en sam Slovenec, bo gori visela slovenska zastava! Na katerem mestu na skupnem drogu bo visela, prepuščam vam. Ne sekirajte se, če vam bo tudi prihodnje leto burja odnesla slovensko zastavo, kajti odslej jo bom na Snežnik vedno nosil v nahrbtniku.

Še naprej bodite dobri planinci, dragi Ilirji!

Janez Toplišek

Cenjeni tov. Janez Toplišek,

Pernetova 13, Trzin

61234 Mengeš

Dragi planinski prijatelj!

Hvala za Vaše karajoče pismo, vzeli smo ga kot dobronamerno kritiko. Bolj ko o

tem razmišljamo, bolj se zavedamo nerodnosti. Kajti prav za Snežnik smo se Slovenci tolkli stoletja z Nemci, nato petindvajset let z Italijani, da bi dokazali, da ta gora ni ne Schneberg in ne Monte Nevoso, temveč trden slovenski mejnik po imenu Snežnik, kar bi moralo ob takih prireditvah biti, kot pravite, vidno obeleženo z narodno zastavo. Žal je tudi res, da sta nam burja in veter na Snežniku snela že marsikatero zastavo, kar pa seveda ne opravičuje pomanjkljivosti.

Osebo sem bil zadolžen za okrasitev izhodišča pohoda — Sviščakov. Tu te nerodnosti ni bilo. Slovensko zastavo ste lahko opazili na balkonu Planinskega doma (skupaj s planinsko in državno), pa ob spomeniku padlih skupaj s planinsko, slovensko trobojnico je nosil venček, ki so ga smučarji prinesli na smučeh s Snežnika, pa tudi delegacija, ki je položila cvetje k spomeniku padlih, je nosila slovensko zastavo (ob planinskem praporu ter praporu taborniškega odreda in borčevski zastavi).

Pravilno zaključujete, da je prav boleča površnost s postavljanjem in uporabo naših narodnih simbolov, ki je vse bolj pogosta in brez kritičnega odziva.

Tudi v tem smislu smo Vam hvaležni za opombo, da v prihodnje ne ponovimo napakel

Iskreno želim, da se na Snežniku še srečamo.

Z lepim planinskim pozdravom!

Vojko Čeligoj,
predsednik PD Snežnik

NA HRVAŠKEM NI 57 TRANSVERZAL

V PV 1987/89 je bil objavljen članek pod naslovom »Naše planine 9—10«, v katerem je navedeno, da je na Hrvaškem kar 57 transverzal. Nad to številko sem se kot star transverzalec kar malo zamislil. V svoji evidenci, ki jo vodim za vse (ne)vezne poti v Jugoslaviji, imam navedenih za Hrvaško »samo« 41 transverzal, ne upoštevajoč pri tem opuščene transverzale. Pred kratkim sem prejel seznam kontrolnih točk (KT) transverzal na Hrvaškem, ki ga izdaja komisija »Planinar-transverzalec« pri PD »Željezničar« Zagreb. V tem seznamu je navedenih 43 transverzal in če upoštevam še planinsko pot »Kamenj svati«, ki je navedena posebej, bi bilo skupno število hrvaških transverzal 44. Takoj pa naj povem, da je vsak od teh seznamov vprašljiv.

Pa pogledjmo najprej tistih 57 »hrvaških« transverzal, ki so bile objavljene v NP 9—10 na strani 257—258! Ker sem prejel NP 9—10 z zamudo, seveda nisem mogel takoj ugotoviti, od kod take razlike 57—41

—44. Že pri hitrem pregledu seznama v NP pa sem ugotovil, da je v seznamu navedeno skoraj vse, »kar leze in gre« po Hrvaškem. Manjka samo še nova Evropska pešpot E 7 od Soče do Sotle in še nova transverzala »Put moslovačkih partizanov«, pa bi jih bilo kar 59.

Pripomniti pa moram takoj, da to ni uradni pregled transverzal, ker take (ne)uradne preglede izdaja in dopolnjuje samo že navedena komisija pri PD »Željezničar« Zagreb.

Kakšen (ne)prijatelj transverzal se bo verjetno oglasil s kritično pripombo, da je teh neumnih in nepotrebnih transverzal ne samo malo, ampak že kar precej preveč. V tolažbo temu sovražniku povem odkritosrčno, da na Hrvaškem ni 57 niti 59 transverzal, ki naj bi imele »domovinsko« pravico na Hrvaškem.

Pa pričnimo pregledovati seznam transverzal v NP 9—10 lepo po vrsti, po rednih številkah, kot so navedene v seznamu.

Štev. 7: »Tragom prvog izleta HPD-a«. Pohod po tej poti organizirajo vsakih 10 let. Sicer se ne bi rad vtikal v »notranje« zadeve sosedov, vendar pa sem mnenja, da to ni prava transverzala. Tudi komisija P-t je ne vodi v svoji evidenci.

Štev. 11: »Štajersko-zagorska krožna pot«. Ustanovitelj poti je PD Rogaška Slatina. Pot ima 12 KT, od tega 4 na Hrvaškem. To je medrepubliška transverzala in jo tudi komisija P-t ne upošteva kot hrvaško.

Štev. 17: »Ciglarjeva pot E 6 od Drave do Jadrana« je del evropske pešpoti od Baltika do Jadrana. Odsek po Sloveniji so trasirale in markirale Gozdnogospodarske organizacije. Pot obsega 26 oz. 31 KT, od tega na območju Hrvatske dve obvezni KT. Komisija P-t tudi te pešpoti ne vodi v svoji evidenci kot hrvaške.

Štev. 18: »Pot prijateljstva Snežnik-Snježnik«. Vezno pot sta ustanovili PD »Ilirska Bistrica« in PD »Platak« Rijeka. Pot je medrepubliška in ima 6 KT, od tega 3 na Hrvaškem. To pot vodijo v svojih seznamih tako slovenski kakor tudi hrvaški transverzanci. Komisija P-t te poti nima evidentirane kot hrvaške.

Štev. 20: Tekmovanje planinec-transverzalec je samo tekmovanje med transverzanci in ni samostojna transverzala. Komisija P-t jo vodi v seznamu pod red. štev. 22 (Hrvaška).

Štev. 21: »Pot osvoboditve Planine Jugoslavije« je vezna pot. Ustanovitelj poti je PZJ. Pot obsega 14 KT, ni sicer v vsaki republici po 2 KT in v avtonomnih pokrajinah po 1 KT. Na Hrvaškem sta torej samo 2 KT. V evidenci komisije P-t ni navedena kot hrvaška.

Štev. 26: »Transverzala planincev železničarjev Jugoslavije« je ustanovila Skupnost PDŽJ. Tudi za to pot velja smiselno vse, kar je navedeno pod štev. 21.

Štev. 36: »Osječki pješački put«. To je

rekreacijska trimska pot, odprta pod geslom »Peš v starost«. Od PD »Jankovac« sem prejel obvestilo, da to ni transverzala. Komisija P-t pa jo vodi kot transverzalo pod red. številko 32, in sicer kot hrvaško.

Štev. 38: Vezna pot Ljubljana—Zagreb ali Zagreb—Ljubljana, kot je navedeno v seznamu. Ustanovitelj poti je MDO ljubljanskih planinskih društev in PS Zagreb. Pot ima 21 (23) KT, od tega na Hrvaškem 10. Pot je medrepubliškega značaja in se tako lahko pojavlja v slovenskih ali hrvaških seznamih. Komisija P-t jo vodi v svoji evidenci kot hrvaško.

Štev. 40: »Mosorski partizanski odred«. V seznamu je navedeno, da so pot odprli 29. 5. 1982. Isti datum navaja tudi komisija P-t pod številko 34 (hrvaška). Ustanovitelj te poti je PD »Mosor« Split. Zanimivo pa je, da je v NP 9—10 na str. 170 pod naslovom »Transverzale i verzni putevi« napisano, »da se uskoro očekuje i svečano otvorenje puta« »Transverzale Mosorskog partizanskog odreda«. Po podatkih, ki sem jih prejel že prej, so 29. 5. 1982 odprli samo prvi del poti, ki sestoji iz treh delov.

Štev. 41: »Orjenski slobodari«. Pri ustanavljanju poti so sodelovale kar tri planinska društva iz treh republik, in sicer PSD »Alat« Trebinje, BiH, PSD »Subra« Hercegovni, Črna gora, PSD »Javorak« Nikšić, Črna gora, PSD »Dubrovnik« Dubrovnik, Hrvatska. Komisija P-t vodi to pot pod številko 28 v evidenci za BiH. Ker pot poteka po Orjenu v Črni gori, vodim sam to pot v seznamu za Črno goro.

Štev. 43: »Ljubljana—Rijeka ali Rijeka—Ljubljana« je medrepubliška pot. Ustanovitelj poti je MDO ljubljanskih planinskih društev in Općinski planinarski savez Rijeka. Pot obsega 20 obveznih KT, od tega na Hrvaškem 4. Komisija P-t te poti ne evidentira kot hrvaško.

Štev. 45: »Vrhovina Papuka« ni transverzala, ampak spominska pohodna pot. Predvideno pa je, da bi ta pot postala transverzala.

Štev. 46: Transverzala »Petrova gora—Bihać«. Ustanoviteljja sta PS Hrvatske in PS Bosne in Hercegovine. Pot ima dva odseka, »Kordun« od Petrove gore do Velike Kladuše in »Krajina« od Velike Kladuše do Bihaća. Skupno je 15 KT, od tega so 4 KT, in sicer KT 1, 2, 3 in 4 iste kot KT 12, 8, 7, 6 transverzale Petrova gora. V BiH je 8 KT. Komisija ima to transverzalo vpisano pod BiH (red. št. 32).

Štev. 47 in 55: »Goranski planinarski put«. Ustanovitelj poti je PD »Zagreb-Matica«. Pot ima tri dele. Odprta sta prvi in tretji del, medtem ko drugi del še ni odprt. Ker ima vsak del svoj dnevnik in svojo značko, je vprašanje, ali naj evidentiramo to transverzalo kot celoto ali kot samostojne transverzale. Sam jo vodim kot eno transverzalo, ki še ni dokončno odprta.

Štev. 57: »Bjelolasička transverzala« je »u izradi« in projektiranju že od leta 1979. Če k temu prištejemo še **štev. 58:** »Put moslavačkih partizana«, ki je bila odprta leta 1986 (točnih podatkov še nimam), smo obdelali — vsaj tako mislim — vse ali skoraj vse. Mogoče se bo naštetim transverzalam pridružila še nova »Tragom prvog šibenskog partizanskog odreda«, ki so jo odprli 3. 11. 1986. Vendar tudi za to novost še nimam podatkov.

Omenil bi, da je bil seznam 57 transverzal objavljen v prilogi NP »Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva«, str. 257—272.

Sedaj pa že lahko razčistimo, koliko je pravzaprav transverzal na Hrvaškem, gledano z zornega kota hrvaškega transverzala.

Iz seznama 57 transverzal naj bi črtali — to je seveda moj predlog — številke 7 »Tragom prvog izleta HPD«, številke 11 »Štajersko-zagorsko pot«, številke 17 »Ciglarjevo pot«, številke 20 »Tekmovanje P-t«, številke 21 »Planine Jugoslavije«, številke 26 »železničarsko«, številke 41 »Orjenski slobodari«, številke 45 »Vrhovina Papuka«, številke 46 »Petrova gora—Bihać« in številke 57 »Bjelolasičko«.

Od števila 57 odštejemo točno 10 transverzal pa jih ostane še 47, prištejemo še »moslavačko« in dobimo končno število 48, vendar s pripombo, da verjetno ta številka še ni dokončna.

Seveda bo koga zanimalo, koliko je transverzal v Sloveniji — mogoče celo v strahu, da nas ne bi Hrvatje prehiteli, saj je znano, da je največ transverzal v Sloveniji in nato na Hrvaškem. Pa bodimo zankrat brez strahu, ker imamo v Sloveniji — če upoštevam isti kriterij kot za sestavo hrvaških — 54 transverzal. Pri tem sem že upošteval »Pot štirih brigad« PD »Inles« Ribnica, ki je bila odprta 36. 3. 1987 — vsaj upajmo, da je bila res. Sem pa kljub vsemu mišljenja, da nam bodo Hrvatje prej ali slej »prvenstvo« odvzeli. Pri tem si lahko takoj pomagajo za eno točko naprej, če bi evidentirali pot »Po poti kmečkih upornikov«, ki obsega 12 KT, od tega na Hrvaškem kar polovico, to je 6. Verjetno pa je ta pot premla planinska. Ustanovitelj poti je PD »Bohor« Senovo. Popolnoma drugačno število transverzal pa dobimo, če transverzale razdelimo na vezne (jugoslovanske), medrepubliške in republiške. Seveda se tudi pri tem pojavijo nekateri problemi. Pri sestavi te razpredelnice sem pač delal po lastni presoji. Tako npr. med vezne poti nisem prištel »Nagrada planine«, čeprav ima KT po vsej Jugoslaviji, med medrepubliškimi potmi pa nisem upošteval tistih, kjer je samo ena ali dve KT v drugi republiki. Poleg tega sem posebej navedel evropski pešpoti E 6 od Baltika do Jadrana in E 7 od Atlantskega oceana do Črnega morja, ker samo delno potekata po Jugoslaviji.

Če bi delali natančno statistiko, bi morali ugotoviti, da potekata po Jugoslaviji dve zvezni transverzali in dve evropski pešpoti, po Sloveniji 47 transverzal, po Sloveniji in Hrvaški 5, samo po Hrvaški 43, po Bosni in Hercegovini in Hrvaški ena, po BiH 34, po BiH in Srbiji 2, po Srbiji 10, po Makedoniji ena, po Črni gori dve, po Vojvodini tri in po Kosovu nobena. Tako sta torej v Jugoslaviji dve zvezni transverzali ter deset medrepubliških in 140 republiških (ali pokrajinskih), kar pomeni, da je v Jugoslaviji v celoti 152 transverzal.

Tone Andrejčič

iz planinske literature

Dve knjigi Vikija Grošlja

Ne bi bilo prav, če bi šli molče mimo imenitnega knjižnoliterarnega dogodka, ko je slovenska planinska knjižna bera spet bogatejša kar za dve knjigi tako rekoč naenkrat. Še posebej bi bilo škoda, če bi ta dogodek prešli, ker sovpada s težavami, ki jih slovensko založništvo preživlja zavoljo znanih ekonomskih razmer. Začuda, prav te razmere pa knjigi ne morejo do živga. Ljudje jo bero, jo iščejo in so pozorni na vse, kar se svežega dogaja na knjižnem trgu.

Grošljev prvenec je po času izida sicer knjiga »V prostranstvih črnega granita«, ki jo je bil izdal v samozaložbi z velikodušno pomočjo tiskarja, ki je tokrat Tiskarna Cinkarna, Celje, saj mu naše založbe niso mogle (zaradi znanih denarnih težav) zagotoviti izida prej, preden bi minili dve leti. To je bil tudi glavni razlog, da se je Viki Grošelj odločil za razmeroma pogumno dejanje, kot je samozaložba. Sam sicer pravi, da se je lotil zamisli z njemu lastnim pogumom, ker pač ni poznal vseh vzvodov in težav, ki jih tako podjetje »potegne za seboj«.

Prvenec po času je torej ta knjiga, prvenec po tistem, kar šteje v temeljito pripravo, napisati knjigo, ji dati osebni zagon in v njej zaokrožiti nekaj svoje najbolj živahne življenjske dobe in se navsezadnje poskusiti tudi v literarnem ustvarjanju, to pa je knjiga »Do prvih zvezd«, ki se je uvrstila med znano in še vedno »živo« zbirko, ki jo neguje mariborska založba Obzorja. Upati je, da bo zbirka ostala pri življenju tudi v prihodnje, saj zaokroža pomembno planinsko literarno izročilo, ki je že »razpotegnjeno« kar čez pomembno planinsko alpinistično obdobje, značilno za slovenski prostor.

Vsebina knjige V prostranstvih črnega granita govori v dnevniškem stilu o odpravi na Broad peak in na Gašerbrum II,

ki jo je vodil Viki Grošelj, sestavljali pa so jo alpinisti — člani različnih slovenskih PD in se je v tem karakorumskem področju zadrževala od 28. julija do 17. avgusta, medtem ko so odšli na pot 7. julija, vrnili pa so se 26. avgusta 1985. Znano je, da je bila to ena od najuspešnejših naših odprav v tuja gorstva in ta uspeh je lapidarno zabeležen tudi v tej knjigi. Številne črno-bele fotografije ilustrirajo vzdušja na tej poti in so, žal, povzete po barvnih predlogah, kar pomeni, da je njih kakovost nekoliko slabša. To pa odtehtajo imenitne barvne priloge v sredini knjige, katerih avtor je tudi Viki Grošelj, ki reproducirajo imenitna razpoloženja v gorski naravi Karakoruma, iz njih pa zadira tudi delček Pakistana, nam tako oddaljene in razmehrome neznane dežele.

Knjiga ni zgolj literarno obdelan dnevnik neke odprave, pač pa tudi poglobljen zapis osebnega doživljanja gore, dežele in ljudi, saj je vsebini dodal vrsto imenitnih misli, ki so se mu porajevale ob poti, ko se je predajal počitku, ob občudovanju visokih gora in ob tuhanju »o tem, da se potem ne odneha, ker se hodi skozi sanje«.

Drugačen odsev izžareva njegova druga knjiga »Do prvih zvezd«. Ob spoštovanju avtorjevega sporočila moramo reči: njegova prva knjiga, ki jo je bil napisal zato, da bi zaokrožil del že prehojenih gorskih poti, je nastala s tipajočim, še neznanim občutkom, kako prehoditi tudi to pot, pot nekega pisatelja, ki naj bo alpinist, vsebina pa je taka, kot jo je bil kot alpinist, svetovni popotnik in gost neznanih širjav in višav doslej prehodil.

Ocenjevalec njegovega opusa gotovo ne bo mogel mimo dejstva, da Viki Grošelj sodi med, žal, redke slovenske alpinistične pisce, ki mu je slog izklesalo življenje v gorah, v stenah v tujem gorskem vzdušju in v metaforah, ki so jih obarvale barve tujih narodov, ljudstev. Pa tudi odzveni v srečanjih z ljudmi teh ljudstev z njih dobroto, srečo in nesrečo ter tudi mrzkostjo in zlobo. Skratka, z vsem človeškim, kar hodi po svetu in se ne ustavi tudi kje gori, kjer so zadnja taborišča človekovega diha.

Če odlikuje knjigo V prostranstvih črnega granita, torej njegov »karakorum«, kar naj bi v tujščini pomenilo »črni granit«, dejstvo, da je nastala v izredno katkem času, saj je od vrnitve pa do danes, ko knjigo že lahko beremo, minilo komaj dobrega pol leta, potem so njegove »prve zvezde« literarno zaokrožen opus dejanj in doživetij med gorami, ki so vsa po vrsti obdelana s finim občutkom za opazovanje in sporočanje. Z občutkom, ki rojeva tudi svojstven slog, lasten zgolj tistemu, ki je bil misel, zgodbo zapisal. Viki preide v tej knjigi tako rekoč vse glavne »postaje« svojega odpravarskega življenja (pa ne

samo tega, ki ga je bil preživljal v tujih gorstvih) ter imenitno povezuje ta doživetja z vsem tistim, kar je bil doživljal v domačih gorah. Tako je to branje tudi izsek iz njegove avtobiografije, izsek doživljanj človeka-alpinista, mladeniča, ki je umel svoja mladostna hotenja ujeti v uzdo razumnega ravnanja, v spev velikih doživetij in v izkušnjo, ki mu kaže tvorno pot tudi v prihodnost.

Do prvih zvezd je tudi zbir ilustrativnih barvnih fotografij, ki prav tako želijo prikazati avtorjevo razvojno pot, hkrati pa izdihavajo plemenitost velikega spomina na opravljeno delo z občutkom, da to delo navsezadnje ni bilo zaman opravljeno tudi v širšem, narodovem kontekstu.

To je dodatna dragocenost tega branja, ki je ne gre prezreti.

Založbi Obzorja gre posebna zahvala za to dejanje, saj je doslej vedno našla poslušalca za taka literarna hotenja. Želimo le, da bi tako ostalo tudi v naprej kljub zadržanostim, ki jih vnaša tudi na to področje današnji čas.

Obe knjigi toplo priporočamo.

Marijan Krišelj

Kajakaški vodniček

»Ta drobna knjižica, ki je pred vami, je na žalost šele prvi kajakaški vodnik v slovenščini, čeprav obstaja v nemščini za naše vode že več kot deset let. Postajamo tekmovalna kajakaška velesila, vedno več je kajakašev rekreativcev, vse več je rekreativnih veslaških prireditev, kljub temu pa ni bilo pri nas na področju rekreativnega veslanja do sedaj narejenega skoraj nič. Svetle izjeme so opisi Save Bohinjke ter rek okoli Bovca.«

To piše v predgovoru k svojemu »Kajakaškemu vodničku po slovenskih rekah« Filip Bizjak in nadaljuje:

»Tako je ta knjižica nastala po pogovoru »bolje nekaj kot nič« v upanju, da bo preprečila marsikatero luknjo v čolnu in neprijetno plavanje zaradi nepoznavanja vode predvsem pri tistih, ki se s tem lepim športom ukvarjajo manj časa. Knjižica je narejena delno po lastnih izkušnjah, delno pa je prevedena iz nemščine, zato se zavedam, da vodnik ni na ravni, ki bi bil za naše vode potreben. Verjetno je storjena marsikatera napaka, vendar upam, da bodo pozitivne strani vodnika prevladale. Pa še nekaj o ocenah. Po dolgih debatah o kriterijih ocenjevanja sem se odločil za opisno ocenjevanje težavnosti. Tako sta lažje mesto ali voda ocenjena pri dnu kajakaške lestvice (do II+) in je tak odsek primeren za začetnike, težavna mesta so primerna za izkušenejša veslača (do IV+), zelo težavna mesta pa so na vrhu lestvice in so zato primerna le za zelo dobre veslače. Tako bo, upam, po-

trebno manj časa za nepotrebno govorjenje in ga bo več ostalo za dejanja.«

V Kajakaškem vodničku, ki ga je Filip Bizjak izdal v samozaložbi, v lični ciklostirani knjižici na 30 straneh, so opisane reke Soča, Koritnica, Bača, Idrijca, Učja, Nadiža, Tolminka, Sava Bohinjka, Sava Dolinka, Bistrica v Vratih, Ribnica (levi pritok Save Bohinjke), Radovna, Kokra, Kamniška Bistrica, Tržiška Bistrica, Sora, Savinja, Krka in Kolpa. Opisani so padci posameznih rek, možnosti za spremljanje kajakaša z avtom ob reki, najprimernejši časi in najprimernejši vodostaji za veslanje, kje je najprimerneje vstopiti in kako se pride do izhodišča veslaške ture, morebitne ovire v vodi in seveda nevarna mesta ali odseki.

Avtor želi, da bi mu kajakaši sporočili morebitne pripombe na domači naslov.

Cena vodnička je tisoč dinarjev. Prodajali ga bodo na veslaških prireditvah »Slovenske reke« in na tekmah v Tacnu pri Ljubljani, poleg tega pa ga je mogoče naročiti (po povzetju) pri avtorju (Filip Bizjak, Kidričeva 13, 61000 Ljubljana).

Vodnik je razmnožen v 300 izvodih, zato naj resni interesenti pohitijo z naročilom. Kot nam je dejal avtor, namerava nemara prihodnje leto izdati nov vodnik po slovenskih rekah, v katerem bodo, kolikor bo le mogoče, odpravljene sedanje pomanjkljivosti. V njem bodo tudi fotografije zahtevnejših mest.

M. R.

TOLMIN — pregledna karta občine

Po naslovu sodeč karta ne bi sodila v planinsko literaturo. Ker pa ima v podnaslovu ime »turistična izvedba« in ker karta obsega tako za turizem kot za planinstvo zelo zanimivo območje, jo posebej predstavljamo.

Že format je izreden — 104 × 98 cm. Obsega površino nekaj nad 2100 ha, torej več kot desetino SR Slovenije. Tak format je iz tehnološkega vidika zelo zahtevno delo. Tako kartografi kot tiskarna Ljudske pravice pa so ga opravili zelo dobro. Zamikov kljub tako veliki površini skoraj ni opaziti, učinkovito je senčenje reliefa, gozdne površine so prikazane nevsiljivo, a razločno, poudarjene so brezprašne ceste, imenoslovje je lahko berljivo... Morda je karta zaradi izredne velikosti le nekoliko nepraktična.

Karto v merilu 1 : 50 000 je po že ustaljeni vsebinski in tehnološki zasnovi občinskih kart pripravil Geodetski zavod SRS. Založila jo je Geodetska uprava Tolmin, ki je sodelovala tudi pri zbiranju podatkov. Turistična izvedba je zložena v priročni format z že standardiziranim ovitkom, izvedba za tehniške potrebe pa je nespogljena.

V prodaji je zaenkrat le v knjigarnah in kioskih občine Tolmin.

Vsebinsko karte bi lahko razdelili na standardno (vodovje, poti, plastnice in senčenje reliefa, opisi, gradovi, cerkve, žičnice, podzemne jame in podobno) ter na turistično. Za nas, uporabnike, je predvsem zanimiva turistična vsebina. Kar 26 elementov vsebuje. Navedli bomo le najbolj zanimive: kulturni in naravni spomeniki, spomeniki NOB, vojaška pokopališča, arheološka najdišča, muzeji in galerije, hoteli, planinske kočice, smučišča in smučarske proge, bencinske črpalke, postaje milice in podobno. Za planince je še zanimivo, da so posebej označene vse markirane poti, od njih je dodatno opisana evropska pešpot E 7, nadalje slovenska geološka pot z opazovalnimi točkami, vpisana so imena vseh planinskih postojank, označeno je območje Triglavskega narodnega parka, bojišča 1. svetovne vojne, steze in še kaj. Ker so plastnice na 20 metrov ter je vsaka stota poudarjena in je množica vrhov opremljenih s kotami, je karta zelo primerna za načrtovanje poti in potrebnega časa kot tudi za orientacijo. Karta sega do Mangrta na severu in Lokev (Trnovskega gozda) na jugu, od Pokljuke (Koprivnika) na vzhodu do Čedadna na zahodu. Obsega torej velik del Julijskih Alp, Brda, Banjščice in severni del Trnovskega gozda z Benečijo, velik del slovenskega narodnostnega ozemlja v Italiji.

Zelo koristno je izrabljena hrbtna stran, kar smo doslej pri mnogih kartah pogrešali. Na njej je stiskan pravi mali vodnik po pomembnejših krajih in znamenitostih občine Tolmin. Vsi teksti — tudi pojasnila znakov — so natisnjeni v štirih jezikih (slovenski, italijanski, nemški in angleški). Morda je škoda, da avtorji niso segli z opisi še prek meje občine. Tako bi karta še veliko pridobila, kar zadeva uporabnost in bi jo povsem upravičeno prišteli med planinsko literaturo.

Naj ob tej karti zapišem še svojo misel.

Sodim, da danes ne bi več smeli izdati karte za namene turizma in planinstva, ki ne bi imela z opisi izpolnjene hrbtna strani. Kratek vodič na hrbtni strani namreč uporabniku omogoči podrobnejšo seznanitev z znamenitostmi, ki jih karta vsebuje.

Peter Svetik

Naše jame, 28, 1986

Pred nami je zopet jamarska revija, ena od redkih, ki zaide tudi v ljubiteljski bralni krog. Posvečena je lansnemu občnemu zboru Jamarske zveze Slovenije v Kamniku. Zato v uvodniku povzema enega od klasičnih opisov alpskih jam, Mokriške jame, ki ga je napisal šenturški župnik Simon Robič.

Med članki je treba opozoriti na aktualen sestavek o koncentraciji radona v slovenskih turističnih jamah. Doze radona, ki

jih prejemajo turisti, so nizke, za delavce, ki bi se dalj časa, več ur, zadrževali v podzemlju pa bi utegnile biti včasih že visoke.

Nadaljnje razprave prinašajo povzetke raziskovanja starejših fotografij iz Postojnske jame in speleoloških raziskovanj v zaledju zajetij Težke vode, kar bo koristilo predvsem načrtovalcem vodne oskrbe za Novo mesto.

I. Gams razpravlja o rezultatih dolgoletnih raziskovanj jamskih procesov, prinašamo pa tudi poročilo o črnem močerilu, ki so ga jeseni našli v Beli krajini. Sledi poziv, da bi sodelovali pri raziskavah dokaj ogroženih netopirjev v jamah, poročilo o najdbi živalskih skeletov in poročilo o jamskem potapljanju v Obrh in Omblo ter Govic v Bohinju. Raziskave na Veliki planini povzema V. Kregar.

Obsežen je tudi oddelek z odmevi. Nanašajo se na 75. obletnico jamarskega društva v Salzburgu in na avstrijski zakon o jamah, ki bi tudi našo zakonodajo lahko spodbudil k čemu podobnemu.

Najdaljši podzemeljski vodni tok opazujejo in raziskujejo v Taurusu v Turčiji. Dolg naj bi bil okoli 100 km.

V Trstu so ustanovili jamarsko zvezo, ki združuje oz. želi združiti vsa tržaška jamarska društva.

Italijanski avtorji so v Svetovni enciklopediji živali, ki jo je leta 1986 izdala Mladinska knjiga, na povsem nestrokovnen način predstavili našega močerila. M. Aljančič prikazuje napake, kar opozarja na to, da bi morali biti pri povzemanju tujih virov previdni in kritični.

»Naše jame«, ki so pred nami, poročajo še o zborovanju in občnem zboru v Kamniku junija lani, o vaji jamarske reševalne skupine v Jelovici, mednarodnem srečanju jamskih reševalcev v Bolgariji, zborovanju na Igmanu, posvetovanju o zgodovini jamarstva v Sloveniji, jubileju domžalskih jamarjev in o mednarodnem festivalu podvodnega filma, kjer sta naša ustvarjalca filma »Med jamskimi potapljači« dobila zlato medaljo.

Slede osebne vesti, knjižna poročila in seznam za zamenjavo prejete jamarske in speleološke literature.

Ker Slovenijo obiskujejo številne tuje jamarske skupine, so na koncu tudi navodila za postopek ob takem obisku, ko jamarji žele obiskati neturistične jame, ter seznam 100 jam, ki jih take skupine lahko obišejo.

Naše jame lahko kupite v Mladinski knjigi na Titovi 25 ali naročite v upravi revije pri JZS.

D. Novak

SPELEOLOG, 1984—1985

Pod uredništvom Mladena Kuhte je pred nami zopet nov zvezek Speleologa, najstarejšega jamarskega časopisa v Jugosla-

viji. Čeprav ga izdaja Jamarska sekcija Planinskega društva Željezničar iz Zagreba, pa so v časopisu zbrana poročila tudi drugih jamarskih skupin, seveda predvsem jamarskih sekcij pri planinskih društvih. V tem zvezku poročajo člani SO PD Velebit iz Zagreba, koordinacijske komisije za speleologijo pri PZH in PZJ, poročajo iz Speleološkega odseka PD Japetič, SO PD Mosor, SO PD Dubovac in Speleološke družine Myotis myotis iz Karlovca ter SD Proteus iz Poreča.

Najobsežnejši je članek Marjana Čepčlaka, ki podrobno opisuje raziskovanje in rezultate raziskav sistema Djula-Medvedica pri Ogulinu. Raziskave so bile opravljene za potrebe hrvaškega elektrogospodarstva, jamarji pa so odkrili zapleten sistem rogov, ki so ga raziskali v dolžini 15 701 m. Odkrili so doslej še neznan vodni tok, odkrili so pota in načine onesnaževanja ter prišli na misel, da bi nekatere dele tega podzemlja turistično uredili. V podzemlju so odkrili nove erozijske oblike ter načrtujejo raziskovanje nadaljnjih možnosti prodiranja v podzemlje. Domnevajo, da bi lahko preiskali še kakšnih 5 km novih rogov.

Češki jamarji poročajo o raziskavah ViliMOVE jame na Biokovu, kjer so dosegli globino 565 metrov.

V Gorskem kotarju so raziskali Kicljeno jamo, ki je 285 metrov globoka in 1075 metrov dolga.

Prav tako iz Gorskega kotarja je poročilo o raziskovanju enega od požiralnikov, Poničke I, pri Krnjaku. Požiralnik je globok 162 metrov, na dnu pa je sifon.

Na otoku Braču so raziskali Kovačevića jamo, 277 metrov globoko brezno, na Pagu pa umetni rov, imenovan Talijanova Buža. To je bil nekdanji rimski vodovod, dolg več kot kilometer. Verjetno so ga zgradili v sredini prvega stoletja, v 5. stol. pa je že bil opuščen, kajti takrat je bila porušena tudi Novalja. Pozneje so ga večkrat obnavljali, leta 1912, 1918 in 1947, ko je deloval do 1982, nakar je Novalja dobila vodo izpod Velebita. Podzemeljske rove so podrobno preiskali, izmerili in izdelali predlog za turistično ureditev.

Člani PD Velebit poročajo o odpravi v Turčijo leta 1985, kjer so preiskali okoli 400 metrov podzemeljskih rogov, v glavnem vodoravnih jam. Največji objekt je Ak Köprü Magara.

Tehnični del zavzema Vrbekov prispevek o načinih reševanja iz vertikal in Seznam največjih jam na Hrvaškem.

Slede poročila, poročila s kongresov in sestankov, novice in knjižna poročila. Med njimi. V. Božič v posebnem prispevku povzema bibliografijo A. Kranjca, T. Radja pa Jamarske novice iz Dela, kolikor so poročale o hrvaških jamarjih.

Bogato in zanimivo vsebino priporočamo v branje.

D. Novak

Alpska kultura Slovenije v 32 jezikih

V letošnji februarski številki mesečnika »The Courier«, ki ga izdaja UNESCO v 32 jezikih, štirikrat letno pa poleg tega še izbor v Braillovi pisavi, je objavljen prispevek dr. Matjaža Kmecla o slovenski alpski kulturi. V njem je na kratko opisana zgodovina in zemljepisna lega naše dežele, omenjeni so nekateri znameniti Slovenci, nanizane so kulturne znamenitosti, poudarjeno omenjen pa je tudi Triglav, »skoraj 2900 metrov visoka gora«, ki »je sveta gora Slovencev; ena glava zre v nebo, druga na zemljo, tretja v podzemlje«. Tekstu dobro pristajata in ga dopolnjujeta črnobeli fotografiji Joca Žnidaršiča: kolona planincev na poti z Malega na Veliki Triglav in značilen slovenski kozolec pod gorami. — V tej številki revije »The Courier«, posvečeni Alpam, ki so z besedili osvetljene z najrazličnejših zornih kotov, je s prispevkom dr. Kmecla Slovenija s svojim delom Alp kar se da lepo predstavljena.

M. R.

Berite in razširjajte svoje glasilo Planinski vestnik!
Dopisujte v svoj Planinski vestnik, da bo še pestrejši in privlačnejši!

društvene novice

LJUBEZEN DO ČISTIH GORA

Spoštovano uredništvo Planinskega vestnika!

Oglašamo se vam pionirji planinci iz osnovne šole v Tolminu. Smo ena izmed pionirskih skupin tolminskega planinskega društva. Naša pionirska skupina šteje prek 300 pionirjev. Hodimo na izlete, pohode, srečanja; že večkrat smo imeli tudi planinsko šolo in bili na planinskem taboru. Naravo občudujemo, opazujemo, a marsikaj nam ni všeč. O tem smo pisali v zadnji številki našega šolskega glasila Pod Kozlovim robom, ki smo ga vsega posvetili varstvu okolja. Nekaj prispevkov pošiljamo tudi vam. Morda vam bo kaj všeč za objavo v Planinskem vestniku!

Lepo vas pozdravljamo!

Pionirji planinci iz Tolmina
z mentorji

KDO BO PREGNAL STRUPENI VETER?

V naravi je zelo lepo. Krošnje dreves so goste. Skozi komaj posije sonce. Veverica skače z veje na vejo. Po jasi stopa srna. Zajček beži pred lisico.

Zapihal je strupen veter. Listi so odpadli z dreves. Ptice so utihnile. Veverica je obležala v gnezdu. Srna je zaprla oči. Vse v gozdu je umrlo in utihnilo. Kdo bo pregnal strupeni veter?

Janez Zega, 1. razred

OBUPANI KLIC

Šššššš, šššššš, šššššš!

V naravi zavija veter. Drevesa se močno upogibajo. S stare smreke je popadalo ve-

liko storžev. So umrli? Je iz njih izginilo življenje, upanje narave? Ne, niso pomrli! Veter je s seboj odnesel drobna semena, iz katerih kliče življenje. Kdo ve, kje jih bo pustil. In te majhne rastlinice bodo začele svoj boj, nemočen boj z naravo.

Ne, niso vsa semena izgubila tega boja! Mnogo jih je res umrlo, majhen del pa je začel življenje, ki je klic po ohranitvi. Te rastlinice imajo svoje sovražnike, ki jim strežejo po življenju. Smreka je končala svoje življenje zaradi lubadarja. Toliko časa

NOVA ERJAVČEVA KOČA

Planinci in ljubitelji gora dobro poznajo Erjavčevo kočo na Vršču. Za mnoge od teh je to »naša koča«, saj stoji na tem prelepem delu Slovenije že 95 let. Ves ta čas je nudila zavetje premnogim planincem, gorskim reševalcem, mladinskim vodnikom, alpinistom, vojakom. V njenem zavetju so se počutili prijetno in varno.

Čas ne prizanaša nikomur in ni prizanašal niti »naši koči«. Leta so naredila svoje in taka, kot jo poznamo danes, ne more več nuditi tega, kar od nje zahtevajo predpisi.

Planinsko društvo Jesenice, ki upravlja Erjavčevo kočo od leta 1948 dalje, je sprejelo smelo odločitev, da jo bo v letu 1987 pričelo obnavljati.

Nova Erjavčeva koča naj bi v kar največji meri ohranila podobo stare, v notranjosti pa bodo uporabili vsa sodobna spoznanja in izkušnje, tako da se bodo planinci tudi v prihodnje v njej počutili udobno in varno.

Gospodarski pogoji, ki jih poleg celotnega gospodarstva občutijo tudi planinci, so za tako odločitev in gradnjo trda preizkušnja. Toda kot preizkušeni, kleni in z veliko dobre volje do dela bomo kos tudi tej nalogi.

Svojega cilja jeseniški planinci ne bomo mogli uresničiti brez širše pomoči tako planincev kot vse slovenske javnosti. Akcija zbiranja sredstev je usmerjena v vseslovenski prostor. Združeno delo naj bi prispevalo tako gmotna sredstva kot tudi neposredno pomoč pri gradnji. Plan gradnje je dokaj zahteven, saj naj bi v letu 1987 staro kočo podrli in postavili novo, tako da bo že za naslednjo zimo toliko usposobljena, da bo lahko ponovno sprejela prve planince.

Vse planince, prijatelje gora in ostale naprošamo, da spoznajo, da je Erjavčeva res »naša koča« in se v tem duhu tudi odzovejo pozivu jeseniških planincev.

je vrтал po njej, da se je morala vdati zakonu narave, ki pravi: šibkejši odmre, močnejši lahko živi dalje.

Koliko dreves pa umre zaradi človeka? Vsak dan izpusti človek v zrak na tone prahu in strupenih plinov. Tudi reke so obsojene na prav tako propadanje kot naši gozdovi. Človek bo tako uničil še sebe.

Pa vendar — ali je še kakšno upanje, upanje po ohranitvi, tudi človeške vrste? Ali bomo postali bledih, koščtenih obrazov, motnih oči, odprtih ust, ki si želijo zajeti čist zrak, ne pa strupene pline? Bomo res sami sebe uničili?

Kako lepi so vedri obrazi, čiste oči, nasmejana usta!

Morda pa le še obstaja upanje.

Ana Klanjšček, 5. razred

ČLOVEK, NE UNIČUJ STUDENCA ŽIVLJENJA!

Nemalokrat se začne pravljica o pogumnem dečku nekako takole:

Živela sta mati in sin. Mati je hudo zbolela. Nekega dne je dečka srečala dobra vila in mu povedala, da bo mati ozdravela le, če ji prinese žive vode izza devete gore...

Po naših mestih je tudi dandanes veliko bolnih ljudi, ker se dan z dnevom zastrupljajo tudi z nečisto vodo, s strupenimi snovmi, ki jih voda jemlje s seboj z neurejenih smetišč, iz zastrupljenih rek in jih prinaša v naše vodovodne pipe. Človek se obnaša do narave kakor neuk deček in najbrž bo morala priti le dobra vila, da ga opozori. Treba bo pohiteti čez devet gora in poiskati izvir žive, zdrave vode in jo speljati v naša bivališča.

V pravljici je že za tretjo goro dečka srečala hudobna čarovnica in ga na razne načine hotela speljati na krivo pot.

V današnjem času predstavljajo to hudobno čarovnico tovarniški dimniki, ki bruhaajo v zrak strupene pline in daleč naokrog onesnažujejo studence zdrave vode.

Deček se je moral s čarovnico boriti in jo premagati. Tudi človek bo moral strupe speljati stran od izvira življenja.

Katarina Sivec, 6. razred

Ongrčki na 5. občnem zboru

Z uvodno pesmijo »Oj Triglav moj dom«, ki so jo zapeli bratje Pirnat, so trzinski planinci začeli svoj letošnji, 5. občni zbor. Poleg številnih članov društva so bili na njem tudi predstavniki sosednjih planinskih društev in trzinskih gasilcev.

Prizadevni Ongrčki, kot jim pravijo, so se na ta dogodek marljivo pripravljali. Vse dejavnosti pa so se srečno zilele v celoto prav na občnem zboru, ki so ga izvedli v osnovni šoli Edvard Kardelj v Trzinu. Na

ta način so se hoteli neposredno zahvaliti vodstvu nove šole, ki jim je z razumevanjem priskočilo na pomoč pri organiziranju mladih planincev v odseku »Žerjavčki«, člani društva pa že nekaj časa uspešno dopolnjujejo pouk zemljepisa z zanimivimi predavanji s potepanji po svetu.

Omeniti velja, da je bil neposredno pred občnim zborom objavljen v lokalnem časopisu zanimiv prispevek, ki je nastal kot zapis razgovora s predsednikom društva, natisnjena je bila posebna brošura o petletnem delu društva, na občnem zboru pa je bilo s pomočjo računalnika prikazano gibanje članstva, program izletov in akcij za letošnje leto pa tudi seznam vseh tistih, ki so društvu pomagali, da je dobro delalo vseh pet let. Rekli bi lahko, da so se Ongrčki s pomočjo modernih telekomunikacijskih sredstev seznanili z vsem, kar je pomembno za občni zbor.

Ob takem poteku morda malo nenavadnega občnega zbora so izglasovali razrešnico staremu IO, novega pa vodi — kot v preteklem obdobju — Aleksander Čičerov. Društvo je za svoje preteklo delovanje prejelo priznanje ZTKO Domžale, zlati častni znak PZS je prejel prvi predsednik društva Miro Štebe, srebrni častni znak pa za svoje delo Aleksander Čičerov. Ongrčki so se za prizadevno delo zahvalili tudi svojim članom, posebej še TOSAMI iz Domžal, OŠTO iz Domžal in TTG-Turizmu iz Ljubljane za vsestransko pomoč, ki so jo nudili društvu v preteklih letih.

Ongrčki se bodo v kratkem preselili v »svoje prostore«, ki jih bodo dobili v najem od KS.

A. Čičerov

Državno tekmovanje v športnem plezanju

Vseh sedem finalistov drugega tekmovanja v športnem plezanju na pobočjih Marjana v Splitu je imelo enako število točk in vsi so po enkrat zdrsnili v najtežji smeri, ko bi se moralo tekmovanje drugi konec tedna v letošnjem aprilu končati. Zato je odločal čas: zmagovalac je postal Tadej Slabe (Lj. Matica), za njim pa so se na naslednja mesta uvrstili Vili Guček (Trbovlje), Tullio Ferluga (SPD Trst), Metod Škarja (Mengeš) in Igor Jamnikar (Lj. Matica). V celoti je nastopilo 30 tekmovalcev iz Ljubljane, Maribora, Nove Gorice, Mengša, Reke, Slovenj Gradca, Splita, Subotice, Štipa, Trbovelj, Trsta in Zagreba.

Plezalci so tekmovali v štirih smereh, ocenjenih od VII+ do IX, medtem ko so tekmovalke plezale tri smeri, ocenjene od VI do VIII—. Med tekmovalkami (iz Slovenije in Hrvaške) je zmagala Simona Škarja (Mengeš), za njo sta se uvrstili na naslednji mesti Ela Leskovšek (Lj. Matica) in Sunčica Baučič (Mosor, Split).

Letošnje tekmovanje je organiziral AO Mosor iz Splita. Obljubljajo, da bo postalo takšno merjenje moči med prostimi plezalci na Marjanu tradicionalno. Letošnje dvodnevne »dirke« si je samo v nedeljo (tekmovanje je trajalo dva dni) ob lepem vremenu ogledalo okrog tisoč gledalcev, ki bodo prihodnja leta na Marjanu nemara že lahko gledali mednarodno tekmovanje v prostem plezanju.

Naslednje tekmovanje v tem športu, ki ga pripravljajo reški alpinisti, bo od 29. do 31. maja letos na zahodnih pobočjih Učke v Istri.

Vse več je slišati o odprti hrvaški ligi v prostem plezanju in o štirih tekmovanjih, ki naj bi sčasoma prerasla v jugoslovansko ligo. Čeprav so slovenski športni plezalci zdaj še vedno v vrhu te športne panoge v Jugoslaviji, pa je vprašanje, koliko časa bodo še ostali, kajti v Sloveniji ni nič slišati o podobnih tekmah, na katerih bi športniki te nove zvrsti med seboj merili moči.

(Delo)

12. spominski pohod na Porezen

Kar 3500 pohodnikov iz vse Slovenije, sosednjih republik pa tudi zamejstva se je sredi marca udeležilo že tradicionalnega, po vrsti 12. spominskega pohoda na 1632 metrov visoki Porezen, ki ga je tudi tokrat organiziralo Planinsko društvo iz Cerkna v sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami in odbori borcev Srečka Kosovela, Gorenjskega vojnega področja

in Inženirskega bataljona 31. divizije. Letošnji pohod bo kljub debeli snežni odeji ostal v prijetnem spominu, saj se je Porezen na dan pohoda kopal v soncu.

Prav zaradi visokega snega številnim udeležencem letos ni uspelo priti na vrh. Skoraj meter novega snega na obilno podlago jim je to preprečil. Tisti, ki so vendarle prišli, so se ponekod do pasu vdirali v belino.

Svoj delež spominu na boj, preboj in žrtve na Poreznu ter v vaseh pod njim pred 42 leti so letos dodali člani CB Radiokluba Cerkno-Porezen. V počastitev zgodovinskega dogodka iz NOB so organizirali skupni kontekst CB radioklubov Primorske, Notranjske in ljubljanske regije. Operaterji so v dvanajstih urah neprekinjenega dela vzpostavili okrog 2600 zvez. Najboljšim radioamaterjem bodo izročili posebne diplome, značke in nagrade Planinskega društva Cerkno.

Vseh dosedanjih pohodov na Porezen se je udeležilo več kot 50 000 pohodnikov, okrog 600 pa jih je prejelo plaketo za desetkratno vzpon.

(TV-15)

Adria skoraj brez Alp

Na letošnjem sejmu »Alpe-Adria«, ki je bil marca na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču, je bil dokaj bogato zastopan jugoslovanski turizem. Medtem ko so bili obmorski kraji s prospekti in drugačnim propagandnim gradivom dokaj lepo predstavljeni, so bile Alpe le redko omenjane. Kljub vztrajnemu iskanju smo našli na vseh neštevilnih razstavnih pultih prav malo »gorskih« prospektov. Ponujali so jih predvsem Avstriji in turistično gospodarstvo Bosne in Hercegovine, ki ima že nekaj časa ličen prospekt »Gore v BiH« ter poleg tega še manjši prospekt Vlačiča. Zanimivo je, da je Češkoslovaška prinesla s seboj med drugim lep prospekt svojega »Slovenskega raja« (Slovaški raj).

Povečano število članstva

Čeprav smo odmaknjeni od gorá, sezanski planinci že štiri desetletja dokazujemo pripadnost gibanju v naravi. Na letošnjem občnem zboru smo bili kar počaščenji z velikim povečanjem števila članov: zdaj nas je kar 1037.

Glavna značilnost minulega zboru je prav gotovo bogata razprava. Člani smo kritično spregovorili o svojem delu, ki sloni na popolnoma amaterski pobudi. — Poročilo na minulem zboru je prebral predsednik Zlatko Zrimšek, ki bo ostal na čelu društva tudi v tem letu. O posameznih področjih dela so podrobneje spregovorili načelniki odsekov. Poudariti velja zlasti dva, alpi-

V KORIST PLANINSKEGA VESTNIKA SO ODSTOPILI AVTORSKI HONORAR:

Franci Peld, Okoslavci, Videm ob Ščavnici, 2000 din
Ivan Jenko, Bled, 3000 din
Gregor Klančnik, Ljubljana, 12.000 din
Matej Cuk, Kranj, 13.000 din
Marjan Bradeško, Ljubljana, 5000 din
Ivanka Komporej, Prevalje, 2000 din

V GOTOVINI SO V KORIST PLANINSKEGA VESTNIKA PRISPEVALI:

Sonja Kajzer, Maribor, 5000 din
Aleksander Rauter, Zg. Kapla, 1000 din
Planinsko društvo Kočevje, 10.000 din

V KORIST PLANINSKEGA VESTNIKA JE ODSTOPIL POVRAČILO POTNIH STROŠKOV ZA SLUŽBENO POTOVANJE:

Jože Dobnik, Ljubljana, 3500 din

V SKLAD ALEŠA KUNAVERJA

je namesto cvetja na grob Stanka Kosa prispeval:
Tomaž Banovec, Ljubljana, 12.000 din
Skupaj: 68.500 din
Vsem darovalcem se za prispevke lepo zahvaljujemo.

nističnega in mladinskega. Med najbolj zagnane spadajo prav gotovo alpinisti, medtem ko mladinskemu odseku kronično primanjkuje kadrov (kar se najbolj opaža pri izletništvu). Tako bo treba letos vzgoji mladih planincev posvečati večjo pozornost. Sicer pa mladinski odsek vsako leto organizira tradicionalni zbor mladih na Vremščici.

(Primorski dnevnik)

Najboljši fotografi

Tričlanska žirija, v kateri so bili Hanzi Reichmann, Mirko Kunčič in Vinko Wieser, je ocenila 28 planinskih fotografij 12 avtorjev, ki so svoja dela razstavili na razstavi Slovenskega planinskega društva Celovec. Komisija je ocenjevala motiv, zgradbo fotografije in natančnost izdelave. Iz seštevka točk je bilo razvidno, da je bila na tej razstavi najboljša fotografija »Bosconero« Hanzija Lesjaka z Brega pri Rožaku, ki je posnel južnotirolske vrhove gorá. Na drugo mesto se je uvrstil Tom Priestly iz Edmontona v Kanadi s sliko »Košuta I — sem dolgo upal...«, medtem ko je Franc Kropivnik, predsednik celovškega Slovenskega planinskega društva, s fotografijo »Stražar gorá« osvojil tretje mesto. Po tem točkovanju je bila na četrtem mestu slika Hanzija Omana z Dunaja, na petem pa dve deli podjunskega planinca Joška Igerca in slika Francija Kropivnika.

Uspešno deseto leto dela

Dne 4. marca smo planinci Planinskega društva SCT iz Ljubljane sestankovali v dvoriščni stavbi v Vošnjakovi ulici v Ljubljani. Na ta naš shod v »dolini« smo povabili vse svoje člane, ki so se vabilu na skupščino odzvali v dokaj velikem številu. Vendar smo na skupščini, ki je bila deseta in s tem jubilejna, pogrešali predstavnike družbenopolitičnih organizacij, ki smo jim v dobri veri, da se je bodo udeležili, poslali osebna vabila. Ker pa so v tem času potekale tudi druge številne in za SCT pomembne aktivnosti, verjamemo, da so bili na bolj zahtevnih zborih.

Na skupščini društva smo pregledali delo v preteklem letu in ugotovili, da smo delovali dokaj uspešno. Sprejeli smo tudi plan dela za leto 1987 in po uradnem delu z diapozitivi osvežili spomin na opravljene vzpone. — Iz poročil je razvidno, da je bilo delovanje društva usmerjeno bolj v redni planinski program in da smo nekoliko zanemarili množičnost.

Egidij Lampič

MPP — nova YU transverzala

Najvišji vrh Medžimurja je Mohokos (344 m) med Lepetincem in Vukanovcem nedaleč od Železne gore (320 m), po kateri se imenuje planinsko društvo iz Čakovca. Planinci iz Čakovca so zaznamovali pot od »Medžimurske hiže« do Vukanovca; kmalu jo bodo še iz starega dela Čakovca do Medžimurske hiže, zatem pa še iz Vukanovca do Štrigove prav na meji s Slovenijo. Tako bo nastala nova planinska transverzala, MPP (Medžimurska planinska pot), dolga približno šest ur hoje. Pot pelje po prelepih predelih Medžimurja mimo spominskih obeležij daljnje in bližnje preteklosti naših narodov in narodnosti. Posebno je omembe vredna cerkev svetega Jurija v Lopatincu, ki služi geometrom kot orientacijska točka prve kategorije.

Če bi kdo z manjšo ali večjo skupino hotel iti po tej poti, so mu planinci PD Železna gora iz Čakovca vedno pripravljeni priskočili na pomoč. Poudariti je treba, da se s Pleškovca lepo vidi Lendava in gorice na sosednjem Madžarskem.

Gostoljubnost domačinov je zelo pristna, to še tem bolj, ker doslej niso imeli priljubljenosti srečevati planincev, ki bi hodili po njihovih krajih, čeravno je bilo tam planinsko društvo, katerega planinci pa so več ali manj odhajali drugam, kjer so višje gore. Obstajajo možnosti za prenočevanje in udobno bivanje, in sicer ne samo v »Medžimurski hiži«, ampak tudi v Vukanovcu in po vaseh.

Upati je mogoče, da bodo planinci iz Čakovca tako vztrajni, da bodo pripeljali čim več planincev v svoje predele, ki posebno ljudem v nekoliko višji starosti dajejo možnosti za sprostitve v pisanih krajinskih slikah Medžimurja. Posebno očarljiva je Štrigova in sosednje Prekmurje.

Josip Sakoman

Prisrčne čestitke za majske praznike!

Planinsko društvo Škofja Loka, ki priporoča, da obiščete Dom Borisa Ziherla na Lubniku (stalno odprt) in Kočo škofjeloškega odreda na Blegošu (odprta med prvomajskimi prazniki in vse sobote in nedelje, stalno pa od 1. junija do 25. oktobra).

Planinsko društvo Radovljica, ki vabi v svoje planinske postojanke Valvasorjev dom, Roblekov dom in Pogačnikov dom.

SLOVENSKE STENE

Tine Mihelič
Rudi Zaman

STO
NAJLEPŠIH
PLEZALNIH
VZPONOV

Cankarjeva založba

Knjiga bo pripomogla k vzgoji in varnosti mladih plezalcev, ki šele stopajo v svet alpskih sten, veteranom pa obudila spomin na navdušenje nad že davno preplezanimi smermi.

Vsem skupaj srečno pot!

Tine Mihelič — Rudi Zaman

SLOVENSKE STENE

sto najlepših plezalnih vzponov

fotografije petdesetih najpomembnejših slovenskih sten

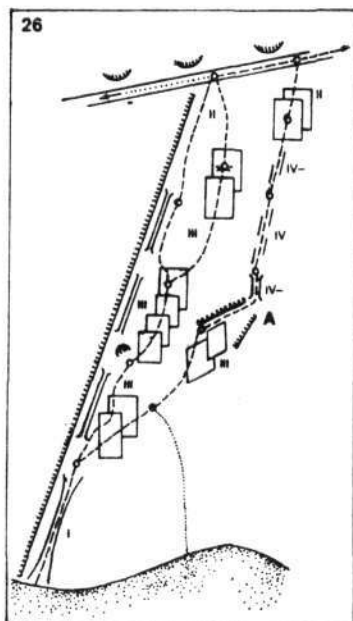
sheme stotih plezalnih smeri
šestnajst strani barvnih prilog

320 strani

format 16,5 × 21 cm

cena 15 000 din

Knjigo lahko kupite pri Cankarjevi založbi, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2, pri njenih zastopnikih ali pa v najbližji knjigarni.

Štruca: Smer Igljč - Verbič

TROLL

plezalni pasovi za športne
plezalce

CLOG

kvalitetne vponke iz aluminija

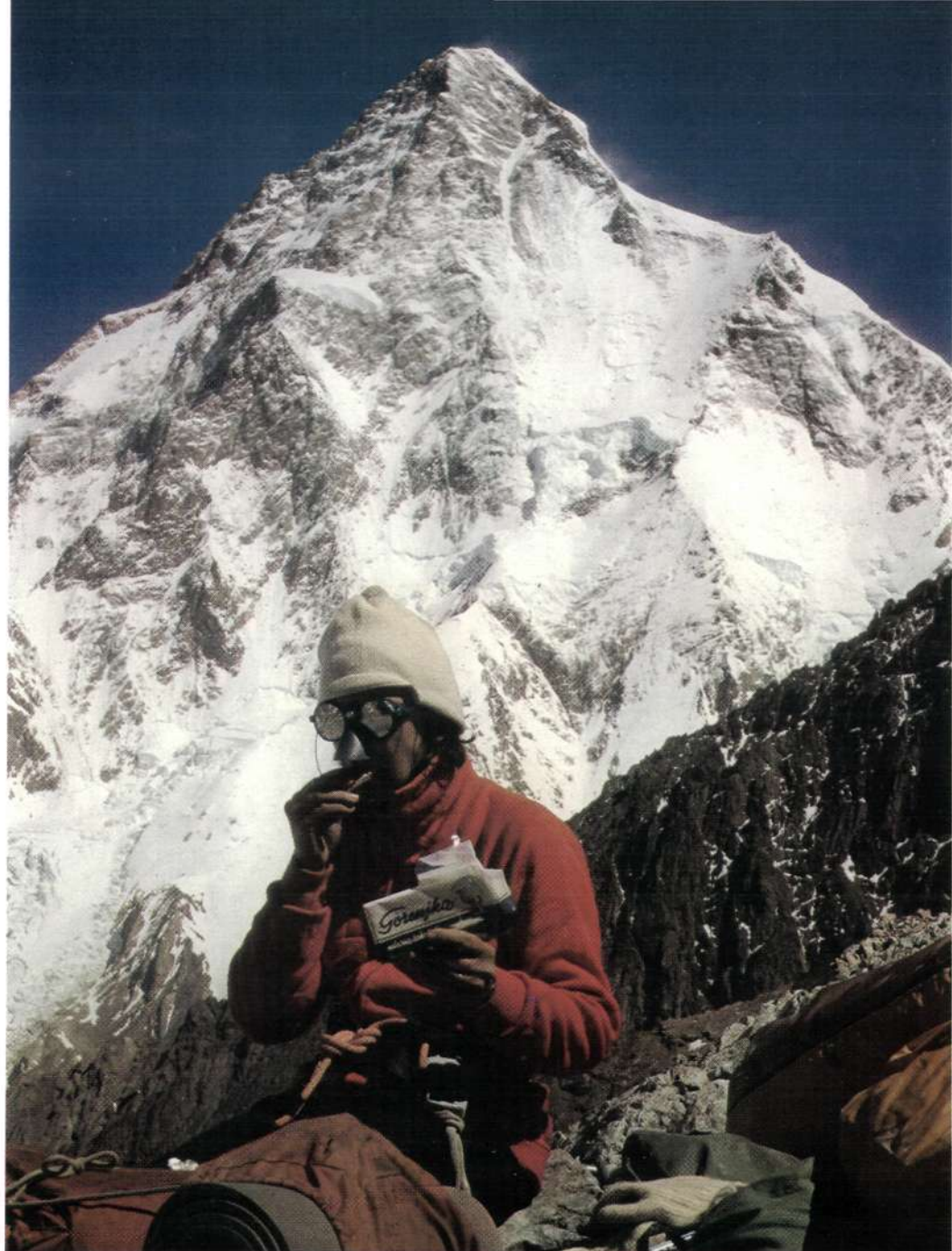
TROLL

elastične plezalne hlače iz
mešanice bombaža in volne
so zelo lahke, živopisane in
primerne za treninge, teke in
športno plezanje

NORTHLAND

SPORT IMPORT Ges.m.b.H., A-8020 Graz, Austria, Elisabethnergasse 22
Tel. 0316/91-41-77, Telex 03-2327

To je resnično *moja čokolada* pravi Marija Štremfelj, ki je s čokolado *Gorenjka* z jugoslovansko odpravo KARAKORUM 1984 osvojila Broad Peak (8047 m)!

TOZD *Triglav - Gorenjka* Lesce **ŽITO** Ljubljana